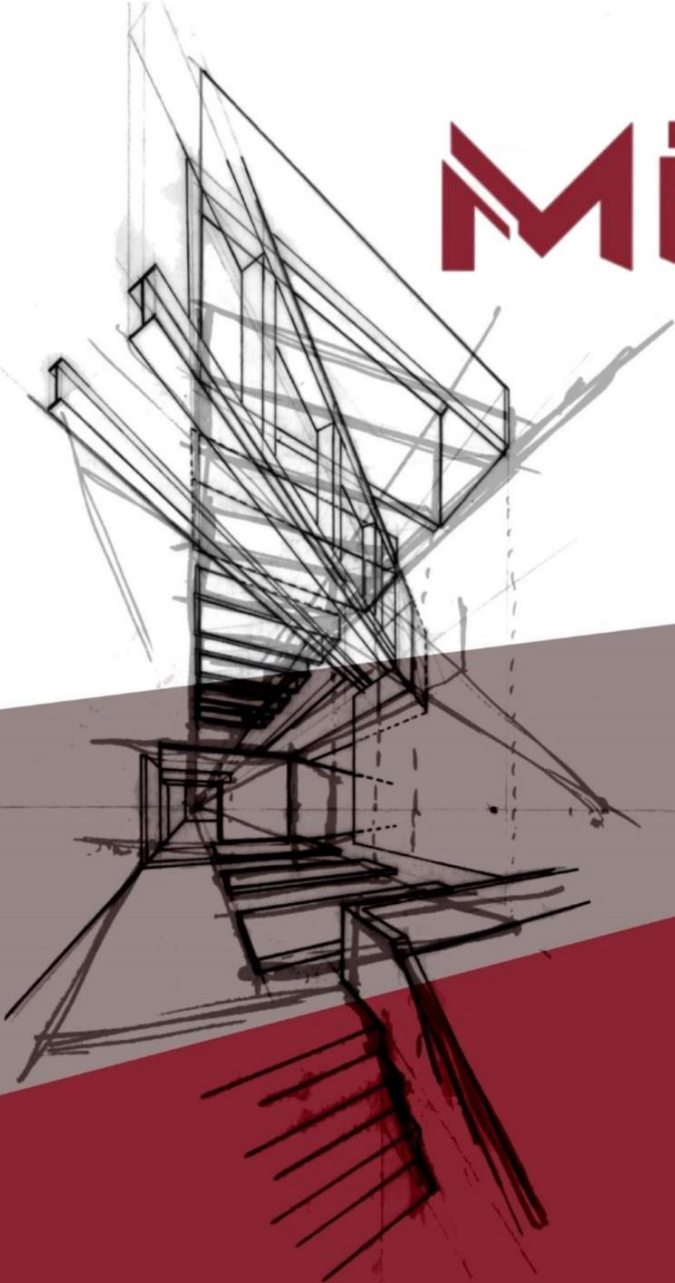

MİMARLIKTA
GÜNCEL KONULAR

04/05
ARALIK
2025

MİGUKON

2025

istanbul Zaim ^{Sabahattin}
Üniversitesi

İstiklar
Tuğla

BOĞAZIÇI BETON

ÖZET VE TAM METİN BİLDİRİ KİTABI

MİGUKON

2025

**Mimarlıkta Güncel Konular
Sempozyumu**

Editörler:

Doç. Dr. Serhat ANIKTAR
Dr. Öğr. Üyesi HAKAN İMERT

Aralık 4-5, 2025 | İZÜ Halkalı Kampüsü

<https://migukon.com/>

MİGÜKON 2025

Mimarlıkta Güncel Konular Sempozyumu

İstanbul/Türkiye

MİGÜKON Düzenleme Kurulu tarafından yayımlanmıştır.

Editörler:

Doç. Dr. Serhat ANIKTAR
Dr. Öğr. Üyesi HAKAN İMERT

Dizgi-Mizanpaj:

Arş. Gör. Elif TÜRKAŞLAN

MİGÜKON Sekreteryası

Halkalı Caddesi No: 281 - Halkalı 34303 - Küçükçekmece / İstanbul

E-Posta: bildiri@migukon.com

<https://migukon.com/>

e-ISBN: 978-625-7558-48-8

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları: 106

Mimarlıkta Güncel Konular Sempozyumu *özet ve tam metin bildiri kitabı*/ editörler, Serhat ANIKTAR, Hakan İMERT
İstanbul: İZÜ Yayınları, 2026 / 129 sayfa. – (İZÜ Yayınları. No: 2026/106) / Kaynakçalar yoktur.

Telif Hakkı © 2025 MİGÜKON ve Yazarları

Tüm hakları saklıdır.

Bu telif hakkıyla korunan materyalin fotokopi, kayıt veya baskı dahil olmak üzere elektronik/fiziksel olarak veya herhangi bir yöntemle telif hakkı sahiplerinin yazılı izni olmadan hiçbir kısmı hiçbir şekilde çoğaltılamaz veya kullanılamaz.

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Aşlı SUNGUR
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU SERTER
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Çiğdem TEKİN
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Prof. Dr. Evren Burak ENGİNÖZ
İstanbul Kültür Üniversitesi

Prof. Dr. İpek FİTOZ
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ÖZGÜNLER
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Özgen Osman DEMİRBAŞ
Atılım Üniversitesi

Prof. Dr. Seden ACUN ÖZGÜNLER
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Ümit Turgay ARPACIOĞLU
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Doç. Dr. Bengü YURTSEVER İKİNCİ
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. Enes YAŞA
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Halil İbrahim DÜZENLİ
Samsun Üniversitesi

Doç. Dr. İbrahim TÜRKERİ
Gebze Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. İldem AYTAR SEVER
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Selim ÖKTEN
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Doç. Dr. Neslihan YILDIZ
İstanbul Gedik Üniversitesi

Doç. Dr. Rifat Gökhan KOÇYİĞİT
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Doç. Dr. Selin YILDIZ
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Togan TONG
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Türkan UZUN
İstanbul Gelişim Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KURNAZ
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Gül GEMCİ
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Begüm BAYRAKTAROĞLU
Yeditepe Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mahsa HAKKI
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Nefise Burcu YAĞAN KÖYLÜ
Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Reyhan ÇETİN
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Türkan HARMANBAŞI
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep KEREM ÖZTÜRK
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Doç. Dr. Serhat ANIKTAR
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Sempozyum Başkanı

Doç. Dr. Şahika ÖZDEMİR
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Komite Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Hakan İMERT
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Komite Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ZÜLFİKAR
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Komite Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Aysıl COŞKUNER PAMUK
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Komite Üyesi

Arş. Gör. Elif TÜRKASLAN
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Akademik Sekreter

ÖNSÖZ

Mimarlık mesleği günümüzde estetik ve işlevselliği bir araya getirerek insan deneyimini zenginleştirmekle birlikte geleceğin inşa edilmesi sürecine de katkılar sunmaktadır. Bu bağlamda, teknolojinin hızla geliştiği ve dijitalleşmenin ivme kazandığı çağımızda Mimarlık alanı ile ilişkilenen yenilikçi yaklaşımların toplumsal ölçütlere paralel olarak sürekli değişimler yaşadığı görülmektedir. MİGÜKON 2025 (Mimarlıkta Güncel Konular Sempozyumu), Mimarlık alanında gelişen teknoloji bağlamında önem kazanan tasarım, eğitim, bilişim ve uygulamanın geleceği gibi kritik konular üzerinde interaktif bir paylaşım ortamı oluşturmak amacıyla düzenlenmiştir.

Mimarlıkta Güncel Konular Sempozyumu'nda dört farklı tema ile ilişkilendirilerek sunulan bildiri çalışmaları disiplinler arası iş birliklerinin önemi vurgulayarak; mimari tasarım, eğitim, bilişim ve uygulama sürecinde yenilikçi paradigmlar, kent ve koruma çalışmalarında yeni eğilimler, sanat, kültür ve Mimarlık arakesitinde interaktif yaklaşımlar, iklim ve enerji duyarlı tasarımda güncel pratikler konularında yapılan çalışmaların nasıl şekillendiğini gözler önüne sermiştir. Bildiri yazarlarının sempozyumumuza olan çok değerli katkıları Mimarlık mesleğinin geleceğine ışık tutarken, aynı zamanda derinlemesine bir paylaşım ortamı oluşturmayı da başarmıştır.

Sempozyumumuzun hazırlanması sürecinde desteklerini esirgemeyen Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümlerimizin değerli öğretim elemanlarına, bilim kurulu üyelerimize, değerli yazarlara ve dinleyicilere düzenleme kurulumuz adına en içten teşekkürlerimi sunarım. Mimarlıkta Güncel Konular Sempozyumu'nun gelecekte daha geniş kitlelere ulaşarak Mimarlık mesleğine katkı sunmaya devam etmesini dilerim.

Saygılarımla,

Doç. Dr. Serhat ANIKTAR

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

OTURUM A: "Başkan/Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Kerem ÖZTÜRK"

- 1 Fatma Melisa ESKALEN, Serhat ULUBAY
**İSTANBUL'UN ULAŞIM VE KENTSEL GELİŞİM DİNAMİKLERİNDE
YEŞİLKÖY/ATATÜRK HAVALİMANININ DÖNÜŞTÜRÜCÜ ROLÜ**
*THE TRANSFORMATIVE ROLE OF YESILKOY/ATATURK AIRPORT IN
ISTANBUL'S TRANSPORTATION AND URBAN DEVELOPMENT DYNAMICS*
- 4 Meltem ÖZERDEM, Emel BİRER
ÖĞRENME SÜREÇLERİNİ ŞEKİLLENDİREN MEKÂN/ EYLEM/ OLAY ETKİLEŞİMİ
*THE INTERACTION OF SPACE/ACTION/EVENT SHAPING LEARNING
PROCESSES*
- 8 Ayşe Gül GEMCİ
**İZMİR'DE BAĞLAMSAL MODERNİZM: GÜNGÖR KAFTANCI'NIN TASARIM
MORFOLOJİSİ ÜZERİNE BİR OKUMA**
*CONTEXTUAL MODERNISM IN IZMIR: A MORPHOLOGICAL READING OF
GUNGOR KAFTANCI'S DESIGN APPROACH*
- 12 Bahtiyar REYIMOV, Şule YILMAZ ERTEN
**GERÇEK-SANAL MEKÂN ETKİLEŞİMİ: MİMARİ BİR YAPININ DİJİTAL OYUN
MEKÂNINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİNDE İÇ ORTAM AYDINLATMA**
*INTERACTION BETWEEN PHYSICAL AND VIRTUAL SPACES: AN INDOOR
LIGHTING ANALYSIS OF A PHYSICAL BUILDING TRANSFORMED INTO A
DIGITAL GAME SPACE*

- 16 Öznur KARA
**AFET SONRASI GELENEKSEL MİMARİ ÜRETİMİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ:
KATILIMCI VE ZANAAT TEMELLİ YAKLAŞIMLAR**
*SUSTAINABILITY OF TRADITIONAL ARCHITECTURAL PRODUCTION AFTER
DISASTERS: PARTICIPATORY AND CRAFT-BASED APPROACHES*
- 19 Enes UYAR, Ahmet Yasin KARAHAN
**TÜRKİYE'DE APARTMANLAŞMANIN ÇEVRE, İNSAN VE TABİAT ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**
*AN ASSESSMENT OF THE EFFECTS OF APARTMENT URBANIZATION ON
THE ENVIRONMENT, HUMAN LIFE AND THE NATURAL ORDER IN TURKEY*
- 23 Zeynep Semanur USTACAN , Enes UYAR
**İRAKLI MİMAR RIFAT ÇADIRCI (RİFAT CHADIRJI)'NİN MİMARİ ÜRETİMLERİNİN
ÜSLUP, BİÇİM VE MALZEME ÜZERİNDEN DÖNEMSEL ANALİZİ**
*A PERIODIC ANALYSIS OF THE ARCHITECTURAL WORKS OF THE IRAQI
ARCHITECT RIFAT CHADIRJI IN TERMS OF STYLE, FORM AND MATERIAL*
- 50 Muhammed Emin AKYÜREK
**TUĞLA DER Kİ: "BİR KEMER OLMAK İSTERİM" — SÖYLEM, ÜSLUP VE YAPIM
ÜZERİNE DENEYSEL İNCELEME**
*THE BRICK SAYS: "I LIKE AN ARCH" — AN EMPIRICAL STUDY ON
DISCOURSE, STYLE, AND CONSTRUCTION*

OTURUM C: "Başkan/Dr. Bengü GÖK"

- 52 İbrahim Agah TAŞTEMİR, Erdem KÖYMEN, Enes YAŞA, Zehra ELMI
ERKEN TASARIM AŞAMASINDA MAKİNE ÖĞRENMESİ TABANLI ENERJİ TAHMİN MODELİ: ORTA ÖLÇEKLİ KONUT YAPILARINDA ANALİZ ÇALIŞMASI
- 56 Zeynep Semanur USTACAN, Hüseyin ZÜLFİKAR
OTURMA MEKÂNININ RUHSAL KURGUSU: GELENEKSEL VE MODERN TEFRİŞ DÜZENLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI
SPIRITUAL CONSTRUCTION OF THE LIVING SPACE: COMPARISON OF TRADITIONAL AND MODERN FURNISHING SYSTEMS
- 79 Emre ATEŞ
MAĞAZA MEKANLARINDA DİJİTAL BİR TEMAS OLARAK ENSTALASYON KULLANIMI
THE USE OF INSTALLATION AS A DIGITAL TOUCH IN STORE SPACES
- 81 Sema Nur ALBAYRAK TAŞTEMİR, Emine KÖSEOĞLU
ENDÜSTRİ MİRASI DÖNÜŞÜMLERİNDE HAFIZA-MEKÂN VE "YER" İN YENİDEN ÜRETİMİ

OTURUM D: "Başkan/Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KURNAZ"

- 85 Beyza GÜNAYDIN, Ethem GÜRER
RETHINKING SKETCH: FLEXIBLE REPRESENTATION STRATEGIES FOR CONVEYING SPATIAL DYNAMISM
- 87 Ahmet Can OFLOZER, Sevil YAZICI
ÜRETKEN YAPAY ZEKA DESTEKLİ 3 BOYUTLU BASKI KALIPLARIYLA BETON YAPI ELEMANLARI PROTOTİPLEMESİ
PROTOTYPING CONCRETE BUILDING COMPONENTS WITH GENERATIVE AI-ASSISTED 3D PRINTED FORMWORKS
- 91 Doğan ŞENGÜL
MİRASIN GELECEĞİNİN TASARIMI: SÜRDÜRÜLEBİLİR KÜLTÜREL YÖNETİŞİM İÇİN MİMARİ DÜŞÜNCENİN PROJE YÖNETİMİ VE İŞ ANALİZİYLE BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ
DESIGNING HERITAGE FUTURES: INTEGRATING ARCHITECTURAL THINKING WITH PROJECT MANAGEMENT AND BUSINESS ANALYSIS FOR SUSTAINABLE CULTURAL GOVERNANCE

- 109 Ayşegül TÜRK
RAFAEL LOZANO-HEMMER (NABIZ ODASI) VE DAAN ROOSEGAARDE (SUYUN IŞIĞI) ÜZERİNDEN GÖRME REJİMİNDEN ARAYÜZE ETKİLEŞİMLİ MEKÂN DENEYİMLERİ
RAFAEL LOZANO-HEMMER (PULSE ROOM) AND DAAN ROOSEGAARDE (WATERLICHT): FROM VISUAL REGİME TO INTERFACE — INTERACTIVE SPATIAL EXPERİENCES
- 113 Ayşenur DAĞ GÜRCAN, Fatma Nur BACAĞ
ARKEOLOJİK MİRAS ALANLARINDA ZİYARETÇİ DENEYİMİNİN MEKÂNSAL ANALİZİ: ÇATALHÖYÜK ZİYARETÇİ MERKEZİ
SPATIAL ANALYSIS OF VISITOR EXPERIENCE IN ARCHAEOLOGICAL HERITAGE SITES: THE ÇATALHÖYÜK VISITOR CENTER
- 117 Bilge İŞERİ O, Ayşen CİRAVOĞLU
KALICILIK VE GEÇİCİLİK KAVRAMLARININ KESİŞİMİ ÜZERİNE BİR MEKANSAL OKUMA
A SPATIAL READING ON THE INTERSECTION OF PERMANENCE AND EPHEMERALITY

İSTANBUL'UN ULAŞIM VE KENTSEL GELİŞİM DİNAMİKLERİNDE

YEŞİLKÖY/ATATÜRK HAVALİMANININ DÖNÜŞTÜRÜCÜ ROLÜ

THE TRANSFORMATIVE ROLE OF YESILKOY/ATATURK AIRPORT IN
ISTANBUL'S TRANSPORTATION AND URBAN DEVELOPMENT DYNAMICS

Fatma Melisa ESKALEN ^{1*}

ORCID 1: 0009-0003-9201-496X

Araştırma Görevlisi Fatma Melisa Eskalen, İstanbul Arel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul-
Türkiye

[*melisa.eskalen@std.yildiz.edu.tr](mailto:melisa.eskalen@std.yildiz.edu.tr) - fatmamelisaeskalen@arel.edu.tr (Sorumlu yazar)

Serhat ULUBAY ²

ORCID 2: 0000-0002-0240-4792

Dr. Öğr. Üyesi Serhat Ulubay, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul-Türkiye

serhatulubay@gmail.com

ÖZET

Bu çalışma, Yeşilköy (Atatürk) Havalimanı'nın İstanbul'un ulaşım altyapısı, mekânsal gelişimi ve sosyo-kültürel kimliği üzerindeki etkilerini veri temelli bir yaklaşımla incelemektedir. 20. yüzyıl ortalarında Türkiye'nin uluslararası havacılıkta önemli bir merkezi olarak kurulan havalimanı, yalnızca ulaşım işleviyle değil, kentsel büyüme yönünü, çevresindeki yapılaşmayı ve İstanbul'un modern kent imgesini biçimlendirmesiyle de belirleyici olmuştur.

Araştırma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Harita İstanbul platformundan elde edilen 1982, 1993, 2006 ve 2022 yıllarına ait ortofoto ve uydu görüntülerinin karşılaştırmalı analizine dayanmaktadır.

Bu görseller, Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ) istatistikleri ve İBB raporlarıyla

desteklenmiştir. Havalimanı çevresindeki ulaşım aksları (E-5, Basın Ekspres, Havalimanı Caddesi, metro bağlantıları) ve yapılaşma dinamikleri haritalama teknikleriyle değerlendirilmiştir.

Bulgular, 1980–2000 arasında havalimanının batı yönlü kentsel büyümeyi hızlandığını göstermektedir. Ataköy Marina, Galleria AVM ve Fuar Merkezi gibi projeler, bölgeyi hizmet ve ticaret odaklı ikincil bir merkez haline getirmiştir. 2019’da tarifeli uçuşların İstanbul Havalimanı’na taşınması sonrası işlevsel kırılma yaşanmış; pandemi döneminde alan kamusal sağlık kullanımlarına dönüştürülmüştür.

Sonuç olarak, Yeşilköy/Atatürk Havalimanı, İstanbul’un ulaşım, planlama ve toplumsal belleği arasında süreklilik ve kimlik ilişkisi kuran önemli bir mekânsal odak noktasıdır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk Havalimanı, Yeşilköy, ulaşım ağı, kentsel dönüşüm, ortofoto analizi, İstanbul

ABSTRACT

This paper presents a data-oriented view of the effects of Yeşilköy (Atatürk) Airport on Istanbul’s transport structure, spatial expansion and socio-cultural identity. As one of the key centers of international aviation arrivals and departures in Turkey, which began to be developed as such since the mid-20th century, the airport has an extensive impact not only on transportation activities but also on urban growth patterns, real estate activities around it (i.e. commerce-based ventures), and is associated with Istanbul’s identification as a “modern” city.

The study is based on a data set from the Harita Istanbul platform belonging to Istanbul Metropolitan Municipality, Tuesday, which consists of orthophotos and satellite images extracted in 1982, 1993, 2006 and 2022. These photos are supplemented with data provided by the State Airports Authority (DHMI) and announcements of Istanbul Metropolitan Municipality. Transportation axes E-5, Basın

Ekspres, Havalimanı Caddesi, and metro lines surrounding the airport were evaluated with mapping methods together with development dynamics.

Results suggest that the airport contributed to a faster expansion of urban areas towards the west during 1980–2000. Projects like Ataköy Marina, Galleria Shopping Mall and Exhibition Center has turned the district into a secondary center focussed on trade and services. After the scheduled flights moved to Istanbul Airport in 2019, there was a switch-up in function; during the pandemic, it was converted for public health use.

Overall, the Yeşilköy -Atatürk Airport appears as an important spatial center that creating continuities and identities in the transportation, planning, social memory of Istanbul.

Keywords: Atatürk Airport, Yeşilköy, transportation network, urban transformation, orthophoto analysis, Istanbul

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

**ÖĞRENME SÜREÇLERİNİ ŞEKİLLENDİREN MEKÂN/ EYLEM/ OLAY
ETKİLEŞİMİ**

**THE INTERACTION OF SPACE/ACTION/EVENT SHAPING LEARNING
PROCESSES**

Meltem ÖZERDEM¹

ORCID 1: 0009-0001-3684-1827

Meltem Özerdem, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul-Türkiye

meltem.ozerdem@std.yildiz.edu.tr

Emel BİRER²

ORCID 2: 0000-0003-0152-3690

Prof. Dr. Emel Birer, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul-Türkiye

emel.birer@yildiz.edu.tr

ÖZET

Bugün formel eğitim sistemimizdeki en büyük illüzyon öğrenmenin bir öğretim sonucuna bağlı olarak gerçekleşeceğine duyulan inançtır. Oysaki değişen üniversite misyonu, bireylere eleştirel düşünme, bilimsel araştırma yapma, işbirliği ve toplumsal problemleri çözme gibi becerileri de kazandırmayı hedefler. Bu değişimlerden etkilenen mimarlık eğitimi de formel ve enformel öğrenme süreçlerinin dinamiğini değiştirmekte ve enformel öğrenme etkinlikleri daha da artarak mimarlık eğitim süreçlerinde yer almaya başlamaktadır. Enformelleşen eğitim yapısı beraberinde “öğrenmenin okula bağlı gerçekleşmesi gerekip gerekmediği” düşüncesini önemli bir tartışma konusu haline getirmektedir. Bu çalışma, öğrenme mekanı üzerine düşünmeyi Tschumi’nin “Olay Mimarlık” yaklaşımı doğrultusunda ele alarak tartışmaya açmaktadır. Söylem ve tasarımlarını “olay” ile

yönlendiren Tschumi, olay kavramını, beden hareketi doğrultusunda mekânda gerçekleşen bu deneyimi, öngörülemeyen ve rastlantısal olarak gerçekleşen etkinlikler olarak tanımlamaktadır. Mimarlığın, mekan kavramı ve mekan deneyimine ilişkin kentsel boyutunu da kapsayan, eylem ve olay ile birlikte mekandaki insan hareketi olduğunu vurgulayan yaklaşım, beklenmedik etkinlik potansiyelleri üzerine kurulan tasarımları ifade etmektedir.

Çalışma temelde “*öğrenme sürecinde olay ve eylemler mekanları nasıl şekillendirir?*” araştırma sorusuna dayanmakta, mimarlık eğitim yapısının günümüzde mekan ile kurduğu etkileşim sonucu yeni okul mekanının neresi/nereler olduğuna/olabileceğine dair bir sorgulama ve bakış açısı sunmaktadır. Çalışma günümüzde “mimarlık eğitimi içinde yer alan enformel öğrenme süreçlerinin artan varlığı, etkinliğe dayalı olay/meکان tanımı ile ilişkilendiğinde öğrenmeyi okul mekanı dışına taşıma potansiyeli taşır” hipotezine dayanmaktadır.

Çalışmanın yöntemi bir nitel araştırma yaklaşımı olup, birinci aşamada literatür taraması yapılarak olay/meکان/öğrenme üzerinden tartışmaya açılmış kaynaklara ilişkin söylem analizi yapılmıştır. İkinci aşamada söylem analizi ile elde edilen kavramların kentsel ölçekte nerelerde etkinliğe sahip meکانlar olduklarına ilişkin bir alan çalışması yapılarak olay/meکان ilişkileri betimsel biçimde haritalama (mapping) tekniği ile ortaya konulmuştur.

Bulgular mimarlık eğitiminde çeşitlenen enformel öğrenme ortamlarının öğrenmeyi üniversite sınırları dışına taşıdığını desteklemektedir. Bu durumda disiplinler arası yaklaşımlar ve eğitimin kültürel ve toplumsal yapısı ile bağlantısal bir yapıya sahip kent, yeni bir öğrenme mekanı olarak mimarlık eğitimi içinde tanımlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık eğitimi, öğrenme süreçleri, meکان, eylem, olay

ABSTRACT

Today, the greatest illusion in our formal education system is the belief that learning results from teaching. However, the evolving mission of universities is to equip individuals with skills such as critical thinking, scientific research, collaboration, and solving social problems. Architectural education, influenced by these changes, is also transforming the dynamics of formal and informal learning processes, with informal learning activities increasing and becoming integrated into architectural education. The growing informality of education raises the important question of whether learning must occur in school. This study examines the concept of learning space in relation to Tschumi's 'Architecture of the Event' approach. Tschumi, who frames his discourse and designs around the concept of 'event,' defines the event as an experience that occurs in space through bodily movement, characterized by unpredictability and randomness.

The approach emphasizes that architecture includes the urban dimension of space and the experience of space, along with action, events, and human movement within space, expressing designs based on unexpected activity potentials.

The study is fundamentally guided by the research question, "How do events and actions shape spaces in the learning process?" It offers an inquiry and perspective on where the new school space is or could be as a result of the interaction between the architecture education structure and space today. The study is based on the hypothesis that the increasing presence of informal learning processes within architecture education today, when linked to an event/space definition based on activity, has the potential to move learning outside the school space.

The study uses a qualitative research approach. In the first stage, a literature review was conducted, followed by discourse analysis of sources related to event, space, and learning. In the second stage, a field study identified where the concepts obtained through discourse analysis were active spaces at

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

the urban scale, and the event-space relationships were revealed using a descriptive mapping technique.

The findings support the idea that diversifying informal learning environments in architectural education extends learning beyond the university. In this context, the city, with its interdisciplinary approaches and its connection to the cultural and social fabric of education, is defined as a new learning space within architectural education.

Keywords: Architectural education, learning processes, space, action, event

İZMİR’DE BAĞLAMSAL MODERNİZM: GÜNGÖR KAFTANCI’NIN TASARIM
MORFOLOJİSİ ÜZERİNE BİR OKUMA

CONTEXTUAL MODERNISM IN IZMIR: A MORPHOLOGICAL READING OF
GUNGOR KAFTANCI’S DESIGN APPROACH

ORCID: 0000-0003-1856-5336

Öğretim Üyesi Dr. Ayşe Gül GEMCİ¹

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Mühendislik ve Doğa bilimleri Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

İstanbul Türkiye aysegemci@izu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışma, modern mimarlığın Türkiye’deki çok merkezli gelişim hattı içinde İzmir’in özgün modernist katmanlarını, mimar Güngör Kaftancı (1931-2024) tasarım yaklaşımı ve yapısal üretimi üzerinden yeniden konumlandırmayı amaçlamaktadır. İzmir’in Akdeniz coğrafyasının mimari dili temel olarak ışık yoğunluğu, rüzgâr yönleri, kıyı kültürü ve topoğrafik süreklilikler üzerine kuruludur. Bu durum, Kaftancı’nın mimarlıkta yarım yüzyıla yayılan çalışmalarında, biçimsel yalınlık, yapısal açıklık, iklimsel duyarlılık ve bağlamsal bütünlüğe dayanan tasarım ilkeleriyle birleşerek, kente ait kendine özgü bir **modernist mimari** üretmiştir. Bu nedenle İzmir Mimarlar Odası’nın kurucularından olan Kaftancı’nın mimarlığı, İzmir’in modernleşme süreçlerine eşlik eden mekânsal hafıza, kentsel süreklilik ve etik modernite tartışmalarına yön veren öncül bir rehber niteliği taşımaktadır.

1960’ların modernizmini “*daha iyi bir dünyanın mekânsal imkânlarını geliştirme biçimi*” olarak tarif eden Kaftancı, mimari tasarımı yeniliğe açık olmak, estetik sadeliği yakalamak ve yapım dürüstlüğüne etik bir duruş olarak ifade etmektedir. Bu noktada, tasarımlarında oranlanmış cephe ritimleri, güneş kontrolünü önceleyen

açıklık düzenleri, işlevsel kurguyla bütünleşen lineer plan tipolojileri, yarı-açık mekânlarla iç-dış sürekliliğini kuran geçiş zonları ve süslemeden arındırılmış, uygun ve doğru malzeme kullanımı öne çıkmaktadır. Kaftancı'nın tasarımlarındaki temel işlevsel rasyonalite, iklim duyarlılığı ve yalın mekânsal kurgular ile özgün bir tasarım dili ve mimari duruşu akademik mimarlık yazınında "İzmir modernizmi" olarak kabul görmektedir. Ortaya konan mimari projeler ve uygulanan yapı örnekleri, döneminin modernizm dilini konuşan hem biçimsel sürekliliği hem de bağlamsal çeşitliliği açıklayan özgün bir tasarım morfolojisini oluşturmaktadır. Kaftancı'nın tasarladığı yapı çeşitliliği arasında konut, hastane, fabrika ve otel yapıları bulunmaktadır. Çeşme'deki Kaftancı Evi (1964) rüzgâr sirkülasyonuna gömülü planlaması, geniş saçaklı balkonları, gölge üretme kapasitesi yüksek açıklıkları ve kıyı peyzajıyla kurduğu geçirgen ilişki ile ilgi çekicidir. Yapı hem iklimsel bir sezgiyi hem de modernist geometriyi bir araya getiren "hafif strüktür ile yoğun gölge" ikiliğini taşıması nedeni ile İzmir'deki mimari modernizmi temsil eden öncül örnekleri arasında gösterilmektedir. Aynı dönemlerde İzmir'in özellikle kıyı şeridindeki apartmanlaşma sürecinde yoğunlaşan ve yozlaşan modernist tavra karşılık, Kaftancı'nın bu dönemdeki apartman projelerinde öne çıkan coğrafi ve yerel mimari öğelerin yorumu, yatay-dikey ritimler, taşıyıcı ve açıklıklar oranındaki uyum, güneş-ışık ve gölge ilişkisinin dengelenmesi farklı bir modern mimariyi mümkün kılmıştır. Kaftancı'nın mekân üretiminin merkezindeki bir diğer belirleyici eksen, taklide karşı geliştirdiği tutarlı eleştirel duruş ve buna paralel olarak kültürel sürekliliği modern tasarımın etkin, bir bileşeni olarak görmesidir. Kaftancı'ya göre kültürel süreklilik, geçmişi aynen yeniden üretmek ya da onu kategorik biçimde reddetmek arasında sıkışmış bir ikilik olmamalıdır. Aksine, mekânsal hafızayı koparmadan koruyan, ancak bu hafızayı çağdaş gereksinimler, yeni yaşam biçimleri ve güncel teknik olanaklarla bütünleştiren yaratıcı canlı bir modernite anlayışıyla mümkündür.

Buradan hareketle hazırlanan bu araştırma, Güngör Kaftancı'nın tasarım morfolojisini "İzmir modernizmi" bağlamında hem tarihsel hem de güncel katmanları üzerinden Nitel Araştırma yöntemini benimseyerek analiz etmektedir. Bağlamsal bir morfoloji modeli üzerinden, onun mimarlığını bölgesel modernizmin sürekliliğini şekillendiren mimari hafıza içinde, sakin ve güçlü bir iz olarak kavramsallaştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma, bugün, hem İzmir hem de farklı coğrafyalardaki modernist mirasın yeniden değerlendirilmesi ve çağdaş

mimarlıkta bağlamsal modernitenin yeniden düşünülmesi adına, genç mimarlar için referans noktası olabilme potansiyeli taşıyan özgün bir okuma sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: İzmir Modernizmi, Güngör Kaftancı, Kent hafızası, Tasarım morfolojisi, Kültürel süreklilik

ABSTRACT

This study aims to reposition the distinctive modernist layers of Izmir within the multi-centered development trajectory of modern architecture in Turkey, through an examination of the design approach and architectural production of Gungor Kaftanci (1931–2024). The architectural language of Izmir’s Mediterranean geography, defined primarily by light intensity, prevailing wind directions, coastal culture, and topographic continuities, merges with Kaftanci’s long-term commitment to formal clarity, structural legibility, climatic responsiveness, and contextual coherence. Together, these characteristics have generated a distinctive regional modernism intrinsic to the city. As one of the founders of the Izmir Chamber of Architects, Kaftanci’s architectural practice operates as a formative reference for debates on spatial memory, urban continuity, and ethical modernity in the city’s modernization processes .

Framing the modernism of the 1960s as “*a means of developing the spatial possibilities of a better world,*” Kaftanci foregrounds openness to innovation, aesthetic restraint, and constructional honesty as ethical foundations of architectural design . Accordingly, his projects reveal calibrated façade rhythms, solar-responsive aperture configurations, linear plan typologies integrated with functional clarity, transitional semi-open zones establishing interior-exterior continuity, and a materially honest, ornament-free architectural expression. Through this synthesis, Kaftanci’s work has been acknowledged in architectural scholarship as an emblematic articulation of “Izmir modernism.” His buildings, read collectively, construct a coherent yet diverse design morphology that speaks the modernist language of its period while responding to local conditions. Kaftanci’s architectural portfolio spans housing, healthcare, industrial facilities, and hospitality buildings. The Kaftancı House in Çeşme (1964) exemplifies a design rooted in wind circulation, extended eaves, high-performance shading apertures, and a porous relationship with the coastal landscape. Its interplay

of lightweight structure and deep shadow positions it as a pioneering example of Izmir’s climatically attuned modernism. Similarly, against the backdrop of deteriorating modernist tendencies in the city’s coastal apartment developments, Kaftanci’s residential projects reinterpret local geographical and architectural cues through balanced vertical-horizontal rhythms, proportionate structural–void relations, and carefully modulated sunlight–shadow dynamics, thereby enabling a renewed modernist expression. A defining axis of Kaftanci’s design philosophy is his consistent critique of imitation and his belief that cultural continuity must function as an active component of modern design. For him, cultural continuity should not oscillate between nostalgic reproduction and categorical rejection. Instead, it must be sustained through a living modernity that preserves spatial memory without rupture while integrating contemporary needs, emerging lifestyles, and technical capacities.

Building upon this premise, this study aims to analyze, Gungor Kaftanci’s design morphology within the framework of “Izmir modernism” by adopting a qualitative research methodology that examines both historical and contemporary layers of his architectural production. Through a contextual morphological model, it purposes to conceptualize his architecture as a quiet yet enduring trace within the architectural memory that shapes the continuity of regional modernism. The study ultimately seeks to offer an original interpretive lens that may serve as a reference point for young architects in reassessing modernist heritage and rethinking contextual modernity across Izmir and other geographies today.

Keywords: Izmir Modernism, Gungor Kaftanci, Urban Memory, Design Morphology, Cultural Continuity

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

GERÇEK-SANAL MEKÂN ETKİLEŞİMİ: MİMARİ BİR YAPININ DİJİTAL
OYUN MEKÂNINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİNDE İÇ ORTAM AYDINLATMA
ANALİZİ

INTERACTION BETWEEN PHYSICAL AND VIRTUAL SPACES: AN INDOOR
LIGHTING ANALYSIS OF A PHYSICAL BUILDING TRANSFORMED INTO A
DIGITAL GAME SPACE

Bahtiyar REYIMOV ¹

0009-0007-3840-4149

Mimar Bahtiyar Reyimov, Trakya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Edirne, Türkiye

bahtiyarreyimov01.01@gmail.com

Şule YILMAZ ERTEN ²

0000-0002-5559-1405

Doç.Dr. Şule Yılmaz Erten, Trakya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Edirne, Türkiye

suleyilmaz@trakya.edu.tr

ÖZET

Gerçek mekânın dijital ortama aktarımı, fiziksel özelliklerin yeniden üretimiyle birlikte mekâna özgü atmosferin, duygusal etkilerin ve algısal yoğunlukların da simüle edilmesini gerektirmektedir. UN Real Engine gibi ileri seviye oyun motorları, mimari mekânların temsil olanaklarını genişleterek senaryonun soyutlaşmasına ve mimari bileşenlerin yeniden yorumlanmasına olanak tanımaktadır. Bu yeniden üretim süreci, malzeme, doku, ölçek gibi mimari öğelerin doğru bir iç mekân aydınlatması ile dijital oyun senaryosuyla bütünleşmesini sağlayarak yeni bir “dijital mimari deneyim” geliştirmektedir.

Dijital oyun mimarisinin tasarım mantığı; senaryo, mekânsal derinlik, ölçek, malzeme hissi ve kullanıcı hareketi gibi unsurların oyun dinamikleriyle bütünleşmesine dayanır. Bu nedenle, mimari deneyimin sanal ortamda ne ölçüde sürdürülebilir kılınabileceği önemli bir araştırma sorusudur. Özellikle aydınlatma, hem atmosfer üretimi hem de oyun içi yönlendirme açısından belirleyici bir bileşendir. Gerçek bir mekân dijital ortama aktarılırken, yapının fiziksel durumu, işlevi ve karakteri analiz edilmeli; doğal ve yapay aydınlatma senaryoları gerçek ve sanal katmanlarda tutarlı bir şekilde organizasyonel çerçeveye oturtulmalıdır.

Bu çalışma, gerçek bir mimari yapının dijital oyun mekânına dönüştürülme sürecini mimarlık ve oyun tasarımı perspektiflerinden incelemektedir. Gerçek mekânın biçimsel özellikleri, ışık düzeni, mekânsal hiyerarşisi ve kullanıcı deneyiminin dijital ortama aktarımında ne ölçüde korunduğu, dönüştüğü veya yeniden yorumlandığı tartışılmaktadır. Ayrıca gerçek ve sanal mekânlarda aydınlatmanın algısal ve işlevsel etkileri karşılaştırılmakta; dijital oyun mimarisinde gerçek mekânların yalnızca bir görsel referans değil, deneyimsel bir tasarım girdisi olarak nasıl kullanılabilmesi ortaya konmaktadır.

Çalışma kapsamında, günümüzde sahip olduğu kimlikle aktif olarak kullanılan TMMOB Edirne Temsilciliği binası ele alınmıştır. Yapı; alan gözlemi, fotoğraflama, literatür taraması ve rölöve çalışmalarıyla belgelenmiş, ardından Revit ortamında üç boyutlu olarak modellenmiştir. Bu model, Dialux Evo ve Unreal Engine yazılımlarına aktarılmış ve aydınlatma performansı gerçek–sanal ayrımında karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Mekânın dijitalleştirilmesi sürecinde ışık–gölge ilişkilerinin nasıl simüle edildiği ve kullanıcı algısının bu simülasyon tarafından nasıl yönlendirildiği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Oyun Mimarisi, Unreal Engine, Sanal Oyun Mekânı Aydınlatması.

ABSTRACT

Transferring a real space to a digital environment requires not only the reproduction of physical features but also the simulation of the space-specific atmosphere, emotional impacts, and perceptual intensities. Advanced game engines like Unreal Engine expand the representation possibilities of architectural spaces, allowing for the abstraction of the scenario and the reinterpretation of architectural components. This reproduction process integrates architectural elements such as lighting, materials, texture, and scale into the digital game scenario, creating a new "digital architectural experience."

The design logic of digital game architecture relies on the integration of elements such as scenario, spatial depth, scale, material feel, and user movement with the game dynamics. Therefore, the extent to which an architectural experience can be sustained in a virtual environment is an important research question. Lighting, in particular, is a decisive component for both atmospheric generation and in-game navigation. When transferring a real space to a digital environment, the physical state, function, and character of the building must be analyzed, and natural and artificial lighting scenarios must be consistently integrated into an organizational framework across both the real and virtual layers.

This study examines the process of transforming a real architectural structure into a digital game space from the perspectives of architecture and game design. The extent to which the formal characteristics, lighting scheme, spatial hierarchy, and user experience of the real space are preserved, transformed, or reinterpreted in the digital environment is discussed. Furthermore, the perceptual and functional effects of lighting in real and virtual spaces are compared, demonstrating how real spaces can be used not only as a visual reference but also as an experiential design input in digital game architecture.

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

The study focuses on the TMMOB Edirne Representative Office building, currently used as an office. The building was documented through field observation, photography, literature review, and survey studies, and then modeled in 3D in Revit. This model was imported into Dialux Evo and Unreal Engine, and the lighting performance was analyzed comparatively, distinguishing between real and virtual. It evaluates how light and shadow relationships are simulated during the digitalization of the space and how this simulation influences user perception.

Keywords: Digital Game Architecture, Unreal Engine, Virtual Game Space Lighting.

AFET SONRASI GELENEKSEL MİMARİ ÜRETİMİNİN

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ: KATILIMCI VE ZANAAT TEMELLİ YAKLAŞIMLAR

SUSTAINABILITY OF TRADITIONAL ARCHITECTURAL PRODUCTION

AFTER DISASTERS: PARTICIPATORY AND CRAFT-BASED APPROACHES

Öznur Kara¹

ORCID 1: 0009-0000-4376-3823

Öznur Kara, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa bilimleri Fakültesi, İç mimarlık ve Çevre Tasarımı,
İstanbul-Türkiye

kara.oznur@std.izu.edu.tr

ÖZET

2023 Kahramanmaraş merkezli depremler, yalnızca fiziksel çevrede büyük bir yıkım yaratmakla kalmamış; Anadolu'nun taş, ahşap ve karma yapım tekniklerine dayanan zanaatkârlık bilgisini ve geleneksel mimarının üretim ekosistemini de ciddi biçimde kesintiye uğratmıştır. Ustaların göç etmesi, atölyelerin kapanması ve yerel üretim ağlarının dağılması, hem geleneksel yapı mirasının sürdürülebilirliğini hem de bu mirası taşıyan hafızayı zayıflatmıştır. Bu çalışmanın amacı, afet sonrası bölgeye özgü geleneksel mimari üretimin sürdürülebilirliğini katılımcı ve zanaat temelli bir yaklaşımla nasıl sağlanabileceğini incelemek ve afet sonrası yeniden yapılanma konusunda güçlü uluslararası örnekleri karşılaştırarak Türkiye için öneriler sunmaktır.

Bu çalışma, afet sonrası yeniden yapılanma deneyimi güçlü olan Pakistan Sind, Nepal ve Japonya gibi ülkelerdeki topluluk temelli geleneksel yapım pratiklerinin karşılaştırmalı analizine

dayanmaktadır. Uluslararası örnekler; (1) topluluk katılımı, (2) zanaatkârlık ve ustalık örgütlenmesi, (3) yerel malzeme ve üretim ekolojisi, (4) saha temelli eğitim modelleri, (5) kurumsal destek mekanizmaları ve (6) kültürel sürdürülebilirlik başlıkları altında incelenmiştir. Raporlar, saha anlatıları, haber arşivleri ve akademik yayınlar doküman analizi yöntemiyle değerlendirilmiş; her başlıktan elde edilen temalar bir araya getirilerek Türkiye’de afet sonrası geleneksel mimari üretimini canlandırmaya yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Sonuç olarak, Afet sonrası geleneksel mimarinin yeniden üretim süreçlerinde katılımcı ve zanaat merkezli modellerin önemli rol oynadığını; bunun yalnızca estetik bir yeniden üretim değil, aynı zamanda toplumsal kimlik, ekonomik yeniden canlanma sağladığını göstermektedir. Türkiye bağlamında, afet sonrası bölgelerde yerel atölyelerin teşvik edilmesi, zanaatkâr destek programlarının kurulması ve mimarlık okullarının saha temelli stüdyolar aracılığıyla sürece dâhil edilmesi, hem geleneksel mimari mirasın yaşatılmasına hem de toplumsal iyileşmeye önemli katkılar sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: geleneksel mimari, zanaat, afet sonrası mimarlık, mimarlık eğitimi, sürdürülebilirlik

ABSTRACT

The 2023 Kahramanmaraş earthquakes not only produced extensive physical destruction but also severely disrupted the craft-based knowledge and production ecosystem underlying Anatolia’s traditional architectural practices, including stone, timber, and hybrid construction techniques. The migration of skilled artisans, the closure of workshops, and the breakdown of local material and production networks have weakened both the continuity of traditional building heritage and the intergenerational transmission of embodied know-how. The aim of this study is to examine how the sustainability of region-specific traditional architectural production can be ensured through a

participatory and craft-based approach, and to propose recommendations for Türkiye by comparing strong international examples of post-disaster reconstruction.

The research employs a comparative analysis of community-based reconstruction practices in countries such as Pakistan (Sindh), Nepal, and Japan. International cases were evaluated under six analytical categories: (1) community participation, (2) artisan and craftsmanship organization, (3) local material and production ecologies, (4) site-based educational models, (5) institutional support mechanisms, and (6) cultural sustainability. Reports, narrative accounts from the field, news archives, and academic studies were analyzed using document analysis methodology, and the thematic findings were synthesized to generate context-specific proposals for Türkiye.

The study demonstrates that participatory and craft-centered models play a crucial role in sustaining traditional architectural practices after disasters. Such approaches not only enable the revival of traditional construction techniques but also support social identity, local economic recovery, and cultural continuity. In the Turkish context, fostering local workshops, establishing support programs for artisans, and integrating architecture schools into on-site, practice-oriented studios can significantly contribute to both the revitalization of traditional architectural heritage and the broader post-disaster recovery process.

Keywords: traditional architecture, craftsmanship, post-disaster reconstruction, architectural education, sustainability

TÜRKİYE’DE APARTMANLAŞMANIN ÇEVRE, İNSAN VE TABİAT

ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN ASSESSMENT OF THE EFFECTS OF APARTMENT URBANIZATION ON

THE ENVIRONMENT, HUMAN LIFE AND THE NATURAL ORDER IN

TURKEY

Enes UYAR¹

ORCID 1: 0000-0002-6800-8725

Dr. Öğr. Üyesi Enes Uyar, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Mimarlık

Bölümü, İstanbul-Türkiye

enes.uyar@izu.edu.tr

Ahmet Yasin KARAHAN²

ORCID 2: 0009-0006-2821-2808

Ahmet Yasin Karahan, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Mimarlık

Bölümü, İstanbul-Türkiye

030322012@std.izu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de son yarım yüzyılda hızla artan apartmanlaşma sürecinin çevresel, toplumsal ve mekânsal etkilerini inceleyerek bu dönüşümün insan yaşamı ve tabii çevre üzerindeki sonuçlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, kent morfolojisi, yapı malzemesi tercihleri, çevresel kirlilik göstergeleri ve sosyal yapıda ortaya çıkan değişimlere ilişkin çok boyutlu verilerin analitik bir yaklaşımla değerlendirilmesine dayanmaktadır. Elde edilen bulgular, Türkiye’de apartmanlaşmanın nüfusun küçük alanlarda yoğunlaşmasını hızlandırdığını ve betonarme yapılardan

oluşan yüksek yoğunluklu bir kent dokusu ortaya çıkardığını göstermektedir. Bu süreç karbon ve çeşitli sera gazı emisyonlarını artırmakta, tabii döngüyü zayıflatmakta, geçirimsiz yüzeylerin yaygınlaşmasına neden olmakta ve kentsel ısı adası etkisini belirgin biçimde güçlendirmektedir. Betonarme yapı tipolojisinin yol açtığı zararlı gaz salınımları ile kapalı hacimlerde biriken kirleticiler hava kalitesini olumsuz etkilemektedir. Apartman bloklarının kütleli etkisi gün ışığının kesilmesine, rüzgâr akımlarının zayıflamasına ve doğal havalandırmanın azalmasına neden olmaktadır. Işık ve gürültü kirliliğinin artması da apartmanlaşmanın çevresel sorunlarını derinleştiren önemli etmenler arasında yer almaktadır. Toplumsal bulgular, apartman yaşamının mahalle kültürünü zayıflattığını ve sosyal ilişkileri daralttığını göstermektedir. Apartmanlaşmanın bir başka aşaması olan siteleşme süreçleri ise kentlerde belirgin sosyoekonomik ayrışmalar yaratmakta ve farklı gelir grupları arasında mekânsal kopuşlar oluşturmaktadır. Sitelerde yaşayan çocukların güvenlik kaygıları nedeniyle site dışına çıkamadan büyümesi onların hayatı ve çevreyi tanıma imkânını sınırlamaktadır. Ekonomik açıdan dezavantajlı ailelerin çocuklarının niteliksiz mahallelerde tabiat unsurlarıyla karşılaşmadan asfalt zeminlerde büyümesi ise ayrı bir problem alanı olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak çalışma, apartmanlaşmanın Türkiye kentlerinde oluşturduğu çevresel ve toplumsal baskıların hafifletilebilmesi için mekânsal düzenin yeniden düşünülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede az katlı ve insan ölçeğinde tasarlanmış bahçeli konutların desteklenmesi, tabiata uyumlu ve uzun ömürlü malzemelerle inşa edilen yerleşimlerin yaygınlaştırılması ve kullanıcıların tasarım ile üretim süreçlerine daha etkin biçimde katıldığı mimarlık yaklaşımlarının geliştirilmesi kentlerde daha sağlıklı, dengeli ve sürdürülebilir yaşam koşullarının oluşmasına katkı sağlayacak bir yönelim olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Apartmanlaşma, Sürdürülebilir mimari, Konut tipolojisi, Şehircilik, Sosyal ayrışma

ABSTRACT

This study aims to examine the environmental, social and spatial impacts of the rapid apartmentization process that has shaped Turkish cities over the past half century and to reveal how this transformation has affected everyday life and the relationship between humans and the natural environment. The research is based on an analytical evaluation of multidimensional data related to urban morphology, building material preferences, indicators of environmental pollution and changes in social structures. The findings show that apartmentization has accelerated the concentration of population in limited urban areas and has produced a high-density urban fabric dominated by reinforced concrete structures. This process increases carbon and various greenhouse gas emissions, weakens natural ecological cycles, expands impermeable surfaces and significantly intensifies the urban heat island effect. Pollutant accumulations inside enclosed spaces and harmful gas emissions associated with reinforced concrete construction further deteriorate air quality. The massing of apartment blocks restricts access to daylight, weakens wind circulation and reduces natural ventilation. Increased light and noise pollution also deepen the environmental pressures created by apartmentization. Social findings indicate that apartment living weakens neighborhood culture and narrows social interaction networks. The spread of gated housing compounds produces clear socioeconomic separations and spatial divisions between different income groups. Children living in such compounds grow up without the opportunity to explore their surroundings due to security concerns, while children in economically disadvantaged neighborhoods grow up on asphalt surfaces without encountering natural elements, creating another layer of inequality. In conclusion, the study suggests that alleviating the environmental and social pressures generated by apartmentization requires rethinking the spatial organization of population density, particularly in metropolitan areas. Supporting low-rise, human-scaled and garden-oriented housing, promoting settlements built with

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

durable and nature-compatible materials and strengthening participatory architectural approaches that actively involve users in design and production processes represent meaningful directions for creating healthier, more balanced and sustainable urban environments.

Keywords: Apartment Urbanization, Sustainable Architecture, Housing Typology, Urban Planning, Social Segregation

IRAKLI MİMAR RIFAT ÇADIRCI (RİFAT CHADİRJİ)'NİN MİMARİ
ÜRETİMLERİNİN ÜSLUP, BİÇİM VE MALZEME ÜZERİNDEN DÖNEMSEL
ANALİZİ

A PERIODIC ANALYSIS OF THE ARCHITECTURAL WORKS OF THE IRAQI
ARCHITECT RIFAT CHADIRJI IN TERMS OF STYLE, FORM AND
MATERIAL

Zeynep Semanur USTACAN¹

ORCID 1: 0009-0005-5734-1601

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Fakültesi, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Mimarlık Bilim Dalı,

İstanbul-Türkiye

ustacan.zeynep@std.izu.edu.tr

Enes UYAR²

ORCID 2: 0000-0002-6800-8725

Dr. Öğr. Üyesi Enes Uyar, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Mimarlık

Bölümü, İstanbul-Türkiye

enes.uyar@izu.edu.tr

ÖZET

Mimarlık, yalnızca fiziksel çevreyi oluşturan bir teknik faaliyet değil, toplumların tarihsel kırılmalarını, siyasal yönelimlerini ve kültürel dönüşümlerini görünür kılan düşünsel bir üretim alanıdır. Bu doğrultuda Irak, farklı imparatorlukların etkisiyle oluşan çok katmanlı yapısı, zengin kültürel birikimi ve modernleşme sürecindeki dinamikleriyle mimari değişimlerin izlenmesi için önemli bir bağlam sunar. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiliz mandası yönetimi altında hız kazanan modernleşme, Irak mimarisinde yeni arayışları tetiklemiş; bu dönüşümün belirgin biçimde

izlenebildiği örneklerden biri Iraklı mimar Rıfat Çadircı'nın üretimleri olmuştur. Çadircı'nın mimarlığı, uluslararası modernizmin kavramsal çerçevesi ile Irak'ın yerel mimari mirasını bir araya getirerek çok yönlü ve eleştirel bir ifade dili geliştirmektedir. Bu çalışma, Çadircı'nın mimari yaklaşımını tarihsel bağlam içinde değerlendirmek ve üretimlerine ilişkin tutarlı bir dönemlendirme çerçevesi önermek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada izlenen yöntem iki aşamalıdır: İlk aşamada Çadircı'nın yapıları kronolojik bir dizge içinde incelenmiş, ikinci aşamada ise biçim, malzeme ve üslup kararlarına dayanan bir sınıflandırma yapılmıştır. Analizler sonucunda Çadircı'nın üretimi üç dönemde ele alınmıştır. 1950–1960 döneminde modern mimarlığın rasyonalist ilkeleri ve yalın kütleli düzenleri ön plandadır. 1960–1970 döneminde geleneksel Irak mimarisiyle kurulan ilişki ve kültürel kimliğin görünür kılınması güçlenmiştir. 1970–1980 döneminde ise modern ile yerelin bilinçli biçimde sentezlendiği daha olgun bir tasarım dili ortaya çıkmıştır. Bu dönemlerin her biri için temsil gücü yüksek üç yapı seçilmiştir: Hüseyin Cemil Konutu, Ulusal Sigorta Şirketi Binası ve Hadeeb Al-Sheikh Hamood Konutu. Bu yapılar üzerinden gerçekleştirilen değerlendirmeler, Çadircı'nın düşünsel ve biçimsel dönüşümünü görünür kılmakta; mimarın üretimlerine ilişkin monografik nitelikte bütünlüklü bir dönemlendirme sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rıfat Çadircı, Irak Mimarisi, Modernizm, Geleneksel Teknik ve Malzeme, Yerellik.

ABSTRACT

Architecture is not merely a technical activity that constructs the physical environment; it is an intellectual field of production that makes visible the historical ruptures, political orientations, and cultural transformations of societies. In this regard, Iraq offers a significant context for tracing architectural change, with its multilayered structure shaped by successive empires, its rich cultural heritage, and the dynamics of its modernization process. The modernization that accelerated under

the British Mandate after the First World War stimulated new architectural pursuits in Iraq, and one of the most notable figures through whom this transformation can be observed is the Iraqi architect Rifat Chadirji. Chadirji's architectural work develops a multifaceted and critical expressive language by bringing together the conceptual framework of international modernism with the local architectural traditions of Iraq. This study aims to evaluate Chadirji's architectural approach within its historical context and to propose a coherent periodization of his body of work. The methodology adopted in this study consists of two stages: the first examines Chadirji's buildings within a chronological framework, and the second offers a classification based on form, material, and stylistic decisions. The analyses identify three distinct phases in Chadirji's production. The period from 1950 to 1960 is characterized by the rational principles of modern architecture and simple volumetric compositions. Between 1960 and 1970, his work displays a strengthened engagement with traditional Iraqi architecture and a growing emphasis on cultural identity. The 1970–1980 period, in turn, reveals a more mature design language in which the modern and the local are consciously synthesized. For each of these phases, three representative works were selected: the Hussein Jamil House, the National Insurance Company Building, and the Hadeeb Al-Sheikh Hamood House. Evaluations based on these buildings illuminate Chadirji's intellectual and formal evolution and offer a comprehensive, monographic periodization of his architectural production.

Keywords: Rifat Chadirji, Iraqi Architecture, Modernism, Traditional Techniques and Materials, Locality.

1. GİRİŞ

Irak, tarihin en erken dönemlerinden itibaren Sümer, Akad, Babil ve Asur gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapan, çok katmanlı bir medeniyet bölgesi olarak bilinmektedir (Halil, 2025). İslamiyet'in yayılmasından sonraki süreçte, Irak'ta yer alan Bağdat şehri, Farabi, İbni Sina ve Biruni gibi birçok

alimin sayesinde çok yönlü bir kültür başkenti haline gelmiştir (Halil, 2025). Birinci Dünya Savaşı sonrasında ise, İngilizlerin Irak'ı Osmanlı'nın elinden alması ile ülkede yeni bir dönem başlamıştır. Modernleşme temellerinin atıldığı bu dönemde Irak, toplumsal ve siyasal açıdan köklü dönüşümlere ev sahipliği yapmıştır. İngilizler'in kurduğu askeri yönetim dönemi, 1920 yılında ortaya çıkan isyanlar sonucunda Irak ile bir anlaşma sağlanarak son bulmuştur (Şahin, Şahin, & Yüce, 2014).

İngiliz sömürgesi altında hız kazanan Modern mimarlık hareketleri, eski ile olan bağlarını tamamen koparıp yeniye ve tek tipleşmeye kucak açan bir mimari anlayış biçimi sunmaktadır. Bu anlayış, zaman içerisinde insan ölçeğinden uzaklaşmış, kültürel kimliği yok sayan ve seri mekânlar üreten bir mimari üsluba dönüşmüştür (Elshahed, 2022). Bu dönemde, bazı mimarlar tarafından modernizmin evrenselci tutumuna karşı yerel değerleri eserlerine yansıtan yeni mimari anlayışlar geliştirilmiştir.

Yerel özelliklerin önem kazandığı, geleneksel ve toplumsal kimlik bilincinin tekrar kazanıldığı bu dönemde, modernizmin eskiyi tamamen yok sayan tavrına karşı alternatif bir mimari anlayış ve farklı bir bakış açısıyla felsefi düşünce geliştirenlerden biri de 1926-2020 yılları arasında hayatını sürdürmüş olan Iraklı Mimar Rıfat Çadircı'dır. Bağdat'ta politikanın önemli isimlerinden Kâmil Çadircı'nın oğlu olan Rıfat Çadircı, kariyeri boyunca yaptığı çalışmalar ile mimarlıkta yeni bir arayış sürecine girmiştir (Idelbi, 2021). Çadircı'nın mimari üslubu dönemselsel olarak değişime uğrayarak olgunlaşmış ve yerel mimariyi modern ile buluşturan yeni bir sentez meydana getirmiştir (Kutlu Divleli & Divleli, 2023). Çadircı, sadece mimarlık alanı ile kendini sınırlandırmadan felsefe, ekonomi, antropoloji ve fotoğrafçılık alanlarında da dikkat çekici çalışmalar yapmıştır (Chadirji, 2014). Kullandığı yerel unsurlar ile Irak konut mimarisindeki fonksiyonları ve yapısal elemanları, sonradan ortaya çıkan çağdaş yapım teknikleri ile buluşturarak, Irak'taki geleneksel toplum yapısına ve kültürel özelliklere bağlı kalan özgün bir üretim alanı oluşturmuştur (Pieri, 2014).

1952 yılında Hammersmith Güzel Sanatlar Akademisinde mimarlık eğitimini tamamlayan Çadircı, aldığı eğitimin etkisiyle modern mimarinin ilkelerini savunmasına karşın, Irak'ın yerel mimari özelliklerine de önem vermiş; Batılı düşünce sistemini örnek alıp etkilerini direkt olarak eserlerine yansıtmadan kendi oluşturduğu yerel mimari anlayış ile modern mimaride yeni bir tutum sergilemiştir (Kutlu Divleli & Divleli, 2023). Bu kapsamda, Çadircı'nın mimari üslubu, modernizmin geleneği reddeden tutumuna karşı, yerel unsurların değerini yeniden kazandırma ve mimaride yeni bir düşünce sistemi oluşturma olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışma, Rıfat Çadircı'nın mimari yaklaşımını tarihsel bağlamda ve dönemsel bir çerçevede ele alarak, modernizm ile yerel özellikler arasındaki etkileşimi incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında, Çadircı'nın mimari anlayışı; tespit edilen yetmiş beş projesi üzerinden kronolojik sınıflandırma yöntemiyle oluşturulan dönemlendirme çerçevesi kapsamında üç ayrı dönemde incelenmiştir. Her dönemi temsil eden bir yapı seçilerek biçim, üslup ve malzeme bakımından kapsamlı analizler yapılmış; bu analizler sonucunda Çadircı'nın mimari üslubunun dönüşümünü ortaya koyan dönemsel bir tasnif denemesi ortaya konmuştur. Bu doğrultuda, Çadircı'nın mimarlık uygulamaları; “1950-1960 Arası İlk Dönem Mimari Üretimleri - Formal Eğitim ve Modernizm Etkisi”, “1960-1970 Arası Orta Dönem Mimari Üretimleri - Yerel Dokunuşlar” ve “1970- 1980 Arası Son Dönem Mimari Üretimleri - Yeni Bir Sentez” olmak üzere üç ayrı dönemde incelenecektir. Yapılan incelemeler ve analizler doğrultusunda, her dönemi temsil eden bir örnek yapı belirlenmiş ve bu yapılar biçim, üslup ve malzeme yönünden ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu üç ayrı yapı, Çadircı'nın mimari yaklaşımının konuttaki modernizm etkilerinden anıtsal kamu binalarına ve son dönemde yerel unsurların olgunlaştığı konut tasarımlarına uzanan dönüşümünü, çeşitli tipolojiler ve işlevler üzerinden en belirgin şekilde yansıtan tasarımlar olmaları nedeniyle seçilmiştir.

Çalışmada, Rifat Çadircı'nın meydana getirmiş olduğu mimari eserler, uygulanamayan projeleri, yayınladığı kitaplar, Çadircı hakkında yazılan akademik yazılar (makale, tez, bildiri vb.) ve çeşitli kaynaklar incelenmiş olup nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Akademik taramalar yoluyla Rifat Çadircı'nın mimari yaklaşımına yer veren bilimsel yazılar, raporlar, röportaj metinleri, proje analizleri ve görsel arşivler araştırılmış; elde edilen bilgiler doğrultusunda Çadircı'nın modernizmin eskiyi yok sayan tutumuna karşı geliştirdiği alternatif tutum ve mimari yaklaşımlar değerlendirilmiştir. Ayrıca, Çadircı'nın üç farklı dönemde meydana getirmiş olduğu projeler karşılaştırmalı ve betimlemeli analiz yöntemiyle incelenmiş; bu projelerde kullanılan yerel özellikler, çağdaş izler, geleneksel öğeler, kullandığı biçimsel elemanlar ve mekânsal düzen üzerinden mimari anlayışındaki dönüşüm süreçleri ortaya konmuştur.

Biçimsel analiz yöntemiyle planimetrik düzen, kütle tasarımları ve cephe formları incelenmiştir. Malzeme analizinde, dönemlere göre değişen yerel-modern yapı malzemesi kullanımları ve yapım teknikleri ele alınmıştır. Üslup analizinde ise, modernizm ilkelerinin ve yerel özelliklerin etkileşimi, mimari dili ve ifade biçimleri değerlendirilmiştir. Bu yöntemle, Çadircı'nın mimari yaklaşımının zaman içindeki dönüşümü ortaya konmuş ve modern çizgiler ile yerel değerler arasındaki ilişkiyi gösteren yeni bir dönemlendirme çerçevesi geliştirilmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda, Çadircı'nın mimari yaklaşımına dair nitel bir çalışma yapabilmek için literatürde yeterli bilginin bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle, bu çalışma hem Rifat Çadircı'nın mimari üretimlerini dönemselsel bir tasnif denemesi içinde karşılaştırmalı bir şekilde sunmayı hem de Çadircı'nın yerel ve geleneksel mimari unsurları sentezleyerek yeni bir üretim alanı meydana getirmesinin Irak modern mimarisi içerisindeki konumunu tartışmayı hedeflemektedir.

2. RIFAT ÇADIRCI’NIN MİMARİ ÜRETİMİNİ ANLAMAK: DÖNEMSEL BİR TASNİF DENEMESİ

2.1 1950-1960 ARASI İLK DÖNEM MİMARİ ÜRETİMLERİ – FORMAL EĞİTİM VE MODERNİZM ETKİSİ

Lise eğitimini tamamladıktan sonra, 1946 yılında Hammersmith Güzel Sanatlar Akademisi’nde mimarlık eğitimine başlayan Rıfat Çadırcı, 1952 yılında buradaki eğitim sürecini tamamlamıştır. Iraklı mimar okul yıllarında, Hammersmith tasarım okulunda aldığı mimari eğitim, okulda tanıştığı hocalar ve kültürel çevresinin etkisiyle modernizm akımının ilkelerini benimsemiştir. Ayrıca Rıfat Çadırcı, bir konuşmasında okuldaki hocasının modernizme karşı sergilediği tutumu ve kendi görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: “...Fakat Walker’ın yeni görüşleri saçma bulduğunu hissetmeye başladık. Bu durum zamanla, okulda mimari görüşlerin gelişmesini engelleyen bir hâl aldı. Bu yüzden biz de Bauhaus Okulu’nun prensiplerini ve özellikle teknoloji taraftarı görüşleri savunma görevini üstlendik” (Idelbi, 2021).

1952 yılında mezun olduktan sonra Bağdat’a dönen Çadırcı’nın bu dönemde tasarladığı projelerde, modernist ilkelere, Bauhaus akımının izlerine ve Le Corbusier etkilerine rastlanmaktadır (Kutlu Divleli, Nawawi, & Azmin, 2023). Bu dönemde, yerel elemanlara ve geleneksel özelliklere çok sınırlı bir şekilde yer vermesine karşı, Çadırcı’nın sonraki yıllarında Irak modern mimarisini yeniden yorumlayarak özgün bir sentez ortaya koyması dikkat çekmektedir (Rabbat, 2021).

Şekil 1’de, Çadırcı’nın ilk dönem eserleri olarak nitelendirilen 1950-1960 yılları arasında uyguladığı Munzer Abbas evi tasarımında, bu yıllarda benimsediği modernizm akımının ilkeleri ve yansımaları açıkça görülmektedir (Arab Center for Architecture, 2025).

Munzer Abbas evi tasarımı, Çadırcı’nın modern çizgileri tercih ettiği ilk dönem projelerinden biridir. Çadırcı bu tasarımında, modern yapı özelliklerine uyarak yapıda sade ve net çizgiler ile bir tasarım

ortaya koymuştur (Chadirji, 1991). Ayrıca, modern yapı tekniklerini kullanarak çağdaş bir tasarım oluşturmaya çalışmıştır.

Şekil 1: Munzer Abbas Evi (Kaynak: (Arab Center for Architecture, 2025))

Tablo 1’de, Çadircı’nın 1950-1960 yılları arasında meydana getirmiş olduğu yirmi iki projenin kronolojik olarak sınıflandırılması yer almaktadır. Çadircı’nın bu dönemde yapmış olduğu tasarımlarda, betonarme malzeme detayları ve yalın cephe tasarımları öne çıkmaktadır. 1950-1960 arası dönemde inşa edilen yapıların çoğunluğunda rasyonel çizgiler, geometrik formlar ve düz beyaz yüzeyler görülmektedir (Arab Center for Architecture, 2025).

Şekil 2’de ise, Tablo 1’de yer alan yapıların bir kısmına ait görsel veriler yer almaktadır. Bu doğrultuda, Çadircı ilk dönem yapılarına modern izleri yansıtmış olup, planimetrik olarak Irak mimarisine ait yerel özellikleri korumuştur. Munzer Abbas evi, Rıfat Çadircı konutu ve Hüseyin Cemil Konutu bu dönemin önemli yapıları arasında yer almaktadır.

1950’lerin sonuna doğru ise, artık tasarım anlayışında yerel arayış sürecine girmiş ve bu arayış ile mimari yaklaşımında dönüşümler yaşanmıştır. Bu dönüşümün izleri ilk olarak biçimsel elemanlarda, daha sonra ise malzeme kullanımlarında görülecektir (Idelbi, 2021).

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

Tablo 1: Rıfat Çadircı'nın 1950-1960 Arası Dönemde Ortaya Koyduğu Mimari Üretimleri (Kaynak: Arap Merkezi Arşivi ve (Kutlu Divleli & Divleli, 2023))

PROJE ADI	YER	TARİH
Mohammed Abdel Wahab Bağdat Konutu	Bağdat	1952
Hasan Kirbass Evi	Bağdat	1953
Hüseyin Cemil Konutu	Bağdat	1953
Charbichi Binası	Bağdat	1953
Ali Muzaffer Evi	Bağdat	1953
Pir Dawid Binası	Bağdat	1954
Hamed Ofis Binası	Bağdat	1954
Rıfat Çadircı Eski Evi	Bağdat	1954
Rıfat Çadircı Konutu	Bağdat	1954
Al Hamad Binası	Bağdat	1954
Abboud Binası	Bağdat	1955
Beyir Davud Wagaf Evi	Bağdat	1955
Munzer Abbas Evi	Bağdat	1955
Ruhoon Bankası	Bağdat	1956
Mrne Abboud Konutu	Bağdat	1956

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

Hidaib Mamood için Bina	Bağdat	1957
Şansal Konutları	Bağdat	1958
Meçhul Asker Anıtı	Bağdat	1958
Özgürlük Anıtı	Bağdat	1958
Ka Hada Binası	Bağdat	1959
“Reşad Şehri” Projesi	Bağdat	1960
Muhsin Şansal Evi	Bağdat	1960

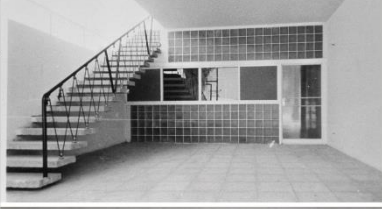
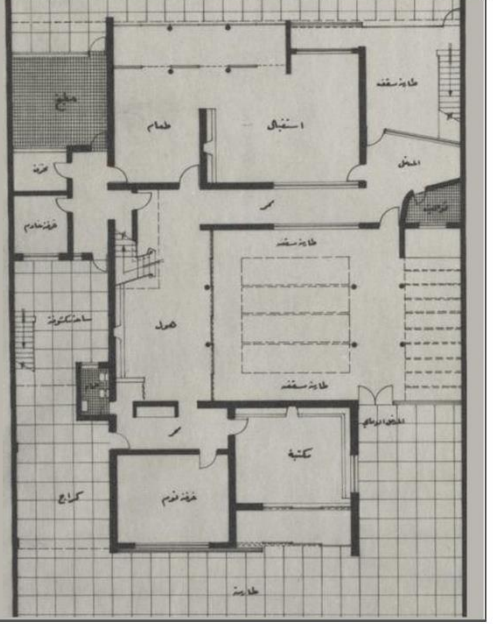

Şekil 2: Rifat Çadircı'nın 1950-1960 yılları arasında uyguladığı projeler (Kaynak: Archnet ve Arap Merkezi Arşivi)

Şekil 2’de yer alan yapılar içerisinde, Çadircı’nın mimari yaklaşımındaki ilk dönemini belirgin şekilde yansıtan Hüseyin Cemil konutu seçilerek, yapı kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Bu yapı üzerinden, Çadircı’nın 1950-1960 yılları arasında sergilediği mimari tutum; üslup, biçim ve malzeme özellikleri üzerinden ele alınacaktır.

Hüseyin Cemil Konutu, Çadircı’nın 1953’te tasarladığı bu konut yapısı, eğitim çevresinden etkilendiği modernizm unsurlarını taşıyan örnek projelerden biri olarak belirtilmektedir. Çadircı, bu tasarımında iç ve dış mekanlar arasındaki sürekliliği sağlayan büyük açık alanlar oluşturmuştur.

İki katlı olarak tasarlanan yapı, uzun ve dar bir arsa üzerinde inşa edilmiştir. Evin giriş kısmında bulunan cam kapı detayları, giriş bölümündeki açık alana açılmaktadır (Archnet, 2025). Bu bölüm, iç-dış mekân arasındaki geçirgenlik, mahremiyet ve açıklık dengesini sağlamaktadır. Evin zemin kat planında, bir yatak odası, çalışma odası, mutfak, depo odaları ve garaj alanı yer almaktadır. Yapının birinci katında ise, dikdörtgen geniş bir salon, teras, iki yatak odası ve bir banyo mekânı bulunmaktadır (bkz. Tablo 2) (Archnet, 2025).

Tablo 2: Hüseyin Cemil Konutu Yapısal Özellikleri ve Görselleri (Kaynakça: Archnet)

PROJE ADI: Hüseyin Cemil Konutu		
TARİH / KONUM 1955 Musul / Irak		
DÖNEM: İlk Dönem (1950-1960)		
MALZEME KULLANIMI: Betonarme taşıyıcı sistem ve duvarlar, cam ve metal malzemeler.		
MİMARİ UNSURLAR: Minimalist tasarımlar, seramik yüzeyler, alansal açıklıklar.		

Cephede ise, uluslararası modern mimarlığın belirgin özelliklerini taşıyan sade, net ve geometrik detaylar yer almaktadır. Bu sadelik, işlevselliği ön planda tutan bir yaklaşım olarak ifade edilebilir (bkz. Tablo 2).

2.2 1960-1970 ARASI ORTA DÖNEM MİMARİ ÜRETİMLERİ – YEREL DOKUNUŞLAR

Rıfat Çadircı, 1960-1970 arası meydana getirdiği orta dönem eserlerinde yerel mimariye dönüş yaparak tasarımlarında geleneksel öğelere yer vermiştir (Kutlu Divleli, Nawawi, & Azmin, 2023). Bu dönemde Modernizm izlerinden de vazgeçmeyen mimar, çağdaş yapı teknikleri ile geleneksel unsurları harmanlayarak yeni tasarımlar meydana getirmiştir.

Şekil 3: Yasoub Refik Evi (Kaynakça: (City, 2021))

Şekil 3’te görüldüğü üzere, Çadırcı 1960-1970 tarihleri arasında ortaya koyduğu mimari üretimlerinde, modernizmin evrenselci yaklaşımına eleştirel bir mesafeye yaklaşarak yerel mimari öğeleri tasarımlarına eklemeye ve yeni bir arayış oluşturmaya başlamıştır. Avlu, tarma, kemer gibi geleneksel birimler, modern yapı teknikleriyle yeniden yorumlanmıştır (Kutlu Divleli, Nawawi, & Azmin, 2023). Bu dönem, mimarın kimlik arayışının ve felsefi yöneliminin belirginleştiği bir geçiş süreci olarak dikkat çekmektedir.

Tablo 3’te, Çadırcı’nın 1960-1970 arasındaki orta döneminde ortaya koyduğu mimari eserleri yer almaktadır. Orta dönem, Iraklı mimarın kimlik arayışının ve felsefi yöneliminin belirginleştiği bir geçiş süreci olarak dikkat çekmektedir. Bu süreçte, yerel malzeme, yapı tekniği ve mekânsal düzen gibi özellikler, tarihsel ve kültürel sürekliliği sağlama duygusuyla yeniden yorumlanmıştır. Ayrıca, Çadırcı’nın bu dönem tasarımlarında Irak’taki hava koşullarını dikkate alarak, iklimsel elemanların kullanımına sıklıkla yer verdiği ve projelerinde iklimsel koşullara uygun tasarım formları kullandığı görülmektedir (Idelbi, 2021).

Tablo 3: Rifat Çadırcı'nın 1960-1970 Arası Dönemdeki Mimari Üretimleri (Kaynakça: Arap Merkezi ve (Kutlu Divleli, Nawawi, & Azmin, 2023))

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

PROJE ADI	YER	TARİH
Faruk Al-Alousi Evi	Bağdat	1961
Villa Nasir Çadırcı	Bağdat	1962
Minas Konutu	Bağdat	1963
Assawi- A.H. Azzawi Konutu	Bağdat	1963
Mustafa Şansal Konutu	Bağdat	1963
Adnan Qailani Konutu	Bağdat	1964
Arif Ağa Evi	Bağdat	1964
Ticaret Odası Binası	Bağdat	1964
Fahri Şansal Konutu	Bağdat	1964
Mahmud Osman Konutu	Bağdat	1965
Erbil Yetimhanesi Merkezi	Bağdat	1965
Hamoodi Konutu	Bağdat	1965
Irak Danışmanlık Ofisi	Bağdat	1965
Veterinerlik Okulu	Bağdat	1965
Irak Bilim Akademisi	Bağdat	1965
Albert Hanna Konutu	Bağdat	1965
Yasoub Refik Evi	Bağdat	1965
Irak Hava Yolları Derneği	Bağdat	1966

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

Edib Cemiran Evi	Bağdat	1966
H. Zekeriya Konutu	Bağdat	1966
Endüstriyel Mimarlık	Bağdat	1966
Federasyonu	Musul	1966
Ulusal Sigorta Şirketi Binası	Bağdat	1966
Hasan Zekeriya Evi	Halat (Lübnan)	1967
Çadırcı Evi	Bağdat	1967
Tütün Tekeli	Bağdat	1967
Kimyasal Laboratuvarlar	Bağdat	1967
Irak Un Değirmeni Şirketi	Bağdat	1967
Çimento Fabrikası Konutları	Kuveyt	1968
Hawalli Konut Kompleksi	-	1968
Cumhuriyet Sarayı	Bağdat	1969
Rafidain Bankası Mansur Şubesi	Bağdat	1969
İşçi Konutları Anıtı		

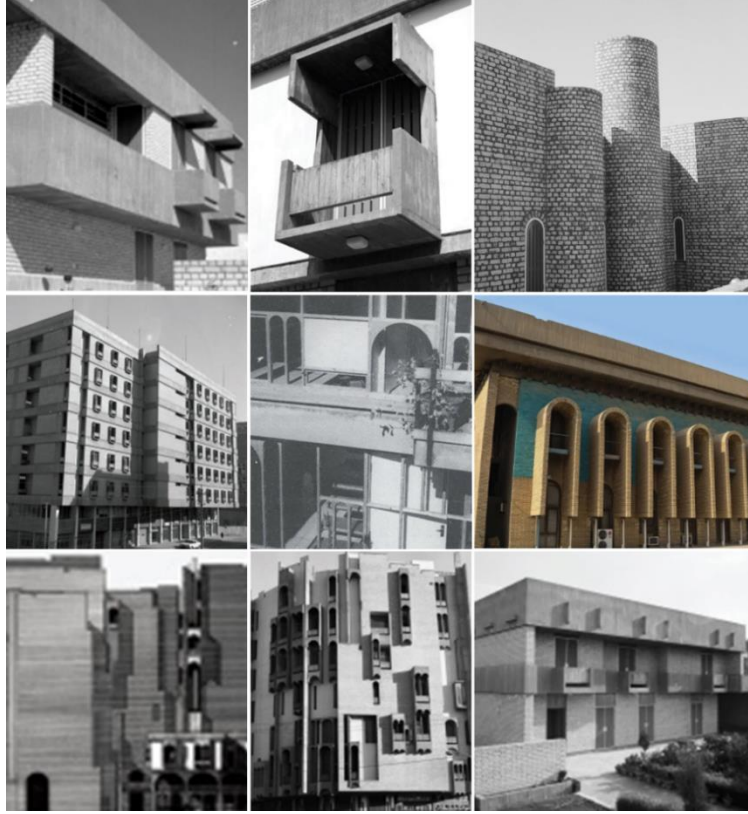
Şekil 4’te Çadırcı’nın orta dönem mimari yaklaşımında ürettiği eserlerin bir bölümü yer almaktadır. Buradan hareketle, Çadırcı’nın orta dönem üretimlerinde, modernizm ilkelerini tamamen reddetmek yerine, onun rasyonel çizgilerini benimseyip, Irak’ın kültürel ve iklimsel koşullarıyla harmanlayarak "bölgeselleştirilmiş uluslararası mimarlık" üslubu arayışı dikkat çekmektedir. Üslup açısından,

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

modernizmin sade ve işlevsel çizgisini koruyan Iraklı mimar, geleneksel yapılardan ilhamla kütleli ve geleneksel bir etki arayan, kimlik odaklı bir dile ulaşır. Bu arayış, biçimsel olarak geleneksel Irak mimarisindeki temel mekânsal birimlerin (avlu, tarma, kemer vb.) modern strüktür ve plan şemalarına entegre edilmesiyle yeni bir yaklaşımı meydana getirir.

Şekil 4: Rifat Çadircı'nın 1960-1970 yılları arasında uyguladığı projeler (Kaynak: Archnet, Arap Merkezi Arşivi ve (City, 2021))

Çadircı'nın bu dönemde kullandığı geleneksel biçimler, sadece dekoratif değil, aynı zamanda iklimsel duyarlılık ve mahremiyet sağlama gibi işlevsel amaçlara uygunluk sağlayacak şekilde yeniden yorumlanmıştır. Malzeme kullanımında ise, modern yapı teknikleri (betonarme) kullanılırken, yerel tuğla gibi bölgeye özgü malzemeler ön plana çıkarılmıştır; tuğla hem taşıyıcı hem de cephede yerel bir doku yaratmak için kullanılarak kültürel sürekliliği modern bir yorumla sağlamıştır. Özetle bu dönem, Çadircı'nın felsefi ve estetik bir geçiş sürecini tamamlayarak, Irak için

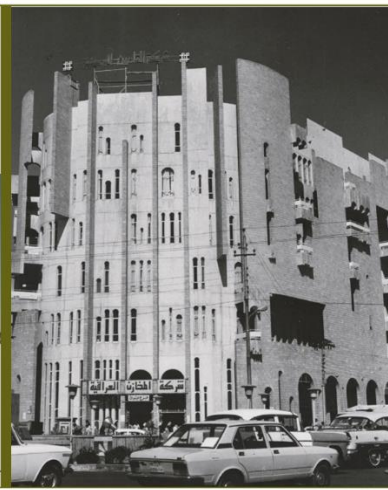

modern ama aynı zamanda kendi köklerine bağlı bir mimari tutum geliştirdiği olgunluk dönemindeki adımları ortaya koyar.

Şekil 5’te yer alan yapılar içerisinde, Çadırcı’nın mimari üslubundaki orta dönemini belirgin şekilde yansıtan Ulusal Sigorta Şirketi binası belirlenerek, yapı özellikleri üslup, biçim ve malzeme unsurları üzerinden ele alınacaktır.

Ulusal Sigorta Şirketi Binası, Musul’da inşa edilen Sigorta Şirketi yapısı, 1966 yılında tamamlanmıştır. Binanın yapımında Musul’un yerel malzemesini kullanan Çadırcı, çok katmanlı duvar tasarımı ile taş malzemeden yapılmış görkemli kütleler elde etmiştir (City, 2021).

Çadırcı bu yapının tasarımında, birbirinden farklı açıklıkların oluşturulması ile hareketli bir cephe görüntüsü oluşturmuştur (Idelbi, 2021). Bu hareketli açıklıklar, geleneksel yapılar ile uyumlu bir bağlantı kurulmasını sağlamıştır (bkz. Tablo 4). Bu yapıda, Çadırcı’nın bir diğer etkilendiği isim olan Mimar Louis Kahn’ın yapısal özelliklerine rastlanmaktadır (City, 2021). Çadırcı’nın iklimsel ve mekânsal özellikleri göz önünde bulundurarak tasarladığı yapıda kullanılan modern teknikler, yapının mekânsal düzen ile olan bağlantısına dikkat çekmektedir.

Tablo 4: Ulusal Sigorta Şirketi Binası Yapısal Özellikleri ve Görselleri (Kaynakça: (City, 2021))

PROJE ADI: Ulusal Sigorta Şirketi Binası		
TARİH / KONUM: 1966 Musul / Irak		
DÖNEM: Orta Dönem (1960-1970)		
MALZEME KULLANIMI: Tuğla duvarlar, betonarme taşıyıcı sistem, cam ve taş malzeme.		
MİMARİ UNSURLAR: Çok katmanlı cephe dokusu, farklı oranlarda yapılmış açıklıklar, balkon detayları.		

Savaş döneminde bina bombalanarak harap hale gelmiş, daha sonrasında ise Musul yerel yönetimi tarafından tamamen kaldırılmıştır. Ayrıca, Rıfat Çadircı 1986 yılında yayımladığı “Kavramlar ve Etkiler: Bölgeselleştirilmiş Uluslararası Bir Mimariye Doğru” isimli kitabında, 1966 yılında inşa edilen bu yapı için “bölgeselleştirilmiş uluslararası mimarlık” anlayışını temsil eden önemli örneklerden biri olarak bahsetmektedir (Idelbi, 2021).

2.3 1970-1980 ARASI SON DÖNEM MİMARİ ÜRETİMLERİ – YENİ BİR SENTEZ

Rıfat Çadircı'nın 1970-1980 tarihleri arasında meydana getirdiği son dönem projelerinde, modern yapı teknikleri ile kendi tasarım anlayışını birleştirerek yerel mimariyi yeniden yorumladığı görülmektedir.

Çadircı'nın son dönem eserlerinden biri olan, Rafiain Bankası Mansur şubesi tasarımı bu dönemin dikkat çeken örneklerinden biridir. Bu yapıda, birbirine paralel konumda yerleştirilen duvarlar hem binanın yapısal sistemini oluşturmakta hem de mekânsal kurguyu düzenlemektedir. Bu yapının tasarımında, Irak yerel mimarisinin özelliklerine ve geleneksel cephe detaylarına yer verildiği görülmektedir (bkz. Şekil 5). Ayrıca, tuğla malzemenin yoğun olarak kullanıldığı yapıda, kemer tasarımları dikkat çekmektedir (Idelbi, 2021).

Bu eserinden de anlaşılacağı gibi, Çadircı'nın son döneminde mimari anlayışının olgunlaştığı ve yerel elemanların kullanımında değişimler yaşandığı görülmektedir. Çadircı'nın bu dönemde en dikkat çeken tasarım özelliği olan kemer kullanımları, sadece bir cephe elemanı olmaktan çıkarak yapısal bir boyut kazanmıştır (City, 2021).

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

Şekil 5: Al-Rafidain Bankası Mansur Şubesi (Kaynak: Tamayouz-award web sitesi)

Tablo 5’te, Rifat Çadircı’nın son döneminde tasarladığı projeler yer almaktadır. Çadircı bu dönem eserlerinde, modern teknikler ile yerel mimari elemanların (avlu, eyvan, tuğla-taş malzeme, açıklıklar vb.) uyumlu ve dengeli bir birleşimini ortaya koyan bir mimari sentez geliştirmiştir (bkz. Şekil 6) (Kutlu Divleli, Nawawi, & Azmin, 2023). Estetik, fayda ve sosyal sembolizm olguları, Çadircı mimarisinin olgunlaştığı ve son şeklini aldığı bu dönemde, mimari üretimlerinin ana kaynağını oluşturan etkenler olarak gösterilebilir (Idelbi, 2021).

Tablo 5: Rifat Çadircı’nın 1960-1970 Arası Dönemdeki Mimari Üretimleri (Kaynakça: Arap Merkezi ve (Kutlu Divleli, Nawawi, & Azmin, 2023))

PROJE ADI	YER	TARİH
Londra Merkez Cami Projesi	Londra	1969
Ayad Hamood Konutu	Bağdat	1970
Munzir Abbas Evi	Bağdat	1970
Rafidain Bankası- Salhiyah Şubesi	Al Bağdat	1970

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

Abu Dabi Ulusal Bankası	Abu Dabi	1970
Çimento Fabrikası	Kufe	1971
Merkez Posta Telefon ve Telgraf Binası	Bağdat	1971
Admun Minas Evi	Bağdat	1971
Hamood Villa	Bağdat	1972
Madinat Zayed Polis Karakolu	Bağdat	1972
Al Makta Polis Karakolu	Bağdat	1972
Al Nami Binası	Bağdat	1973
İşçi Sendikası Binası	Fahama	1975
Rıfat Çadırcı Evi	Bağdat	1975
Bakanlar Kurulu Binası	Bağdat	1975
Hazza Al Darmaki Binası	Bağdat	1976
Ahmed Ghanem Al Mazroy evi	Bağdat	1977
Cem Yefur Polis Karakolu	Bağdat	1977
Al Aowha Polis Karakolu	Dharan	1977
Tıp Merkezi ve Diş Kliniği	Abu Dabi	1977
Ulusal Tiyatro	Bağdat	1980

Restorasyon Çalışmaları

Geç dönem, Çadırcı'nın mimari düşüncesinin belli bir biçim aldığı ve çeşitli disiplinlerle bir arada yürüttüğü bir süreç olarak dikkat çekmektedir. Mimarlık, Çadırcı için artık yalnızca bir meslek değil; kültürel sürekliliği, tarihsel belleği ve düşünsel derinliği taşıyan bir ifade biçimidir.

Son dönemde inşa edilen projeler hem biçimsel hem düşünsel boyut olarak Irak modern mimarisini oluşturan en önemli örnekler arasında yer almaktadırlar. 1970-1980 tarihleri arasında Çadırcı mimarlığı, estetik ve tasarımsal kaygılara ek olarak, aynı zamanda felsefi arka plan ve mimari unsurlarla bir bütün ortaya çıkarma süreçleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Çağılıcı, 2024).

Iraklı mimar, geleneksel Irak mimarisinden aldığı temel biçimsel elemanları, ulusal kimliğin ifadesi olarak çağdaş yapı teknolojisinin imkanlarıyla daha büyük ölçeklerde ve daha etkileyici kütleler oluşturmak üzere kullanmıştır.

Şekil 6: Rifat Çadırcı'nın 1960-1970 yılları arasında uyguladığı projeler (Kaynak: Archnet, Arap Merkezi Arşivi ve (City, 2021))

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

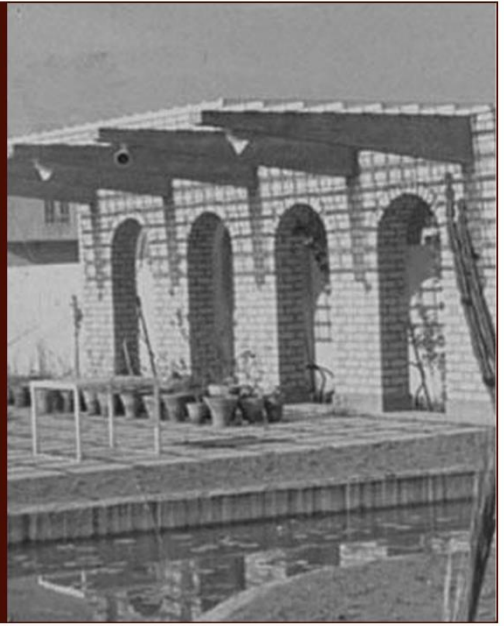

Son dönem kapsamında, bu dönemin özelliklerini ve modern ile yerelin uyumunu net bir şekilde yansıtan örnek yapı olarak Hadeeb Al-Sheikh Hamood villası seçilmiştir. Bu bağlamda, Çadırcı'nın son döneminde eserlerine yansıttığı mimari özellikler, biçimsel elemanlar ve tasarım unsurları detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Hadeeb Al-Sheikh Hamood Villası, Yapı, Bağdat'ta 1972-1977 yılları arasında inşa edilmiştir. Hadeeb Al-Sheikh Hamood, Irak Ulusal Demokratik Partisi'ne üye olan ve Rıfat Çadırcı'nın babasının çevresinden bir siyasetçidir (City, 2021).

Bu konut tasarımı, Mimar Rıfat Çadırcı'nın son dönemine ait mimari üslubunu ve geleneksel özelliklerle modern unsurları harmanlamasını yansıtan özgün bir yapı olarak dikkat çekmektedir.

Yapının cephe tasarımı, Piet Mondrian izleri taşıırken; yerel malzeme olan tuğlaların dokusu ve bataklık kısımlarında yer alan sazlık konutların mekânsal kurgusu dengeli bir tasarım ortaya koymaktadır (City, 2021).

Tablo 6: Hadeeb Al-Sheikh Hamood Villası (Kaynakça: (City, 2021))

PROJE ADI: Hadeeb Al-Sheikh Hamood Konutu		
TARİH / KONUM: 1972-1977 Bağdat/İrak		
DÖNEM: Son Dönem (1970-1986)		
MALZEME KULLANIMI: Tuğla duvarlar, cam yüzeyler, metal elemanlar		
MİMARİ UNSURLAR: İç içe geçmiş yapısal kemerler, geometrik şekiller, Mondrian izleri.		

Bu şekilde iki farklı dönemin sentezlenmesi, geleneksel Irak konut mimarisinden ayrılan ve Çadircı'nın mimari anlayışını ortaya koyan özgün bir tasarım kurgusu oluşturmaktadır. Ayrıca yapı, Çadircı'nın tasarımlarında sıklıkla kullandığı kemer formlarının da dönüşümünü ortaya koymaktadır.

İncelenen yapılar, Rifat Çadircı'nın mimari düşünce sisteminde modernizmin sadeliği ile yerel unsurları bir araya getiren özgün bir anlayış biçimi geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu eserler, Çadircı'nın modernizmde yer alan yapım tekniklerini yerel mimari elemanlar ile nasıl harmanlandığını, dönemlere ayrılan mimari tarzını ve yapılarında ortaya koyduğu mekânsal tasarım düzenini temellendirmektedir.

Konut mimarisi ve kamu yapılarını içeren bu örnek yapıların plan kurguları, cephe tasarımları ve malzeme tercihleri; mimarın hem modernizm anlayışına eleştirel bir bakışla yaklaştığını hem de Irak'ın yerel mirasını yeni yapım teknikleri ile bütünleştirme çabasını yansıtmaktadır (bkz. Tablo 7).

Tablo 7: Rifat Çadircı Mimarlığının İlk, Orta ve Son Dönemlerini Temsil Eden Örnek Yapıların Karşılaştırılmalı Analizi (Kaynak: (Archnet, 2025), (City, 2021), Yazar tarafından düzenlenmiştir.)

YAPI ADI	YAPI FOTOĞRAFI	ÜSLUP	BİÇİM	MALZEME
HÜSEYİN CEMİL KONUTU (1955)		Erken dönem eseri olup, Çadircı'nın rasyonel ve modern yaklaşımını temsil eder.	Çizgisel geometrik kütleler, geniş yatay pencereler ve düz yüzeyler baskındır.	Betonarme taşıyıcı sistem, cam ve çelik detaylar.
ULUSAL SİGORTA ŞİRKETİ BİNASI (1966)		Çadircı'nın bu dönemde (orta dönem) tasarladığı yapılarda, yerel malzeme ve iklimsel detaylar göze çarpmaktadır.	Kemer kullanımları, düz yüzeylerden ziyade hareketli cephe tasarımları.	Tuğla malzeme, cam ve betonarme elemanlar.
HADEEB AL-SHEİKH HAMOOD KONUTU (1977)		Çadircı mimarlığının olgunlaştığı son döneminde, geleneksel ve modern detaylar harmanlanarak yeni bir sentez ortaya çıkarmıştır.	Geleneksel Irak evlerindeki "tonoz" elemanının modern yorumlarla yeni bir boyut kazanması.	Bağdat yerel tuğla malzemesi, ahşap iç mekan detayları, çelik doğramalar.

Seçilen bu üç örnek yapı arasındaki ilişki, yapıların işlevsel ayrımlarından ayrı olarak, Çadircı'nın modern mimarlığın evrensel söyleminden yerel bir senteze dönüşen mimari yaklaşımını temsil eden güçlü tasarım özellikleri üzerinden kurulmuştur. Bu doğrultuda, konut ve kamu gibi farklı ölçek ve fonksiyonlara sahip bu yapı tipolojileri, Çadircı'nın üslup, biçim ve malzeme özellikleri açısından yaşanan dönemsel değişimlerini somut verilerle destekleyen önemli yapılar olarak nitelendirilmektedir (bkz. Tablo 7). Böylece, Rifat Çadircı mimarlığının dönemsel değişimlerinin yalnızca bir yapı tipolojisiyle sınırlı kalmadığı ve bu dönüşümlerin bütün yapıları içerisinde sistematik bir düzene sahip olduğu görülmektedir.

Bu doğrultuda, sonuç bölümünde Çadircı'nın mimari yaklaşımının Irak modern mimarisine olan katkıları, yerel özellikler ile uluslararası tasarım ilkeleri arasındaki ilişki ve Iraklı mimarın ele alınan üç dönemi üzerinden mimari yaklaşımının mekânsal düzene etkileri ve tasarım kurgusu değerlendirilecektir.

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Rifat Çadircı'nın ortaya koyduğu mimari eserler, felsefe, ekonomi, antropoloji ve estetik gibi disiplinler arası ve çok katmanlı ilişkiler üzerinden ilerleyen özgün bir bakış açısına sahiptir. Bu çalışmada yapılan dönemsel sınıflandırma ve bu doğrultuda ele alınan yapılar, Çadircı'nın mimarlık anlayışını dönemlere ayrılan düşünsel bir sentez olarak ortaya koymakta; modernizmin sahip olduğu evrensel ilkeler ile Irak'ın yerel mimari özellikleri arasında kurduğu dengeli ilişkiye dikkat çekmektedir.

Erken dönem projelerinde, sosyal çevresinin etkisiyle modernizmin oluşturduğu sade ve çizgisel tasarımlar kullanan Çadircı, orta döneminde yerel malzeme, yapı tekniği ve mekânsal düzen gibi özellikleri, kültürel sürekliliği sağlama duygusuyla yeniden yorumlamıştır. Son dönem eserlerinde

ise, bu iki yaklaşımın uyumlu bir ilişki halini aldığı, Çadircı'nın mimari kimliğinin belirginleştiği görülmektedir. Ayrıca Çadircı'nın son dönem eserlerinde, yerel unsurlar ile çağdaş teknikler arasında özgün bir sentez ortaya koyması ve mimarlığının olgunlaşması dikkat çekmektedir. Bu dönemlere ayrılan düşünsel süreç, Iraklı mimarın toplumsal bilinç, kültürel süreklilik ve aidiyet gibi kavramlara verdiği önemin bir yansımasıdır.

Bu bağlamda, Rıfat Çadircı'nın mimari mirası, tek tip bir yapı diziliminden ibaret olmayıp, ulusal bir akım içinde kültürel kimliği kaybetmeme mücadelesinin ve bu mücadeleyi başarıyla biçimlendiren bir yapı filozofunun düşünsel arka planını eserlerine yansıtan öncü bir model olarak akademik önemini muhafaza etmektedir. Iraklı mimarın üç ayrı dönemini temsil eden örnek yapılar üzerinden, konut ve kamu yapılarının değerlendirilmesi; Çadircı mimarlığının işlevsel bir ayrımdan ziyade, bütüncül ve kapsamlı bir tasarım anlayışına sahip olduğu ve modern-yerel arasında kurduğu sentezin farklı ölçek ve işlevlerdeki tasarımlarında tutarlı bir çerçeveye oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Çadircı göz ardı etmediği yerel kimliği ile modernizmin evrenselci yaklaşımından ayrılmış ve modern-yerel arasında bir sentez ortaya koyarak dikkat çekici bir mimari tutum sergilemiştir. Iraklı mimar, meydana getirdiği mimari üretimler ile genel kabul gören modernizm anlayışını tümüyle eserlerine yansıtmadan, Irak modern mimarisine yeni bir soluk getirmiştir. İlk dönem çalışmalarında her ne kadar Modernizm akımı baskın olarak yer alsada Çadircı yerel değerlerinden kopmamış ve sonraki dönemlerde meydana getirdiği toplumsal ve kültürel değerleri yansıtan tasarımlar ile özgün bir mimari üretim alanı ortaya koymuştur.

Sonuç olarak, Rıfat Çadircı'nın mimari anlayışı, Irak ve diğer ülkeler de dahil olmak üzere evrensel bir mimarlık söylemi içinde yerel kimliğin modern mimarlıkla nasıl özgün bir şekilde birleştirilebileceğine dair önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Bu bağlamda, Çadircı'nın düşünce tarzı

ve mimarisi, günümüz mimarlık eğitimi açısından da hâlâ süreklilik sağlayan, çok yönlü, disiplinler arası ve eleştirel bir yaklaşımın örneği olarak gösterilebilir.

4. KAYNAKÇA

Arab Center for Architecture. (2025). Arab Center for Architecture Web Sitesi: <https://arab-architecture.org/db/building/munzer-abbas-house> adresinden alındı.

Archnet. (2025). Archnet. Archnet Arşivi: <https://www.archnet.org/sites/18543> adresinden alındı.

Chadirji, R. (1991). Al-Ukhaidir ve Kristal Saray. Londra: Riyad al-Rayyis.

Chadirji, R. (2014). Davru'l-me'mâri fi hadâratı'l-insân. Beyrut: Arap Birliği Araştırmaları Merkezi.

City, R. (2021). Round City. Round City: <https://round-city.com/rifat-chadirji-10-buildings-and-the-stories-behind-them/> adresinden alındı.

Çağılıcı, İ. (2024). GZT. Mecra Kanalı: <https://www.gzt.com/mecra/yapi-filozofu-rifat-cadirci-3547736> adresinden alındı.

Elshahed, M. (2022). Udo Kultermann's History of Arab Contemporary Architecture. R. Fabbri, & S. S. Al-Qassemi, Urban Modernity in the Contemporary Gulf; Obsolescence and Opportunities (s. 18-39). Routledge.

Halil, İ. (2025). TDV İslam Araştırmaları Merkezi. TDV İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/irak--ulke#3-baslangictan-osmanli-donemine-kadar> adresinden alındı.

Idelbi, T. (2021). Mimari Teorisi ve Uygulamaları Işığında Rıfat Çadircı (Rifat Chadirji). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Mimarlık Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, Türkiye: Ulusal Tez Merkezi.

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

- Kutlu Divleli, M., & Divleli, A. A. (2023). Pioneering Architect in the Construction of PostColonial Iraq Rifat Chadirji and His Monument Designs. *International Journal of Environment, Architecture, and Societies*, s. 106-119.
- Kutlu Divleli, M., Nawawi, N. M., & Azmin, A. K. (2023). Assesment of Buildings in Different Eras of Rifat Chadirji. *Gazi Üniversitesi Bilim Dergisi Part B: Sanat, Beşeri Bilimler, Tasarım ve Planlama*, s. 635-644.
- Pieri, C. (2014). Rifat Chadirji's Work: Building Modern Iraqi Identity and Hadara. *Kufa Review: International Academic Journal*.
- Rabbat, N. (2021). Rifat Al-Chadirji (1926-2020): Designing A Transhistorical Iraq. *Journal of Contemporary Iraq & the Arab World*, s. 253-260.
- Şahin, İ., Şahin, C., & Yüce, S. (2014). Birinci Dünya Savaşı Sonrası İngiltere'nin Irak'ta Devlet Kurma Çabaları. *Gazi Akademik Bakış*, s. 105-132.

TUĞLA DER Kİ: “BİR KEMER OLMAK İSTERİM” — SÖYLEM, ÜSLUP VE
YAPIM ÜZERİNE DENEYSEL İNCELEME

THE BRICK SAYS: “I LIKE AN ARCH” — AN EMPIRICAL STUDY ON
DISCOURSE, STYLE, AND CONSTRUCTION

Muhammed Emin AKYÜREK¹

ORCID: 0000-0001-9382-0435

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye
muhammed.akyurek@izu.edu.tr

ÖZET

Mimarlık eğitiminde sezgisel kavrayış ile teorik bilgiyi bütünleştirmeyi amaçlayan bu makale, tuğla kemerlerde üslubun taşıyıcı davranışa etkisini deneysel olarak incelemektedir. Önceki çalışmada zincir eğrisi kuramına göre optimize edilen yapım detaylarının ardından, bu kez Kaş (Tudor), Pençi (sivri) ve teorik ideal olan Parabolik kemer üslupları karşılaştırılmıştır. Çalışma kapsamında, 50 cm açıklığa sahip, düşeyde ve yanalda kademelenerek daralan, yüksek konumlandırılmış ahşap gergilerle güçlendirilmiş üç adet 1/3 ölçekli tuğla kemer öğrenci katılımıyla inşa edilmiştir. Kemerler, 25 kg'lık torbalarla simetrik ve asimetrik yüklerle sınanmıştır.

Bulgular, üslubun performansta kritik olduğunu göstermiştir: Kaş kemer, yüksek yüke dayanmasına rağmen kilit taşındaki işçilik hatası nedeniyle göçmüştür. Parabolik kemer, plandaki daralma nedeniyle yanal devrilmeye maruz kalarak en zayıf performansı sergilemiştir. Pençi kemer ise 200 kg üzeri asimetrik yükü taşıyarak en verimli üslup olduğunu kanıtlamış, ancak yük altında taban harcı üzerinden kayarak göçmüştür. Bu sonuç, Pençi kemerin yüksek verimliliğini teyit ederken, taban birleşiminin yeni bir kritik zafiyet noktası olduğunu göstermiştir. Çalışma, uygulamalı eğitimin ve

sezgisel bilginin, sayısal analizlerin ötesinde, malzemenin gerçek davranışını anlamadaki vazgeçilmez yerini teyit etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yığma yapılar, Parabolik kemer, Penci kemer, Kaş kemer, Gergi

ABSTRACT

This paper experimentally investigates the effect of architectural style on the structural behavior of brick arches, aiming to integrate intuitive understanding with theoretical knowledge in architectural education. Following the optimization of construction details based on catenary theory in the previous study, this work compares the Kaş (Tudor), Pençi (Pointed), and the theoretically ideal Parabolic arch styles. Three 1/3 scale brick arches, all spanning 50 cm and featuring vertical and lateral tapering—a novel detail—were built with student participation and reinforced with high-positioned wooden tie-rods. The arches were tested under symmetric and asymmetric loads using 25 kg bags.

Results showed that style is critical for performance: The Kaş arch failed due to a joint workmanship error in the keystone despite high load capacity. The Parabolic arch exhibited the weakest performance, succumbing to lateral failure induced by the plan tapering. The Pençi arch proved the most efficient style, carrying over 200 kg of asymmetric load, but ultimately failed by sliding off its base mortar. This outcome confirms the high efficiency of the Pençi arch while identifying the base connection as a new critical weakness. The study confirms the indispensable role of applied education and intuitive knowledge in understanding material behavior beyond numerical analysis.

Keywords: Masonry structures, Parabolic arch, Pointed arch, Tudor arch, Tie rod

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

ERKEN TASARIM AŞAMASINDA MAKİNE ÖĞRENMESİ TABANLI ENERJİ TAHMİN MODELİ: ORTA ÖLÇEKLİ KONUT YAPILARINDA ANALİZ ÇALIŞMASI

İbrahim Agah TAŞTEMİR ^{1*}

ORCID 1: 0000-0002-0039-7453

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Agah Taştemir, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri

Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, İstanbul-Türkiye

*ibrahim.tastemir@izu.edu.tr (Sorumlu Yazar)

Erdem KÖYMEN ²

ORCID 2:

Dr. Öğr. Görevlisi Erdem Köymen, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi,

Mimarlık Bölümü, İstanbul-Türkiye

erdem.koymen@izu.edu.tr

Enes YAŞA ³

ORCID 3: 0000-0001-5705-5932

Doç. Dr. Enes Yaşa, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, İstanbul-Türkiye

enesyasa@itu.edu.tr

Zehra ELMI ⁴

ORCID 4: 0000-0003-1487-8570

Dr. Öğr. Üyesi Zehra Elmi, İstinye Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi,

Yazılım Mühendisliği Bölümü, İstanbul-Türkiye

zehra.elmi@istinye.edu.tr

ÖZET

Mimarlık disiplini, yalnızca mekânların estetik ve işlevsel niteliklerini tanımlamakla sınırlı olmayan; aynı zamanda kullanıcıların sağlıklı, konforlu ve enerji açısından verimli yaşam alanlarına erişimini önceleyen bütüncül bir tasarım yaklaşımını gerektirmektedir. İç mekân konforu, insan vücudunun çevreyle kurduğu ilişkiyi belirleyen; insan fizyolojisi ve sağlığı üzerinde doğrudan etkisi olduğu için mimari tasarımın erken evrelerinde belirleyici rol oynamaktadır.

Küresel ölçekte enerji kaynaklarının tükenmesi ve bunun iklim sistemi üzerindeki olumsuz etkileri dikkate alındığında, yapıların çevresel enerji performansını belirleyen tasarım kararlarının çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınması önem arz etmektedir. Bina performansını değerlendirmek amacıyla çeşitli simülasyon araçları geliştirilmiş olmakla birlikte, mevcut bina performansı simülasyon araçlarının yüksek veri gereksinimi ve uzun hesaplama süreleri, özellikle erken tasarım aşamasında hızlı geri bildirim ihtiyacı duyan mimarlar için önemli bir kısıt oluşturmaktadır.

Yapay zekâ, disiplinler arası etkileşimleri güçlendiren yapısı sayesinde mimarlık alanında görsel üretimi, plan çözümü ve mekan organizasyonu, form üretimi, optimizasyon, kullanıcı davranışı analizi ve karar destek süreçlerinde önemli yenilikler ortaya koymaktadır. Bu gelişmelere paralel olarak, bina performansının değerlendirilmesinde uzun süredir kullanılan sayısal ve fiziki analiz tabanlı simülasyon araçlarının yanında, yapay zekâ ve makine öğrenmesi temelli modeller de giderek daha fazla önem kazanmakta ve yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Bu çalışmada, erken tasarım aşamasında bina enerji tüketimini doğrudan etkileyen bina formu, yönelme, cephe saydamlık oranı ve yüzey alanı/hacim oranı gibi temel parametreler üzerinden bir enerji tahmin modeli geliştirilmiştir. Çalışmanın ilk evresinde, parametrik veri analizi yöntemleri kullanılarak kapsamlı bir veri seti üretilmiş; akabinde bu veri seti, Çok Katmanlı Algılayıcı (MLP) makine öğrenmesi algoritması ile eğitilerek öngörü modeli yapılandırılmıştır. Geliştirilen modelin

geçerliliği, Türkiye'de Emlak Konut GYO bünyesinde uygulanmış 10 adet orta ölçekli konut projesi üzerinden gerçekleştirilen vaka analizleriyle sınanmıştır. Yapılan karşılaştırmalı analizler, önerilen modelin geleneksel simülasyon yöntemlerine kıyasla %90'a varan zaman tasarrufu sağladığını ve %97'nin üzerinde bir doğruluk oranıyla çalıştığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak bu çalışma, karmaşık enerji analiz süreçlerini tasarımcılar için erişilebilir hale getirerek, enerji etkin bina tasarımında veri odaklı bir karar destek mekanizması sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Enerji etkin tasarım, erken tasarım aşamasın, konutlarda enerji tüketimi, makine öğrenmesi, enerji tahmin modeli

ABSTRACT

Architecture is a discipline that requires a holistic design approach. This approach must extend beyond defining the aesthetic and functional qualities of spaces and prioritise users' access to healthy, comfortable, and energy-efficient environments. Because indoor environmental comfort has a direct impact on human physiology and well-being, shaping the relationship between the human body and its surroundings, it plays a decisive role in the early stages of architectural design.

In light of the depletion of global energy resources and their adverse effects on the climate system, it has become crucial to consider design choices that influence the environmental energy performance of buildings from a multidimensional perspective. While various simulation tools have been developed to evaluate building performance, conventional Building Performance Simulation (BPS) tools remain significantly limited by their high data requirements and long computation times, particularly for architects who require rapid feedback during the early design phase.

Artificial intelligence, with its capacity to enhance interdisciplinary interactions, has introduced significant innovations in architectural practice, including visual generation, spatial planning, form generation, optimization, user behaviour analysis, and decision support processes. Alongside these

developments, AI- and machine learning-based models have become increasingly important and are now widely used in conjunction with long-established numerical and physical simulation tools.

In this study, an energy prediction model has been developed based on fundamental parameters that directly affect building energy consumption during the early design phase, such as building form, orientation, façade transparency ratio, and surface-to-volume ratio. In the first phase of the study, a comprehensive dataset was generated using parametric data analysis methods. Subsequently, this dataset was trained using a Multi-Layer Perceptron (MLP) machine learning algorithm to construct the prediction model. The validity of the developed model was tested through case studies conducted on 10 medium-scale housing projects implemented by Emlak Konut GYO in Turkey. Comparative analyses revealed that the proposed model provided time savings of up to 90% compared to traditional simulation methods, while operating with an accuracy rate of over 97%. Consequently, this study makes complex energy analysis processes accessible to designers, offering a data-driven decision support mechanism for energy-efficient building design.

Keywords: Energy-efficient design, Early design stage, Residential energy consumption, Machine learning, Energy prediction model

OTURMA MEKÂNININ RUHSAL KURGUSU: GELENEKSEL VE MODERN
TEFRİŞ DÜZENLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

SPIRITUAL CONSTRUCTION OF THE LIVING SPACE: COMPARISON OF
TRADITIONAL AND MODERN FURNISHING SYSTEMS

Zeynep Semanur USTACAN ^{1*}

ORCID 1: 0009-0005-5734-1601

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Fakültesi, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Mimarlık Bilim Dalı,
İstanbul- Türkiye

*ustacan.zeynep@std.izu.edu.tr (Sorumlu Yazar)

Hüseyin ZÜLFİKAR ²

ORCID 2: 0000-0002-4254-4490

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Mimarlık Bölümü,
İstanbul- Türkiye

hossein.zolfaghari@izu.edu.tr

ÖZET

Tefriş elemanları, tarihsel süreç boyunca kültürel, toplumsal ve mekânsal dönüşümlere paralel olarak değişmiş ve konut mekânlarının kimliğini belirleyen temel bileşenlerden biri hâline gelmiştir. Geleneksel Türk evi oturma mekânında yer alan sedir, ocak, raf-sergen, halı, dolap ve yüklük gibi unsurların mekânsal kurgusu, yalnızca işlevsel düzeni oluşturmakla kalmamış; mahremiyet, aidiyet ve topluluk hissi gibi psikolojik deneyimleri destekleyen bütüncül bir mekân anlayışı ortaya koymuştur. Modern konutlarda ise tefriş elemanları, bireysel tercihler, estetik yönelimler ve görsel ağırlığı yüksek mobilyaların kullanımıyla yeniden biçimlenmiş; bu dönüşüm mekânın algısal ve

ruhsal yansımalarında belirgin değişikliklere yol açmıştır. Bu çalışma, oturma mekânına ait tefriş elemanlarının mekânsal diziliminin insan psikolojisi üzerindeki etkilerini geleneksel ve modern konut tipolojileri üzerinden karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Araştırma kapsamında Anadolu sivil mimarlığının önemli örneklerinden biri olan Birgi Çakırağa Konağı'nın oturma alanı fenomenoloji ve çevresel psikoloji kuramları çerçevesinde analiz edilmiş; sedir, minder, halı ve dolap gibi elemanların mekânsal yerleşiminin bireyde aidiyet, güvenlik ve mahremiyet duygularını güçlendirdiği tespit edilmiştir. Modern konutlarda ise mekânsal düzenin daha bireyselleşmiş bir yapıya evrilmesi, aile içi etkileşim ve ortak kullanım kültürünü zayıflattığı görülmüştür. Sonuç olarak çalışma, oturma mekânının geleneksel ve modern bağlamlarda farklılaşan tefriş düzenlerinin bireyin mekânsal algısı ve ruhsal deneyimi üzerinde belirleyici etkiler ürettiğini göstermekte; tarihsel süreklilik ve kültürel dönüşüm bağlamında bu ilişkilerin yeniden değerlendirilmesine katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tefriş Elemanları, Mekânsal Dizilim, Geleneksel Konut, Modern Konut, Çevresel Psikoloji.

ABSTRACT

Furnishing elements have evolved in parallel with cultural, social, and spatial transformations throughout history and have become fundamental components in shaping the character of domestic interiors. In the traditional Turkish house, the spatial configuration of elements such as the divan, fireplace, shelf-rack, carpet, cupboard, and storage unit not only established a functional order but also created a holistic spatial atmosphere that supported psychological experiences such as privacy, belonging, and communal unity. In modern residences, however, furnishing arrangements have been reshaped by individual preferences, aesthetic tendencies, and the use of visually dominant furniture, leading to notable changes in the perceptual and emotional qualities of the living environment. This

study comparatively examines the psychological effects of the spatial arrangement of furnishing elements in traditional and modern living spaces. Within this scope, the living area of the Birgi Çakırağa Mansion—an important example of Anatolian civil architecture—is analyzed through the frameworks of phenomenology and environmental psychology. The spatial placement of divans, cushions, carpets, and cupboards in the traditional setting is found to reinforce the individual's sense of belonging, safety, and privacy. On the other hand, it has been observed that in modern housing, the evolution of spatial organization towards a more individual structure weakens family interaction and the culture of shared use. In conclusion, the study demonstrates that the differing furnishing layouts of traditional and modern living spaces exert significant influences on spatial perception and psychological experience. These findings contribute to the broader understanding of how historical continuity and cultural transformation shape the emotional and experiential dimensions of domestic interiors.

Keywords: Furnishing Elements, Spatial Arrangement, Traditional Housing, Modern Housing, Environmental Psychology.

1. GİRİŞ

Tefriş elemanları, tarihsel süreç boyunca kültürel, toplumsal ve mekânsal dönüşümlerle birlikte değişim göstermiş; konut mekânlarının kimliğini belirleyen temel bileşenlerden biri hâline gelmiştir (Küçükerman, 1978). Konut yaşamına ait mekânsal kurgu, farklı dönemlerde toplumsal yapı, kültürel değerler ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda yeniden biçimlenmiş; bu dönüşüm en belirgin biçimde oturma mekânlarında kullanılan tefriş elemanları ve yerleşim düzenlerinde gözlemlenmiştir.

Modernizm akımının etkisiyle konut mimarisinde yaşanan dönüşüm, geleneksel mekânsal izlerin büyük ölçüde ortadan kalktığı ve endüstriyel üretim çerçevesinde standartlaşmış iç mekân düzenlerinin ortaya çıktığı bir süreci beraberinde getirmiştir (Kınalı, 1999). Buna karşılık, geleneksel

Türk evi yerleşim düzeninde mahremiyet, toplumsal aidiyet ve güvenlik kavramları doğrultusunda biçimlenen sosyal alanlar ön plana çıkmaktadır. Bu tasarım anlayışı, bireyin bulunduğu mekâna aidiyet geliştirmesini ve aile içi sosyal ilişkilerin güçlenmesini destekleyen bir mekânsal bütünlük sunmaktadır (Göğebakan, 2015).

Geleneksel Türk evindeki oturma mekânı; ocak, raf-sergen, sedir, halı ve tavan detayları gibi mimari ve sabit tefriş elemanlarının bütüncül yerleşimiyle çok işlevli bir yaşam alanı oluşturmaktadır. Bu mekânsal kurgu, yalnızca işlevsel gereksinimleri karşılamakla kalmamakta; aynı zamanda mahremiyet, tarihsel süreklilik ve toplumsal yaşam pratiklerini yansıtan ruhsal bir atmosfer üretmektedir (Kuban, 1995). Bu bağlamda, geleneksel Türk evi oturma mekânının bireyler arasındaki sosyal etkileşimi güçlendiren ve mekâna ait olma duygusunu pekiştiren bir yaşam alanı sunduğu görülmektedir.

Modern konutlarda ise oturma mekânına ait tefriş elemanları, bireysel sınırlandırmalar ve estetik tasarım ilkeleri doğrultusunda yeni bir kimlik kazanmıştır. Estetik ve görsel ağırlığı yüksek mobilyaların iç mekân tasarımına dâhil edilmesi, mekânsal yerleşimin bireyler üzerinde oluşturduğu ruhsal ve psikolojik etkilerin dönüşmesine neden olmuştur (Rapoport, 2005). Bu süreçte, aile içi etkileşim biçimlerinin dönüşmesi ve ortak kullanım kültürünün zayıflaması, modern oturma mekânlarının daha bireyselleşmiş ve sınırlandırılmış bir kurguya evrildiğini göstermektedir.

Çevresel psikoloji kuramı, oturma mekânındaki tefriş düzeninin kullanıcı davranışları, aile içi etkileşimler ve ruhsal deneyimler üzerindeki etkilerini açıklamada önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır (Gürkaynak, 1988). Fenomenolojik yaklaşım ise mekânı, bireyin yaşam biçimi ve ruhsal dünyasıyla anlam kazanan deneyimsel bir alan olarak ele almaktadır. Bu iki kuramsal yaklaşım birlikte değerlendirildiğinde, oturma mekânında kullanılan tefriş elemanlarının mekânsal diziliminin

bireyin ruhsal ve davranışsal bütünlüğü üzerinde belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir (Norberg-Schulz, 1984).

Bu çalışmanın temel problemi, oturma mekânlarında kullanılan tefriş elemanlarının mekânsal diziliminin, geleneksel ve modern konut bağlamlarında bireyin ruhsal deneyimini nasıl dönüştürdüğüünün yeterince bütüncül bir yaklaşımla ele alınmamış olmasıdır. Mevcut literatürde geleneksel Türk evi ve modern konut iç mekânları çoğunlukla ayrı ayrı incelenmiş; ancak bu iki konut tipolojisinin tefriş düzenleri üzerinden karşılaştırmalı ve psikolojik temelli bir değerlendirmesi sınırlı kalmıştır.

Araştırmanın amacı, geleneksel ve modern oturma mekânlarında tefriş elemanlarının mekânsal kurgusunu çevresel psikoloji ve fenomenoloji kuramları doğrultusunda analiz ederek, bu kurguların birey üzerindeki ruhsal etkilerini ortaya koymaktır. Çalışmanın varsayımı, geleneksel oturma mekânlarında bütüncül ve çevresel yerleşim düzeninin aidiyet ve topluluk hissini güçlendirdiği; modern konutlarda ise bireyselleşmiş ve parçalı tefriş düzenlerinin mekânsal deneyimi dönüştürdüğü yönündedir.

Araştırma, geleneksel konut tipolojisini temsilen Birgi Çakırağa Konağı'nın oturma mekânı ile modern konut tipolojisini temsilen seçilmiş bir modern oturma mekânı örneğiyle sınırlıdır. Bulgular, bu örnekler üzerinden nitel analiz yoluyla değerlendirilmiş olup, genellenebilirlik iddiası taşımamakta; mekân–psikoloji ilişkisine dair kavramsal bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

Bu kapsamda çalışma, geleneksel ve modern oturma mekânlarının tefriş yerleşimlerini karşılaştırmalı bir analiz çerçevesinde ele alarak, mekânsal dizilimin bireyin ruhsal deneyimi üzerindeki etkilerini tartışmayı hedeflemektedir. Ele alınan veriler, konut iç mekânlarının tasarımında estetik ölçütlerin yanı sıra birey üzerinde oluşturduğu psikolojik ve kültürel etkilerin de dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, çevresel psikoloji ve fenomenoloji kuramlarının yerel

mimari örnekler üzerinden nasıl temellendirilebileceğini göstererek, oturma mekânının ruhsal kurgusuna ilişkin kuramsal ve disiplinlerarası bir katkı sunmaktadır.

2. MATERYAL VE METOT

Bu çalışma, oturma mekânlarında kullanılan tefriş elemanlarının mekânsal diziliminin bireyin ruhsal deneyimi üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde kurgulanmıştır. Araştırma, karşılaştırmalı analiz, görsel okuma ve kuramsal yorumlama yöntemlerinin birlikte kullanıldığı bütüncül bir yöntemsel yapı üzerine inşa edilmiştir.

2.1. Araştırma Deseni

Araştırma deseni, fenomenoloji ve çevresel psikoloji kuramlarına dayalı nitel bir karşılaştırmalı analiz olarak belirlenmiştir. Fenomenolojik yaklaşım doğrultusunda oturma mekânı, bireyin mekânla kurduğu anlam ilişkisi, deneyim ve algı üzerinden ele alınmış; çevresel psikoloji kuramı kapsamında ise tefriş elemanlarının mekânsal yerleşimi ile kullanıcı davranışları, sosyal etkileşim ve ruhsal deneyimler arasındaki ilişki değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda, mekân yalnızca fiziksel bir düzenleme alanı olarak değil, bireyin psikolojik ve kültürel deneyimini biçimlendiren çok katmanlı bir yapı olarak ele alınmıştır.

2.2. Örneklem Seçimi

Çalışmanın örnekleme, iki farklı konut tipolojisini temsil edecek biçimde belirlenmiştir. Geleneksel konut tipolojisini temsilen, Anadolu sivil mimarisinin özgün örneklerinden biri olan Birgi Çakırağa Konağı seçilmiştir. Bu yapı, plan şeması, sabit tefriş elemanları ve mekânsal kurgusu bakımından geleneksel Türk evi oturma mekânının karakteristik özelliklerini açık biçimde yansıtması nedeniyle tercih edilmiştir.

Modern konut tipolojisini temsilen ise, günümüz Türkiye’inde yaygın olarak üretilen toplu konut projelerinde standartlaşmış oturma mekânı düzenlerini yansıtan bir modern konut örneği seçilmiştir. Bu örnek, çağdaş konut üretiminde sıklıkla kullanılan plan şeması ve mobilya yerleşim düzenini temsil etmesi bakımından karşılaştırmalı analiz için uygun görülmüştür.

Örneklem seçimi, mekânsal temsil gücü ve karşılaştırılabilirlik ölçütleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Yöntemleri

Araştırma kapsamında veri toplama süreci üç aşamada yürütülmüştür:

1. Literatür Taraması: Geleneksel Türk evi, modern konut iç mekânları, çevresel psikoloji ve fenomenoloji kuramları üzerine yapılmış akademik çalışmalar incelenmiş; kuramsal çerçeve bu kaynaklar doğrultusunda oluşturulmuştur.
2. Görsel ve Mekânsal Analiz: Seçilen örneklerin plan şemaları, iç mekân fotoğrafları ve tefriş yerleşimleri görsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Tefriş elemanlarının mekân içerisindeki konumu, birbirleriyle olan ilişkileri ve mekânsal hiyerarşileri değerlendirilmiştir.
3. Karşılaştırmalı Okuma: Geleneksel ve modern oturma mekânları, belirlenen analiz ölçütleri doğrultusunda karşılaştırılmış; benzerlikler ve farklılıklar sistematik biçimde ortaya konmuştur.

2.4. Analiz Ölçütleri ve Kuramsal Entegrasyon

Analiz sürecinde tefriş elemanlarının mekânsal kurgusu aşağıdaki ölçütler üzerinden değerlendirilmiştir:

- Mekânsal dizilim biçimi (bütüncül/parçalı)
- Odak noktası oluşturma

- Sosyal etkileşimi destekleme düzeyi
- Mahremiyet ve aidiyet duygusu
- Ruhsal algı ve mekânsal deneyim

Fenomenoloji kuramı, mekânın kullanıcıda uyandırdığı anlam, deneyim ve ruhsal atmosferin yorumlanmasında kullanılmıştır. Çevresel psikoloji kuramı ise tefriş düzeninin kullanıcı davranışları ve sosyal ilişkiler üzerindeki etkilerinin analiz edilmesine olanak sağlamıştır. Bu iki kuramsal yaklaşım, analiz sürecinde birbirini tamamlayan bir çerçeve içerisinde değerlendirilmiştir.

2.5. Veri Değerlendirme ve Sınırlılıklar

Elde edilen veriler, betimleyici ve yorumlayıcı nitel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bulgular, tablo ve görseller aracılığıyla sistematik hâle getirilmiş; yorumlar, doğrudan bu verilerle ilişkilendirilerek sunulmuştur.

Çalışma, seçilen iki örnekle sınırlıdır ve sonuçlar genellenebilirlik iddiası taşımamaktadır. Ancak bu sınırlılık, çalışmanın amacı doğrultusunda mekân–psikoloji ilişkisine dair kavramsal ve karşılaştırmalı bir çerçeve sunmasını engellememektedir.

3. OTURMA MEKÂNI TEFRİŞ ELEMANLARININ RUHSAL KURGUSU ÜZERİNDEN DÖNEMSEL ANALİZİ

3.1 GELENEKSEL TÜRK EVİ

Geleneksel Türk evine ilişkin ilk tanımlamalar Celal Esad Arseven tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu nitelendirme sonrasında, Sedat Hakkı Eldem tarafından meydana getirilen Türk evi sınıflandırmaları ve betimlemeleri sayesinde Türk evi mimarisi bir şekil alma sürecine girmiştir. Aynı şekilde, Doğan Kuban’ da Türk evini “Geleneksel Türk ailesinin yaşam biçimi ve törelerine uygun plan ve biçim

özelliklerini taşıyan, yüzyıllar boyunca Türk insanının gereksinimlerini karşılamış bir konut tipi” olarak belirtmektedir (Kuban, 1975).

Geleneksel Türk evi tasarımının temelinde çeşitli işlevleri aynı mekân içerisinde yer verdiği ve toplumsal yaşam biçimlerinin benimsendiği görülmektedir. Çeşitli mimarların Türk evi hakkındaki görüşleri doğrultusunda, bu konut tipi kökenlerinde çadır yaşamının etkilerine işaret etmektedir; bir mekânda birden çok işleve yer vermesine ek olarak, doğal çevre ile uyumlu bir bütünlük yakalama anlayışının geleneksel evlerde muhafaza edildiği görülmektedir. Türk evinin yerleşim düzeni, yapısal özellikleri ve mekânsal kurgusu, topografik koşullar ve iklimsel özellikler göz önünde bulundurularak yönlendirilmiştir (Vural, 2023).

Tarihsel süreç içerisinde geleneksel Türk evi plan tipinde yer alan sedir, minder, raf-sergen, ocak ve gömme dolap gibi sabit tefriş elemanları, mekânın kimliğini belirleyen kültürel unsurlar olarak işlev sağlamıştır. Anadolu’da yer alan ve mekânsal kimliği belirgin şekilde yansıtan geleneksel Türk evlerinde oturma mekânı, sedirlerin duvar boyunca olan yerleşim düzeni ile aile bireylerini bir araya getiren ve sosyal iletişimi sağlayan bir alan kurgusuna sahiptir (bkz. Şekil 1).

Şekil 1: Geleneksel Türk Evi Oturma Mekanına Ait Görseller (Kaynak: (Özçetin, 2014) ve (Küçükerman, 2007))

Geleneksel Türk evinde yer alan oturma mekânı, merkezde ocak olacak şekilde kurgulanan düzeniyle hem fiziksel ihtiyaçları karşılamış hem de aile içi birlikteliği ve güvenlik hissini desteklemiştir. Geleneksel Türk evi mimarisinde belirleyici bir rol oynayan bu mekânsal kurgu, modern konut tipolojilerinden farklı olarak bireysel tercihlerden ziyade topluluk kültürünün oluşmasını ve ortak yaşam deneyimini sağlamaktadır.

- 1- Ocak
- 2- Sedir ve Minderler
- 3- Halı
- 4- Dolaplar
- 5- Raf
- 6- Tavan süslemeleri
- 7- Perdeler

Şekil 2: Geleneksel Türk Evi Oturma Mekânı Tefriş Elemanları (Kaynak: (Küçükerman, 1978))

Şekil 2’de yer alan tefriş elemanları ele alındığında, geleneksel Türk evi oturma mekânını oluşturan öğeler olarak sedir, minder, ocak, dolap, raf/sergen, halı, tavan süslemeleri ve perdeler örnek verilebilir.

Oturma mekânında yer alan sedir, yerleşim düzeni duvar boyunca sağlanan, bireylerin sosyalleşme ve dinlenme gibi ihtiyaçlarına hizmet eden bir eleman niteliği taşımaktadır (bkz. Şekil 3). Ocak, genellikle oda merkezinde yer alan bu tefriş ögesi, odanın yerleşim düzenini oluşturan en önemli tefriş elemanlarından biri özelliğini taşımaktadır (bkz. Şekil 3). Geleneksel Türk evi mekân

kurgusunda, ocak merkeze alınarak sıcak bir ortam oluşturulmak istenmiş olup, ocak elemanının aile bireylerini bir araya toplayan ve etkileşimi sağlayan bir özellik taşıdığı belirlenmiştir (Harmanbaşı, 2024). Raflar, oturma mekânında yer alan gömme dolaplara ek olarak yer alan saklama elemanlarıdır. Raf elemanları genellikle dolapların üst kısımlarında konumlandırılmaktadır (Kuban, 1995). Gömme dolap ise, aile bireylerinin depolama işlevi ihtiyacına yönelik tasarlanan tefriş elemanlarıdır. Ahşap malzemeden yapılmış olan dolap elemanları, genellikle ince işçilik ve süsleme detayları ile bezeli bir görünüme sahiptir (Küçükerman, 1978).

Şekil 3: Geleneksel Türk Evi Oturma Mekânı ve Tefriş Elemanları (Kaynak: Akademya Dergisi ve Birgi Çakırağa

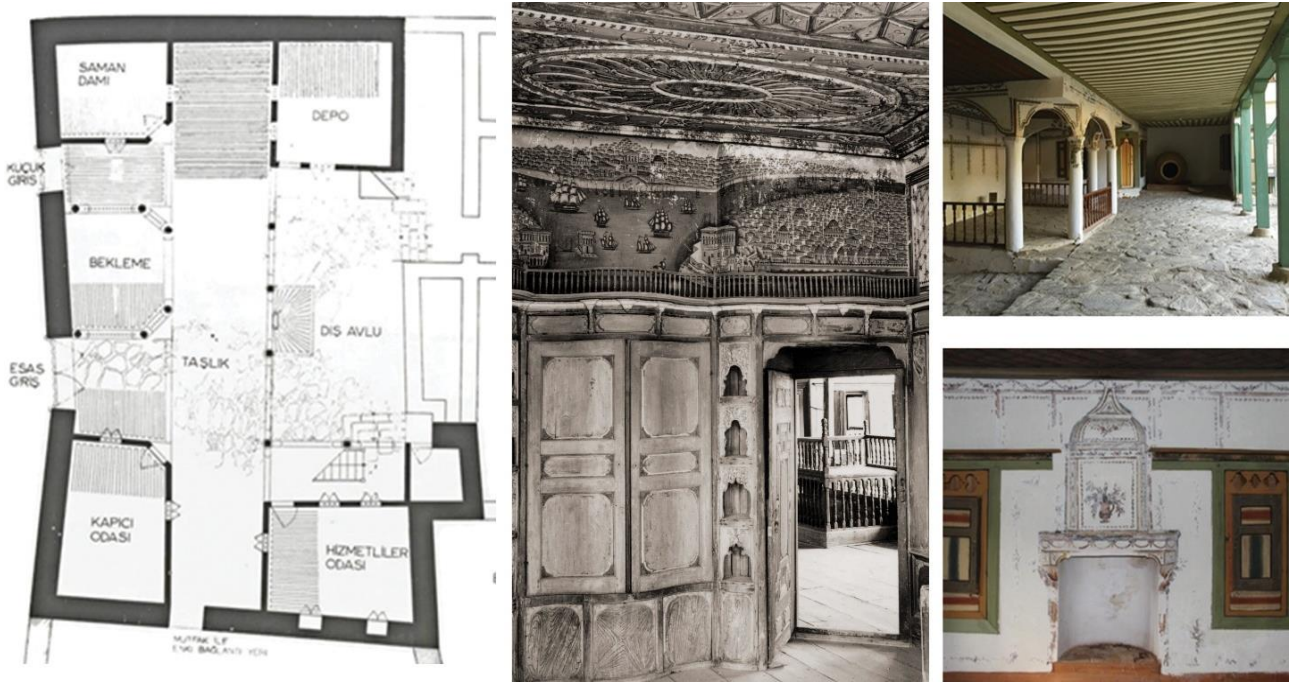
Konağı Arşivi, Erişim tarihi: 29 Kasım 2025)

Geleneksel Türk evi, tarihsel süreç içerisinde benzer mekânsal tasarım özellikleri doğrultusunda biçimlenmiştir. Bu bağlamda, geleneksel Türk evi mimarisine ait tefriş elemanları ele alındıktan sonra yerel bir örnek üzerinden inceleme yapmak, mekânın ruhsal ve işlevsel kurgusunu daha net bir şekilde ortaya koyar.

Bu çalışmada, Anadolu sivil mimarlığının özgün örneklerinden biri olan Birgi Çakırağa Konağı, geleneksel Türk evi plan şemasına örnek bir yapı olarak mekânsal özellikleri üzerinden ele

alınacaktır. Birgi Çakırağa Konağı, plan şeması, tefriş düzeni ve malzeme kullanımı açısından yerel mimariyi en iyi şekilde yansıtan özellikleri barındırmaktadır.

Birgi Çakırağa Konağı'nın oturma mekânları, Osmanlı sivil mimarisinin tipik özelliklerini belirgin şekilde yansıtan geniş sofalar ve ahşap işçiliğiyle süslenmiş duvar ve tavanları ile dikkat çeken bir mimariye sahiptir (Coşkun, 2019).

Şekil 4: Birgi Çakırağa Konağı Zemin Kat Planı ve İç Mekân Görşelleri (Kaynakça: Salt Research Arşivi ve (Aksu, 2025))

Birgi Çakırağa Konağı içerisinde yer alan sofa ve eyvan birimleri, odaları birbirine bağlayan merkezi geçiş alanları olmanın yanı sıra, bireylerin gündelik yaşamının ve misafir ağırlama ritüellerinin mekânsal çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu bölümlerde bulunan ahşap işçiliği ve tavan süslemeleri Osmanlı konak mimarisinin zenginliğini yansıtan ve bireylerin kültürel kimliğini mekânsal kurguyla bütünleştiren sembolik ifadeler olarak dikkat çekmektedir (bkz. Şekil 4) (Aksu, 2025).

Oturma mekânında yer alan sedirler, minderler ve ahşap depolama alanları ise; işlevsel konforu, inşa edildiği dönemin estetik anlayışını ve kullanıcılarının yaşam biçimlerini mekânın yerleşim düzenine yansıtan temel unsurlar arasında yer almaktadır (Coşkun, 2019).

Konağın oturma mekânlarında sedir, minder, halı ve dolap gibi tefriş elemanlarının yerleşim düzeni işlevsellik sağlamanın yanı sıra, mahremiyet, aidiyet ve topluluk hissi gibi psikolojik gereksinimleri destekleyen bir atmosfer de oluşturmaktadır (bkz. Şekil 5). Bu bağlamda, Birgi Çakırağa Konağı, geleneksel Türk evinin mekânsal ve ruhsal değerlerin yerel bir yapı örneği üzerinden tartışılmasına olanak sağlamaktadır.

Şekil 5: Birgi Çakırağa Konağı Birinci Kat Planı ve İç Mekân GörSELLERİ (Kaynakça: (Aksu, 2025))

Mekânın uyandırdığı ruhsal etkiler açısından, Birgi Çakırağa Konağı'nın oturma mekânı kullanıcılarda tarihsel süreklilik ve kültürel kimlik hisleri uyandırmaktadır. Kültürel bağlamda, Birgi Çakırağa Konağı'ndaki tefrişler Osmanlı sivil mimarisinin estetik ve simgesel unsurları olarak mekânda güçlü bir kimlik oluşturmaktadır (Aksu, 2025).

Tablo 1: Geleneksel Türk Evi Tefriş Elemanları ve Ruhsal Etkileri (Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.)

Tefriş Elemanı	Psikolojik Etki
Sedir düzeni	Topluluk hissi, aynı hizada oturma kültürü
Halı	Mekânsal bütünlük, sıcaklık
Raf/dolap	Düzenlilik ve kontrol duygusu
Ocak	Odak noktası, güvenlik & birlik

Tablo 1’de görüldüğü üzere, geleneksel oturma mekânında sedir düzeni topluluk hissini güçlendirmektedir. Çevresel psikoloji ve Fenomenoloji kuramları bağlamında, Birgi Çakırağa Konağı’nın sedirlerle donatılmış oturma alanları ve doğal malzemeler ile tasarlanan tefriş elemanları, bireylerde tarihi kimlik bilinci, aile içi birlik hissi ve kültürel süreklilik gibi duyguları pekiştirmekte ve bireyin ruhsal psikolojisini olumlu yönde etkilemektedir.

Özetle, Birgi Çakırağa Konağı oturma mekanlarında görülen tefriş düzenleri ve mekânsal kurgu, bireyin bulunduğu mekâna kendini ait hissettiği ve ortak buluşma noktalarının aile içi etkileşimi büyük ölçüde etkilediği yaşayan bir alan olduğunu göstermektedir. Bu yerleşim düzeni, birey ve bireyler arasındaki duyguları ve davranışsal özellikleri olumlu bir yönde etkileyerek, bireyin oturma mekânı içerisinde kendini huzurlu ve güvende hissetmesini sağlar.

3.2 MODERN KONUT

19.yüzyılın sonlarında ortaya çıkan Modernizm akımı, geleneksel olan her şeyi terk ederek çağdaş ve yeni olanı mimariye uygulama süreçlerini kapsamaktadır. Bu dönemde gerçekleşen Sanayi Devrimi’nin etkisi ile hız kazanan siyasi, ekonomik ve toplumsal olaylar mimaride de etkin bir rol oynamıştır (Ötkünç, 2012). Teknolojinin ilerlemesi ve kültürel alanda yapılan yenilikler ile eski olan her şey toplumdan uzaklaştırılmış, yeni ve modern olan tasarımlar benimsenmiştir.

Konut mimarisinde de etkisini gösteren Modernizm akımı, bireysel ihtiyaçlara yönelik sınırlandırmalar ve estetik kaygılar doğrultusunda tasarlanan iç mekânlarda kendini göstermiştir. Geleneksel tasarım anlayışından modernist bir yapıya dönüşen konut mimarisi, iç mekân tasarımlarında kesin çizgilerle birbirinden ayrılmıştır (bkz. Şekil 6).

Şekil 6: Modern Konut Oturma Mekanına Ait Görseller ve Örnek Plan Yerleşimi (Kaynak: Emlak Konut şirketinin internet sitesinden 29 Kasım tarihinde erişilmiştir.)

Modern konutta oturma mekânında yer alan koltuk takımları, masa-sehpa ve televizyon ünitesi gibi mobilyalar, mekânın görsel estetiğini belirleyen temel öğeler hâline gelmiştir. Geleneksel Türk evi oturma mekanına ait sedir, dolap, ocak gibi mimari elemanların yerini Batılı anlayışta görkemli ve lüks mobilya tasarımlarının doldurması, doğal malzemedan ayrılarak endüstriyel malzeme kullanılması, masa düzeni ve iç mekândaki ahşap işçiliğinin yerini soğuk yüzeylerin alması bu dönüşümü net bir şekilde ortaya koyan meselelerdir (Demirarslan, 2007). Modern konuttaki tefriş elemanlarının düzeni, bireyselleşmiş ve sınırlandırılmış kullanım alanlarını öne çıkararak aile içi ortak etkileşim ilişkisini zayıflatmış ve yerin ruhunu kaybetmesine neden olmuştur (Tuğcu, 2022).

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

Şekil 7: Modern Konut Oturma Mekanına Ait Görseller (Kaynak: Emlak Konut şirketinin internet sitesinden 29 Kasım tarihinde erişilmiştir.)

Modern tefriş elemanları, ergonomik ve fonksiyonellik koşullarına göre tasarlanmış olup, mekânın birey üzerindeki ruhsal algısını dönüşüme uğratmaktadır. Bu dönüşüm sonucunda, bireyler arasındaki ilişki mekânsal yabancılaşmaya bağlı olarak gittikçe zayıflamış ve yaşam biçimlerinde bir ayrılığa sebep olmuştur.

Tablo 2: Modern Konut Oturma Mekanına Ait Tefriş Elemanları ve Ruhsal Etkileri (Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.)

Tefriş Elemanı	Psikolojik Etki
Koltuk Takımı	Bireyselleşme ve Özel alan kavramı
Televizyon Ünitesi	Merkezde, Odak noktası, Sosyalleşmenin azalması
Halı	Görsel estetik, Konfor
Sehpa	İşlevsellik, Düzen
Dekoratif Elemanlar	Bireysel tercihlerin ön plana çıkarılması

Tablo 2’de sunulan bulgular, modern konutlarda bireyselleşmiş tefriş düzeninin mekânsal deneyimi dönüştürdüğünü göstermektedir. Ele alınan veriler doğrultusunda, modern konutlarda tefrişlerin rasyonelliği ve endüstriyel tasarımı, duygusal zayıflama ve mekânsal yabancılaşma algılarını ortaya çıkarmaktadır. Kültürel etki olarak, modern konutlarda yer alan mobilyalar, tüketim kültürünün ve evrensel tasarım ilkeleri sınırlandırmalarının bir göstergesi haline gelmiştir (bkz. Tablo 2).

Çevresel psikoloji ve Fenomenoloji kuramları çerçevesinde, Modern konutlarda standartlaştırılmış ve tek tipleşmiş koltuk tasarımları ve endüstriyel mobilyalar, çoğu zaman bireysel ilişkileri ve mekânsal yalnızlaşmayı ortaya çıkarmaktadır. .

Sonuç olarak, modern konutta oturma mekanına ait tefriş elemanlarının tekil kullanım bölgeleri oluşturduğu ve bu durumun bireyler üzerinde yalnızlaşma ve mekâna yabancılaşma hislerini uyandırdığı görülmektedir.

4. TARTIŞMA, BULGULAR VE SONUÇ

Bu bölümde, çalışmanın yöntem kısmında tanımlanan analiz ölçütleri doğrultusunda elde edilen bulgular, çevresel psikoloji ve fenomenoloji kuramları bağlamında tartışılmakta ve sonuçlandırılmaktadır. Bulgular; geleneksel Türk evi ve modern konut oturma mekânlarına ait tefriş elemanlarının mekânsal dizilimi üzerinden mekânsal kurgu, sosyal etkileşim, mahremiyet–aidiyet ilişkisi ve ruhsal algı başlıkları altında değerlendirilmiştir.

4.1. Geleneksel Türk Evi Oturma Mekânına İlişkin Bulguların Tartışılması

Geleneksel Türk evi oturma mekânlarında, tefriş elemanlarının mekânın çevresel sınırları boyunca yerleştirildiği bütüncül bir dizilim düzeni gözlemlenmiştir. Özellikle sedirlerin duvar boyunca süreklilik oluşturacak biçimde konumlandırılması, mekânın merkezinde ortak kullanıma açık bir

alanın oluşmasını sağlamaktadır. Bu mekânsal kurgu, bireylerin yüz yüze etkileşimini destekleyen ve sosyal iletişimi güçlendiren bir ortam üretmektedir.

Fenomenolojik açıdan değerlendirildiğinde, bu düzenleme biçimi mekânın kullanıcı tarafından “paylaşılan bir deneyim alanı” olarak algılanmasına olanak tanımaktadır. Oturma mekânında yer alan ocak, mekânsal kurgunun odak noktasını oluşturarak hem fiziksel hem de simgesel bir merkez işlevi görmektedir; güvenlik, sıcaklık ve birliktelik duygularını pekiştirmektedir.

Çevresel psikoloji kuramı bağlamında ise sedir düzeninin, aynı hizada ve eşit konumda oturma pratiğini teşvik ettiği; bu durumun hiyerarşisiz bir mekânsal algı yaratarak aile içi etkileşimi desteklediği görülmektedir. Tablo 1’de görüldüğü üzere, sedir, halı, raf ve ocak gibi tefriş elemanları; aidiyet, düzenlilik ve topluluk hissiyle doğrudan ilişkilidir.

Birgi Çakırağa Konağı özelinde yapılan analiz, sedir, minder, halı ve gömme dolap gibi elemanların mekânsal diziliminin hem işlevsel hem de ruhsal gereksinimleri karşılayan bir bütünlük sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu düzen, bireyin mekâna ait olma duygusunu güçlendirmekte ve oturma mekânını yalnızca gündelik kullanım alanı değil, aynı zamanda kültürel ve psikolojik bir deneyim alanı hâline getirmektedir.

4.2. Modern Konut Oturma Mekânına İlişkin Bulguların Tartışılması

Modern konut oturma mekânlarında ise tefriş elemanlarının daha parçalı ve merkezi bir yerleşim düzeni oluşturduğu gözlemlenmiştir. Koltuk takımları, televizyon ünitesi ve sehpa gibi mobilyaların çoğunlukla mekânın merkezinde konumlandırılması, görsel odak noktaları yaratmakta ve mekânsal hiyerarşiyi belirginleştirmektedir. Bu durum, bireyler arası etkileşim biçimlerinin yeniden yapılandığını göstermektedir.

Çevresel psikoloji kuramı açısından değerlendirildiğinde, modern oturma mekânlarında tefriş düzeninin bireysel kullanım alanlarını öne çıkardığı ve ortak kullanım pratiklerini sınırlandığı görülmektedir. Tablo 2’de sunulan veriler, koltuk takımı ve televizyon ünitesinin mekânsal odağı belirlediğini ve sosyal etkileşimin yönünü dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır.

Fenomenolojik bağlamda modern oturma mekânları, kullanıcı tarafından daha çok “kişisel konfor alanı” olarak deneyimlenmektedir. Estetik ve görsel bütünlük ön plana çıkarken, mekânın ortak deneyim üretme kapasitesinin geleneksel mekânlara kıyasla daha sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum, mekânsal deneyimin daha bireyselleşmiş ve sınırlandırılmış bir yapıya evrildiğini göstermektedir.

Modern konut örneklerinde kullanılan endüstriyel malzemeler ve standart mobilya düzenleri, mekânın ruhsal atmosferini daha homojen bir yapıya dönüştürmekte; mekânsal kimliğin büyük ölçüde kişisel tercihler ve tüketim pratikleri üzerinden biçimlendiği bir ortam ortaya koymaktadır.

4.3. Geleneksel ve Modern Oturma Mekânlarının Karşılaştırmalı Bulguları ve Sonuçlar

Geleneksel ve modern oturma mekânlarına ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde, tefriş elemanlarının mekânsal diziliminin bireyin ruhsal deneyimi üzerinde belirleyici bir rol oynadığı açıkça görülmektedir. Tablo 3’te görüldüğü üzere, geleneksel oturma mekânlarında bütüncül ve çevresel yerleşim düzeni aidiyet, topluluk hissi ve sosyal etkileşimi desteklerken; modern konutlarda parçalı ve merkezi yerleşim düzeni bireysel konforu öne çıkarmakta ve mekânsal deneyimi dönüştürmektedir.

Tablo 3: Geleneksel ve Modern Konut Oturma Mekânı Özelliklerinin Karşılaştırmalı Analizi (Yazarlar tarafından düzenlenmiştir.)

BOYUT	GELENEKSEL	MODERN
Mekânsal Kurgu	Bütüncül düzen	Parçalı ve Sınırlı Birimler
Odak Noktası	Ocak	TV
Psikolojik Etki	Aidiyet, Bir arada olma hissi	Mekânsal yabancılaşma ve Bireysel yalnızlaşma
Tefriş Dizilimi	Çevresel (Duvar boyunca)	Merkezi / rastlantısal / estetik
Algısal Atmosfer	Sıcak ve samimi	Görsel unsurlar ve işlev ağırlıklı

Geleneksel mekânda odak noktası olarak ocak ön plana çıkarken, modern mekânda bu rolün televizyon ünitesi tarafından üstlenildiği tespit edilmiştir. Bu değişim, mekânın yalnızca fiziksel organizasyonunu değil, aynı zamanda sosyal etkileşim biçimlerini ve ruhsal algıyı da yeniden biçimlendirmektedir.

Elde edilen bulgular, oturma mekânının yalnızca işlevsel bir alan olmadığını; kültürel, psikolojik ve deneyimsel boyutları olan çok katmanlı bir yapı sunduğunu ortaya koymaktadır. Tefriş elemanlarının mekânsal kurgusu, bireyin mekânla kurduğu ilişkiyi doğrudan etkilemekte ve konut iç mekânlarının ruhsal niteliğini belirlemektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, geleneksel ve modern oturma mekânlarının tefriş düzenleri arasındaki farkların, toplumsal yaşam biçimleri ve kültürel değerlerdeki dönüşümle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Çevresel psikoloji ve fenomenoloji kuramları doğrultusunda elde edilen bu bulgular,

iç mekân tasarımında yalnızca estetik ve işlevsel ölçütlerin değil, bireyin ruhsal deneyimini ve sosyal etkileşimini destekleyen mekânsal kurguların da dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir.

5. KAYNAKÇA

Ak, H. (2025, Kasım). İç Mimarlık Dergisi. İç Mimarlık Dergisi web sitesi:
<https://www.icmimarlikdergisi.com/2016/09/02/anadoluda-turk-evlerinin-tarihsel-sureci-plan-turleri/> adresinden alındı

Aksu, M. (2025). Ödemiş Birgi Kasabası Çakırağa Konağı Mimari ve Süsleme Özellikleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi. Isparta, Türkiye: Ulusal Tez Merkezi.

Binay, İ. (2025, Kasım). Akademya Dergisi. Akademya Dergisi web sitesi:
<https://akademyadergisi.com/gecmisten-gunumuze-turk-mimarisinin-degisimi/> adresinden alındı

Coşkun, S. (2019). Anadolu-Türk Evi: Birgi, Çakırağa Konağı Örneği. Taras Shevchenko 4th International Congress On Social Sciences (s. 1090-1098). İzmir: İKSAD Kiev.

Çınar, R. (2024). H. Lefebvre'nin Mekansal Üçlü Kuramı Bağlamında İktidarın Kentsel Mekanla İlişkisi. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler dergisi, s. 30-43.

Demirarslan, D. (2007). Osmanlı'da Modernleşme/ Batılılaşma Sürecinin İç Mekan Donanımına Etkileri. Erdem Dergisi, s. 35-66.

Durmuş Ataş, H., & Başarık Aytakin, E. (2024, Aralık). İç Mekân ve Mobilya Tasarımında Modern Dönem Bakış Açısıyla Tasarımda Uyum Cetveli. ART/icle: Sanat ve Tasarım Dergisi, s. 400-428.

- Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş. (2025, Kasım). Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş. web sitesi: <https://www.emlakkonut.com.tr/tr-TR/> adresinden alındı
- Göğebakan, Y. (2015). Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evi'nin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar ve Bu Evlerin Genel Özellikleri. İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi , s. 41-55.
- Gürkaynak, İ. (1988). Çevresel Psikoloji: Doğası, Tarihçesi, Yöntemleri. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES) , s. 1-9.
- Harmanbaşı, T. (2024). Geleneksel Japon ve Osmanlı-Türk Evi'nin Modern Konuta Yansımaları: Bruno Taut'un Ortaköy Evi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Bilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul, Türkiye: Ulusal Tez Merkezi.
- Kınalı, N. (1999). Modernleşme Süreci'nin Etkisi Altında Anadolu Geleneksel Konut Anlayışının Evrimi. KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Trabzon, Türkiye: Ulusal Tez Merkezi.
- Korgül, R., & Özçetin, B. (2025, Aralık). Elle Decoration. Elle Decoration Stil Dergisi Web sitesi: <https://www.elledecoration.com.tr/dekorasyon/anadoluya-askname.html> adresinden alındı
- Kuban, D. (1975). Sanat Tarihimizin Sorunları. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Kuban, D. (1995). Türk "Hayat"lı Evi. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Küçükerman, Ö. (1978). Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.

- Norberg-Schulz, C. (1984). *Genius Loci- Towards A Phenomenology of Architecture*. New York: Rizzoli.
- Rapoport, A. (2005). *Culture, Architecture, and Design*. Chicago: Locke Science Publishing Company.
- Tuğcu, S. (2022). *Modernizmin Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında İç Mekan Organizasyonuna Etkisinin Arkitekt Dergisi Üzerinden İncelenmesi*. İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı İç Mimarlık Programı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, Türkiye: Ulusal Tez Merkezi.
- Turkish Museums. (2025, Kasım). Turkish Museums Web sitesi: <https://www.turkishmuseums.com/museum/detail/2083-izmir-birgi-cakiraga-konagi/2083/1> adresinden alındı
- Ulubay, S., & Önal, F. (2020). *Mekân Üzerine Sorunsallar ve Kavrayışlar: Fenomenoloji Kuramının Yirminci Yüzyılın Mekân Anlayışına Etkileri*. MEGARON dergisi, s. 606-613.
- Üst, S. (2015). *Konutlarda İç Mekan ile Mobilya Etkileşimi Bağlamında Mobilyaya Dair Özelliklerin İncelenmesi*. Sanat ve Tasarım Dergisi , s. 103-118.
- Vural, İ. (2023). *Türk Evi İç Mekan Kurgusuna Kent Kültürü ve Yaşam Biçiminin Etkisi: Bolu Mudurnu Örneği*. MSGSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, B. (2016). *"Çağdaş" Kent-"Çağdaş" Konut: Kentsel Dönüşüm ve Dönüştürülen Yaşam Alanları*. Toplum ve Demokrasi, s. 151-160.

MAĞAZA MEKÂNLARINDA DİJİTAL BİR TEMAS OLARAK ENSTALASYON
KULLANIMI

THE USE OF INSTALLATION AS A DIGITAL TOUCH IN STORE SPACES

Emre ATEŞ¹

ORCID 1: 0009-0005-3797-7266

Arş. Gör. Emre Ateş, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, İç Mimarlık ve

Çevre Tasarımı

İstanbul-Türkiye

emre.ates@izu.edu.tr

ÖZET

Mağaza mekânlarında dijital bir temas olarak enstalasyon kullanımını inceleyen çalışma, iç mimarlık bağlamında ticari alanların sanatsal ve kültürel deneyim merkezlerine dönüşümünü analiz etmeyi amaçlamaktadır. Perakende sektöründe artan rekabet koşulları altında, dijital enstalasyonların müşterinin marka kimliği ve ürünle kurduğu duygusal ve bilişsel bağı nasıl güçlendirdiği araştırılmıştır. Nitel-vaka çalışması yöntemiyle, İstanbul'daki perakende ve teknoloji konsept mağazalarından seçilen mimari tasarıma entegre dijital enstalasyonlar bu kapsamda analiz edilmiştir. Temel değerlendirme, enstalasyonun mekân mimarisiyle bütünleşme derecesi, müşteri katılım mekanikleri ve tasarımsal anlatımı destekleme biçimi üzerine kurulmuştur. Elde edilen bulgular, dijital enstalasyonların üç ana işlevi yerine getirdiğini göstermektedir: duygusal atmosfer yaratıcısı, mekanı deneyimleme aracı ve dijital bir arayüz olarak fiziksel mekân ile dijital içerik arasında katılımcı bir ara temas noktası oluşturmasıdır. Bu enstalasyonlar, iç mekânı statik bir sergileme alanı olmaktan çıkarıp, kullanıcı etkileşimiyle sürekli değişen dinamik mekân sınırlarınca sanatsal bir

performansa dönüştürmektedir. Sonuç olarak, dijital enstalasyonların kullanımı, iç mimarlık disiplinini teknoloji, sanat ve kültür arakesitinde bir küratöryel role taşımakta ve mağaza mekânları projeksiyonunda kullanıcıyla kurulan yeni temasın bir yankısı olarak öne çıkmaktadır.

ABSTRACT

The study, which examines the use of installation as a digital touchpoint in store spaces, aims to analyze the transformation of commercial spaces into artistic and cultural experience centers in the context of interior architecture. Under the increasing competitive conditions in the retail sector, how digital installations strengthen the emotional and cognitive bond that the customer establishes with the brand identity and product has been investigated. With the qualitative-case study method, digital installations integrated into architectural design selected from retail and technology concept stores in Istanbul were analyzed in this context. The basic evaluation is based on the degree of integration of the installation with the architecture of the space, the mechanics of customer participation and the way it supports the design narrative. The findings show that digital installations fulfill three main functions: they create an emotional atmosphere, they are a means of experiencing space, and they create a participatory intermediate contact point between the physical space and digital content as a phygital interface.

Keywords: Installation, digital installation, store, art, design

ENDÜSTRİ MİRASI DÖNÜŞÜMLERİNDE HAFIZA-MEKÂN VE “YER” İN
YENİDEN ÜRETİMİ

Sema Nur ALBAYRAK TAŞTEMİR ^{1*}

ORCID 1: 0000-0003-0532-8235

Y. Mimar Sema Nur Albayrak Taştemir, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,

Mimarlık Doktora Programı, İstanbul-Türkiye

[*semanur.tastemir@stu.fsm.edu.tr](mailto:semanur.tastemir@stu.fsm.edu.tr) (Sorumlu Yazar)

Emine KÖSEOĞLU ²

ORCID 2: 0000-0003-2457-7659

Prof. Dr. Emine Köseoğlu, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü,

İstanbul-Türkiye

ekoseoglu@fsm.edu.tr

ÖZET

Endüstri yapılarının dönüşümünde endüstri mirası olarak yeniden işlevlendirilen mekânlar, kentlerin kültürüne, toplumsal hafızasına ve mekânsal dönüşümlerine dair çok katmanlı izler sunan mekânsal oluşumlar hâline gelmektedir. Bu yapıların işlevlerini yitirmesiyle birlikte başlayan dönüşüm süreçleri, fiziksel bir işlevlendirilmesiyle yeniden kullanım olmaktan çıkarak, mekânın nasıl bir “yer” niteliği kazanacağına ilişkin kültürel, tarihsel hafıza ve toplumsal ve mekân anlamlarının yeniden üretildiği çok katmanlı bir sürece dönüşmektedir.

Bu çalışma, endüstri mirasının dönüşümünde mekân ile toplumsal-hafıza kavramlarını incelemekte; “yer” kavramını hem geçmişten gelen izlerin hem de hafızada oluşturduğu bir anlam mekânı olarak ele almaktadır. Dönüşümün yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda toplumsal ve hafızaya dayalı bir dönüşüm olarak da ortaya çıktığı; mimari olarak mekânı işlevlendirmede yapı kimliğini koruma veya

dönüştürme, yeni işlevlendirilmiş alanın geçmişle kurduğu bağ, hafızadaki değişim ve mekânın günümüz kentsel alan içindeki yeniden varoluşunu analitik bir çerçevede tartışılmaktadır. Bu bağlamda “yer”, bir tanımlama olmaktan ziyade, zaman içindeki mekân sürekliliğinin anlamı ve toplumsal hafıza ile kesişen çok katmanlı bir kavramsal alana dönüşmektedir.

Çalışma kapsamında, Macaristan’ın başkenti Budapeşte’de yer alan Ganz endüstri alanının kamusal alana dönüşümü ile Avusturya’nın başkenti Viyana’daki Gazometre yapılarının yeniden işlevlendirilmesi, “yer” kavramı, mekânsal anlam ve hafıza kavramları doğrultusunda bir karşılaştırmalı analiz yöntemiyle incelenmiştir. Ganz endüstri alanının kamusal alan olarak peyzaj ve kültürel kullanım mekânlarında hafızanın yer kavramıyla doğrudan ilişki kurduğunu, mekânın geçmiş alanla yeniden üretildiğini; bununla birlikte Viyana Gazometrelerinde ise hafızanın yapısal strüktürde korunmakla birlikte iç mekânsal ve kamusal alanlara müdahale ile özel konut, özel ticaret alanı olan parçalı bir dönüşüm ortaya koyduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışma kapsamında yapılan değerlendirme sonucunda Ganz endüstri alanı ve Viyana Gazometreleri üzerine yapılan karşılaştırmalı inceleme, endüstri mirasının dönüşümünde yer kavramı, mekânsal anlam ve toplumsal hafıza süreçlerinin belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Ganz kamusal alan, peyzajı ve dönüşüm mekanları ile hafızayı daha görünür kılıp yeniden üretilirken; Viyana Gazometrelerinde hafıza daha çok yapıda sınırlı kalmış ve işlevsel olarak yeniden üretimin parçalı bir yer-hafıza ilişkisi oluşturduğu gözlenmektedir. Bu iki farklı dönüşüm, endüstri mirasının dönüşümünün fiziksel bir işlevlendirmeden ziyade, mekânların yeniden anlam bulması, toplumsal hafızanın ve kamusal alanın yeniden var olduğunu çok katmanlı bir hafıza-mekân ilişkisini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dönüşüm, Yer, Hafıza, Mekân

ABSTRACT

Industrial heritage sites that are transformed and adapted for new uses become spatial entities that reveal multilayered traces of the city’s culture, collective memory, and socio-spatial transformations. When these structures lose their original functions, the ensuing transformation processes move beyond mere physical re-functionalization and evolve into multilayered practices in which cultural, historical, and social meanings are reproduced, ultimately reshaping how the space attains a renewed sense of “place.”

This study examines the concepts of space and collective memory within the transformation of industrial heritage, considering “place” as a relational meaning-space shaped by both the traces of the past and the forms of memory that emerge through contemporary experience. The transformation is conceptualised not only as a physical intervention but also as a social and memory-based process; architectural decisions regarding the preservation or alteration of building identity, the ways new functions establish continuity with the industrial past, the shifts in collective memory, and the site’s renewed presence within the contemporary urban context are evaluated within an analytical framework. In this regard, “place” is understood not as a simple spatial designation but as a multilayered conceptual field formed at the intersection of spatial continuity, temporal depth, and collective memory.

Within this study, the transformation of the Ganz industrial site in Budapest, Hungary, into a public space and the adaptive reuse of the Vienna Gasometers in Vienna, Austria, are examined through a comparative analysis based on the concepts of place, spatial meaning, and memory. The analysis reveals that in the Ganz industrial area, memory is directly linked to the notion of place through landscape design, cultural programs, and public uses, enabling the past to be spatially re-produced. In contrast, in the Vienna Gasometers, memory is primarily preserved within the structural shell,

while interior and public space interventions result in a fragmented transformation composed of private residential and commercial functions.

The comparative evaluation of the Ganz industrial area and the Vienna Gasometers demonstrates that place-making, spatial meaning, and collective memory are decisive factors in the transformation of industrial heritage. While the Ganz transformation makes memory more visible and reproduces it through public space and landscape interventions, memory in the Vienna Gasometers remains more limited to the architectural shell, yielding a fragmented relationship between place and memory. These two distinct transformation approaches demonstrate that the renewal of industrial heritage is not merely a matter of physical re-functionalization, but constitutes a multilayered process in which spatial meaning, collective memory, and public life are reorganised and reinterpreted.

Keywords: Transformation, Place, Memory, Space

RETHINKING SKETCH: FLEXIBLE REPRESENTATION STRATEGIES
FOR CONVEYING SPATIAL DYNAMISM

Beyza GÜNAYDIN ^{1*}

ORCID 1: 0009-0008-2253-1060

İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık, İstanbul-Türkiye

[*beyzagunaydin20@gmail.com](mailto:beyzagunaydin20@gmail.com) (Sorumlu Yazar)

Ethem GÜRER ²

ORCID 2: 0000-0002-3482-2526

İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık, İstanbul-Türkiye

egurer@itu.edu.tr

ABSTRACT

This study rethinks sketching as a tool for reflecting the dynamism of reality, exploring how visual representation can convey temporal, sensory, and bodily dimensions often neglected in architectural practice. While conventional representations reduce experience to static visuals, the sketch; defined by ambiguity, openness, and abstraction, offers a flexible and adaptive alternative. Drawing on the psychology-based concept of *expressive flexibility* (Westphal et al., 2010), the research frames sketching not merely as idea visualization but as a medium that selectively communicates spatial experience.

Through examining dynamism as an overlooked aspect of bodily experience in representation, movement emerges as a key concept. Informed by Bernard Tschumi's space-movement-event triad (Tschumi, 1996), it is approached in two dimensions: eye-mind activity and bodily projection. This distinction underpins a dual methodology combining eye-tracking and survey analysis.

The empirical study analyzed five architectural drawings by deconstructivist architects, selected for their formal and conceptual affinities with dynamism and sketch-like qualities. Third-year interior architecture students evaluated these drawings through surveys and eye-tracking experiments. Eye-tracking measured saccades and attention coefficients, while surveys captured qualitative perceptions of flexibility and dynamism.

Findings indicate that dynamism is not a visual property but an experiential condition co-produced by sketch and viewer. Ambiguity, layering, and abstraction triggered interpretative engagement, while compositional openness and expressive flexibility shaped perception. Accordingly, the study proposes sketching as a dynamic representational framework. Its flexible, open, and interpretative nature supports the conditions required for representing dynamism. It sustains multiple readings, fosters interpretative participation, and offers an adaptable model for contemporary architectural representation.

Keywords: sketch, flexibility, representation, movement, dynamism.

ÜRETKEN YAPAY ZEKA DESTEKLİ 3 BOYUTLU BASKI KALIPLARIYLA

BETON YAPI ELEMANLARI PROTOTİPLEMESİ

PROTOTYPING CONCRETE BUILDING COMPONENTS WITH GENERATIVE

AI-ASSISTED 3D PRINTED FORMWORKS

Ahmet Can OFLOZER^{1*}

ORCID 1: 0009-0000-6533-6857

İstanbul Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Mimari Tasarım, İstanbul-Türkiye

*oflozer23@itu.edu.tr (Sorumlu Yazar)

Sevil YAZICI²

ORCID 2: 0000-0002-0664-4494

İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul-Türkiye

sevilyazici@itu.edu.tr

ÖZET

Geleneksel beton kalıp sistemlerinin kompleks geometrilerdeki kısıtlayıcı yapısı, yüksek işçilik maliyetleri ve kalıp malzeme israfı, mimarlık ve inşaat sektörlerini yenilikçi üretim süreçlerine yönlendirmektedir. Beton yapı elemanlarının üretiminde eklemeli imalat teknikleri, geleneksel kalıp kısıtlamalarını aşmayı hedeflerken; özel üretim süreçleri ve tekrarlanabilirlik sorunları nedeniyle yaygınlaşmamaktadır. Benzer şekilde, seri üretime olanak tanıyan esnek kalıp sistemleri de form çeşitliliği konusunda yetersiz kalmaktadır. Son yıllarda üretken yapay zeka (ÜYZ), eskizden 3B model oluşturma konusunda hızlı alternatifler sunsa da; bu modelleri düzenleyip fiziksel form bulma deneyleriyle birleştiren kapsamlı yaklaşım henüz mevcut değildir. Mevcut yaklaşımları incelediğimizde, kompleks özgün formların az işçilikle ve hızlı şekilde prototiplenmesini sağlayan

bütüncül form bulma eksikliği öne çıkmaktadır. Çalışma, hızlı kalıp prototipleme ile form bulma kavramlarını bir araya getirerek tasarım ve üretim süreçlerini birbirine yaklaştırmayı amaçlamaktadır. ÜYZ destekli form bulma keşfi ardından, 3B baskı aracılığıyla esnek ve rijit filamentler kullanılarak basılan kalıplarla hibrit prototipleme metodolojisi sunulmaktadır. Çalışma, TPU esnek filament ile betonun kalıp ile donatı görevini göreceğ ön germe sistemini ve göreceli olarak rijit PLA filament ile hibrit kalıp elemanlarının üretimini; son olarak tekrarlı döküm ve fiziksel form-bulma denemelerini içeren tekrara dayalı iş akışı önermektedir. Bu sayede kalıp maliyetinin ve işçiliğinin özgün form üretiminde azaltılması, üretim zamanının kısılması ve form deneylerinin genişlemesi hedeflenmiştir. Metodoloji, literatürdeki çalışmalarda bulunan yapı elemanlarının eskizlerle basitleştirilmesi ve ÜYZ araçları ile 3B modelin hızlı varyasyonlarının oluşturulmasıyla başlamaktadır. Üretilen modeller, geometrik modelleme programında kalıp olarak kullanıma yönelik düzenlenmiş ve bağlantı/askı detayları eklenmiştir. Bu kalıplara, kısmi veya tamamı kullanılacak şekilde beton döküm teknikleri uygulanmış; betonun çekme ve sıkışma davranışlarına yönelik, donatı olarak TPU filament eklenmiştir. Uygulamada, 1:1 ölçekli beton yapı elemanları üzerinden gerçekleştirilen tekrarlı döküm deneyleri; malzeme verimliliği, yüzey kalitesi, döküm şekli, miktarı ve kalıp ömrü karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Bulgular, TPU-PLA hibrit kalıpların, tek kullanımlık kalıp atığını minimize ettiğini, kompleks beton formların üretim işçiliğini kolaylaştıran üretim modeli sunduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, ÜYZ ve eklemeli imalat süreçlerinin mimari tasarıma entegrasyonunun, mimari tasarımda sadece araç olmaktan çıkıp, malzeme odaklı, atıksız ve ölçeklenebilir uygulama metoduna dönüşme potansiyelini araştırmıştır.

Anahtar Kelimeler: 3B baskı, form bulma, kalıp, prototip, üretken yapay zeka

ABSTRACT

The restrictive nature of conventional concrete formwork systems in producing complex geometries, their high labor costs, material waste they generate are driving architecture and construction industries toward innovative production processes. Upon examining existing approaches, absence of holistic form-finding methodology that enables rapid, low-labor prototyping of complex and unique forms becomes evident. This study presents prototyping methodology that combines generative AI-assisted form exploration with hybrid formworks fabricated through 3D printing using rigid and flexible filaments. The proposed approach employs flexible TPU filament to produce tensioning system that can function as reinforcement and mold for concrete, rigid PLA filament to fabricate hybrid formwork elements. This approach finally advances iterative workflow involving repeated casting and physical form-finding experiment for concrete. In this way, study aims to reduce formwork cost and labor in producing original forms, shorten production time, expand scope of form experimentation. Methodology begins with simplifying structural components found in literature through sketches, rapidly generating 3D model variations using generative AI tools. Selected models are then refined in geometric modelling environment for use as formworks, connection/suspension details are added. Concrete casting techniques are applied to these molds. During implementation phase, iterative casting experiments conducted on 1:1 scale concrete architectural components are comparatively analyzed in terms of material efficiency, surface quality, casting-shape quantity, and formwork lifespan. The findings indicate that TPU-PLA hybrid formworks minimize single-use mold waste and offer production model that facilitates labor in fabrication of complex concrete forms. Overall, this study investigates potential for integrating generative AI and additive manufacturing to move beyond representational tools in architectural design, transforming them into material-driven, zero-waste, scalable application methodology.

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

Keywords: 3D Printing, form-finding, formwork, generative artificial intelligence, prototyping

MİRASIN GELECEĞİNİN TASARIMI: SÜRDÜRÜLEBİLİR KÜLTÜREL
YÖNETİŞİM İÇİN MİMARİ DÜŞÜNCENİN PROJE YÖNETİMİ VE İŞ
ANALİZİYLE BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ

DESIGNING HERITAGE FUTURES: INTEGRATING ARCHITECTURAL
THINKING WITH PROJECT MANAGEMENT AND BUSINESS ANALYSIS
FOR SUSTAINABLE CULTURAL GOVERNANCE

Doğan ŞENGÜL¹

ORCID: 0000-0002-2285-3907

Assistant Professor, İstanbul Sabahattin Zaim University, Faculty of Engineering and Natural Sciences,

Department of Software Engineering, İstanbul, Türkiye

dogan.sengul@izu.edu.tr

ÖZET

Dijital dönüşümün, kapsayıcılığın ve sürdürülebilirliğin mühendislerin ve mimarların çalışma biçimlerini değiştirdiği günümüz dünyasında, mirasa geçmişin bir anısı olarak değil, tasarım zekâsını geliştirmenin bir yolu olarak yeni bir perspektiften bakılması gerekmektedir. Bu araştırmamızda, miras için sürdürülebilir yönetim modelleri belirlemek amacıyla mimari düşünceyi proje yönetimi ve iş analizi (PM-BA) ilkeleriyle bütünleştiren kavramsal bir çerçeve sunuyoruz. Geleneksel koruma çalışmaları çoğunlukla fiziksel korumaya odaklanmış olsa da, paydaş katılımının eksikliği, etkisiz yönetim, kaynak eksikliği ve dijital süreklilik gibi modern ve çok yönlü sorunlar, uygulayıcılar için inovatif ve idari alanları bir araya getiren sistemik ve tekrarlanabilir çözümlere ihtiyaç duymaktadır. Önerilen PM-BA modeli iki ana bölümden oluşmaktadır: proje yönetimi eksenini yönetim, kapsam disiplini ve risk yönetiminin sağlanmasını temin ederken; iş analizi eksenini paydaşların daha fazla

katılımını, izlenebilirliği ve değer zincirde uyumlu olmasını sağlıyor. Bu yapı, uygulayıcıların miras varlıklarını anlam ve kullanım açısından dinamik ve birlikte çalışabilir sistemler olarak görmelerini sağlamak için miras tasarımına uyarlanmaktadır. Mimari önemi, çerçevenin yerel kimlik ve çağdaş sürdürülebilirlik hedefleri arasında uzlaşmayı destekleyen uyarlanabilir yeniden kullanım, dijital dokümantasyon ve katılımcı miras tasarımına olanak sağlamasından kaynaklanmaktadır. Model, uygulayıcılara tasarım duyarlılığını kurumsal hesap verebilirlikle ilişkilendiren yetkinlikte bir yönetim olgunluğuna da hazır bir araç seti sunmaktadır. Çalışmamız miras kavramını; inovatif yaklaşımı, metodolojik doğruluğu ve kültürel sürekliliği bir araya getiren gelecek vadeden bir tasarım ekosistemi olarak konumlandırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Miras, proje yönetimi, iş analizi, yönetim, uyarlanabilir.

ABSTRACT

In today's world where digital transformation, inclusivity and sustainability are changing how engineers and architects work, heritage needs to be looked at in a new perspective, not as a memory of the past but as a way to improve design intelligence. This research introduces a conceptual framework that combines architectural thinking with project management and business analysis (PM–BA) principles to specify sustainable governance models for heritage. Traditional preservation efforts have mostly focused on physical conservation, but modern and multifaceted problems like lack of stakeholder engagement, ineffective governance, lack of resources and digital continuity need systemic and repeatable solutions that bring together creative and administrative fields for practitioners. The proposed PM–BA model consists of two main parts, namely, the project management axis makes sure that there is governance, scope discipline and risk management; and the business analysis axis makes sure that stakeholders are more involved, there is traceability and value is aligned. This structure is modified to heritage design to enable practitioners to consider heritage

assets as dynamic and interoperable systems of meaning and use. Its architectural importance lies in the fact that the framework enables adaptive reuse, digital documentation and participatory heritage design, which promotes the consensus between local identity and contemporary sustainability goals. The model provides practitioners with a governance-ready toolkit that links design sensibility with institutional accountability. It achieves this by demonstrating its potential application in the transnational heritage situations such as the Turkic world. The study locates heritage as a prospective design ecosystem, which combines creativity, methodological accuracy and cultural continuity.

Keywords: Heritage, project management, business analysis, governance, adaptive.

1. INTRODUCTION

The present moment represents a fundamental shift in the paradigms of the cultural heritage conservation movement. The pressures of rapidly changing digital environments and urgency around sustainability have brought about an unprecedented challenge for the preservation community. For decades, preservation efforts were focused on the physical aspects of preserving monuments through methods aimed at preventing deterioration of the monument's material properties. However, today the challenges confronting preservationists are far more complex and involve many different variables including the impacts of increasing levels of urbanization, competition among stakeholders for influence over how preservation is conducted, and ensuring long-term digital continuity. Fabbicatti et al. (2020) argue that when preservationists only concentrate on the physical aspect of preservation without considering the broader social context, this can result in less effective forms of administration and "cultural estrangement". Because heritage assets are increasingly being viewed as dynamic systems of design intelligence, and not simply as static relics of the past, there exists an

urgent requirement for governing systems which integrate the rationality of architectural thinking with the rigor of administrative systems.

This research project will propose a theoretical framework for integrating Architectural Thinking into Project Management (PM) and Business Analysis (BA) frameworks. This new PM-BA model will provide a solution to systemic problems related to the lack of effective governance, insufficient resources, and inadequate stakeholder participation. As noted by Mocerino (2024), frameworks such as the one proposed in this paper are essential in creating a heritage ecosystem in which the design intelligence of practitioners can be linked to institutional accountability and ultimately provide practitioners with the means to devise innovative solutions for achieving sustainable cultural governance.

As previously stated, the conservation of cultural heritage is no longer limited to a technical discipline alone; it also represents a comprehensive management issue. As an example of this, the rapid urbanization occurring in countries like China is creating unprecedented conflict between the needs of land developers and those of cultural heritage conservators (Cao et al., 2025). Furthermore, the widespread application of digital technologies, such as BIM and Digital Twin technology, presents potential benefits for documenting and enhancing the quality of heritage; however, these benefits must be strategically managed to ensure that both social and economic sustainability are achieved (Maietti, 2023; Mazzetto, 2024). Through a synthesis of findings based on global case studies, this article will explore how a governance-ready toolkit can generate a link between the design sensibility of practitioners and the institutional accountability required of them, while at the same time remaining cognizant of the limitations inherent in the real world.

The article will answer the following research question: How can Architectural Thinking be systemically combined with Project Management and Business Analysis to provide effective, sustainable governance of cultural heritage projects?

2. LITERATURE REVIEW

Recent literature emphasizes the need for an effective management system within heritage conservation, as it has identified three core principles related to the proposed PM-BA model, namely, collaborative governance, circular economy, and digital transformation.

2.1. Collaborative Governance and Community Resilience

Modern heritage management shifts focus toward governance-based rather than government-led models. The role of collaborative governance in resolving conflict during urban regeneration was studied by Kim et al. (2023). Their results support the findings of Fabbicatti et al. (2020) that “Heritage Community Resilience” is a term that is used to describe the need for governance to provide communities not just with physical protection but also enable them to be able to withstand and recover from disturbances. Therefore, collaborative governance models will require the establishment of defined competency areas, such as “Community Rights and Knowledge” to assist in bridging the gap between State Agencies and Local Communities (Saldin et al., 2025).

2.2. Circular Economy and Adaptive Reuse

Increasingly, the economic and social viability of heritage is being evaluated using the circular economy paradigm. According to Gravagnuolo et al. (2021), “heritage communities” are capable of facilitating adaptive reuse, utilizing abandoned assets as a “common good”. Building upon this, Chiacchiera and Mondaini (2023) argue for “strategies for circular creativity”, particularly in public buildings. In their view, there are high levels of architectural design sophistication required in order

to preserve the intrinsic value of cultural heritage and satisfy environmental needs at the present time. The "circular" approach to adaptive reuse, as described by Gravagnuolo et al. (2024), and Pintossi et al. (2023), has moved beyond merely preserving heritage through the concept of heritage being used as an opportunity for regeneration.

2.3.Digital Technologies and Architectural Integration

The digital technologies described above will enable sustainable renovation practices. Brahmi et al. (2022) describe how sustainable renovation practices rely on two methods, i.e. Integrated Project Delivery (IPD) and Building Information Modeling (BIM). Mazzetto (2024) expands on these ideas by combining emerging technologies with Digital Twinning. These two digital approaches will allow for the development of a preventative conservation approach. It is possible to monitor in real-time and utilize machine learning for disaster response and preservation over time. The implementation of a Teamwork-HBIM methodology by Nieto-Julián et al. (2021) further illustrates this possibility, creating a Common Data Environment (CDE) that enables the tracking and security of the semantic data of all artistic assets (Nieto-Julián et al., 2021).

Table 1. Summary of Key Literature Themes Relevant to the PM-BA Model

Theme	Key Contributions in the Literature	Relevance to PM-BA Heritage Governance Model	Representative Sources
Collaborative Governance & Community Resilience	<ul style="list-style-type: none">- Emphasizes participatory governance- Highlights conflicts	BA Axis: stakeholder engagement, value co-creation PM Axis: conflict management, governance protocols	Fabricatti et al. (2020); Kim et al. (2023); Saldin et al. (2025)

MİĞÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ | İSTANBUL

<p>Circular Economy & Adaptive Reuse</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Adaptive reuse positioned as regenerative cultural value - Circular creativity strengthens long-term viability - Salerno case studies highlight reuse challenges & community alignment 	<p>BA Axis: benefits realization, socio-cultural value alignment</p> <p>PM Axis: scope discipline, resource optimization</p>	<p>Gravagnuolo et al. (2021, 2024); Pintossi et al. (2023); Chiacchiera & Mondaini (2023)</p>
<p>Digital Transformation, BIM, and Digital Twins</p>	<ul style="list-style-type: none"> - BIM/IPD improves documentation and accuracy - Digital Twins enable preventive conservation and disaster management - CDE/HBIM ensures semantic traceability and information integrity 	<p>PM Axis: process standardization, risk management, data governance</p> <p>BA Axis: traceability, information accuracy, long-term sustainability</p>	<p>Brahmi et al. (2022); Nieto-Julián et al. (2021); Mazzetto (2024); Trillo et al. (2021)</p>
<p>Barriers and Contextual Constraints</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Real-world adoption limited by digital divide and cost barriers - Perceived low added value in some markets - Crisis contexts challenge standard conservation principles 	<p>BA Axis: mismatch between stakeholder needs and technical solutions</p> <p>PM Axis: feasibility analysis, risk assessment, context adaptation</p>	<p>Dauda et al. (2025); Saifi et al. (2025)</p>
<p>Architectural Thinking as Methodological Link</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Combines spatial diagnostics with strategic planning - Serves as a mediation layer between governance and design 	<p>Bridge between PM & BA: transforms abstract requirements and governance rules into spatial and design intelligence</p>	<p>De la Plata et al. (2022); Quattrini et al. (2025); Maietti (2023)</p>

	- Supports visualization and scenario generation		
--	--	--	--

3. METHODOLOGY

Comparative analysis is used as a methodology for validating the proposed PM-BA Model. There are two dimensions that make up the model:

- Dimension 1 - Project Management (PM): Governance, Scope Discipline, Risk Management, Technical Precision.
- Dimension 2 - Business Analysis (BA): Stakeholder Involvement, Traceability, Value Alignment, Sustainability.

This framework was implemented by examining methodologies identified in the case studies, which were then mapped against the PM and BA Dimensions to illustrate their effectiveness.

- Dimension 3 - Data Sources and Analytical Approach Methodology

An assortment of methodologies are analyzed within the article:

- Multi-Criteria Decision Making (MCDM): Cao et al. (2025), Gravagnuolo et al. (2024) utilized MCDM to determine the relative priority of multiple factors in conservation-related decisions.
- Integrated Digital Protocols (HBIM/CDE): Use of HBIM/CDE and Digital Twins/BIM Execution Plans to provide consistent information flows; see Nieto-Julian et al. (2021); Mazzetto (2024).

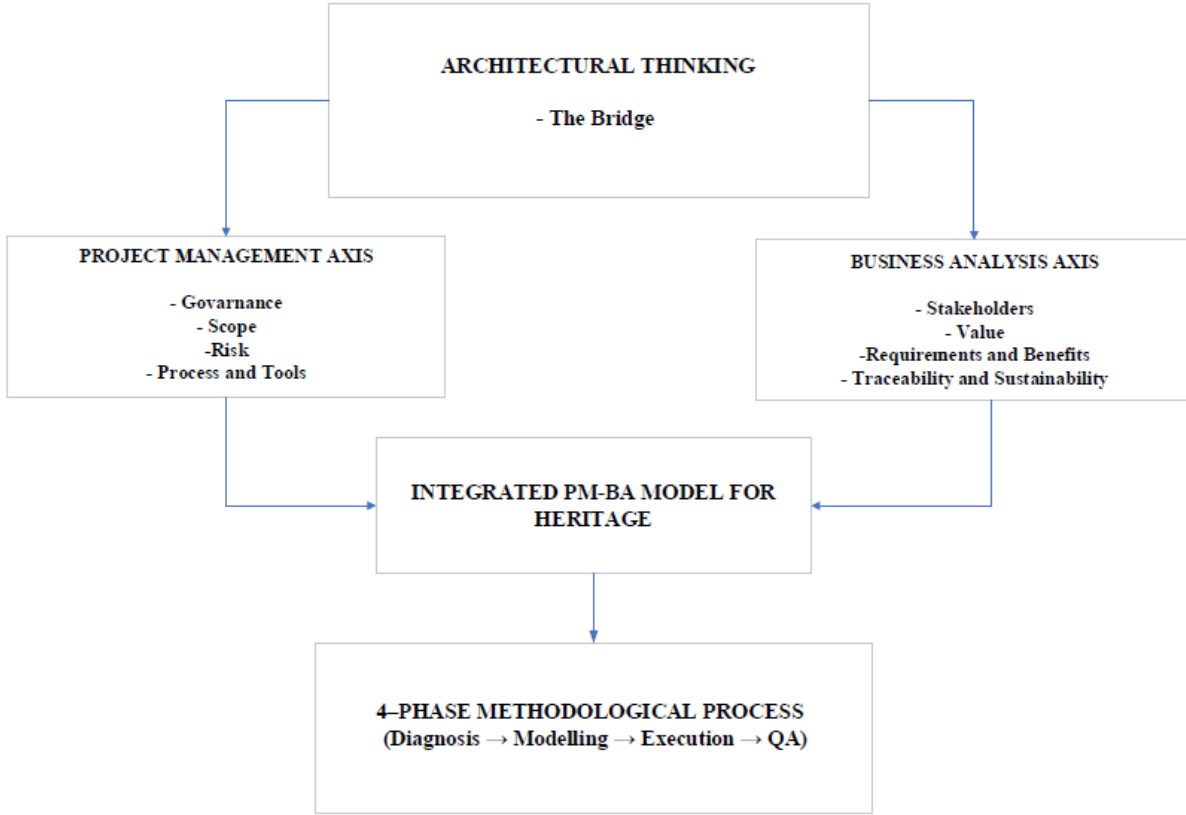

Figure 1: Integrated PM-BA Heritage Governance Model

- Participatory action research: By Saldin et al. (2025), Pintossi et al. (2023) and Fabbricatti et al. (2020), participatory action research has been used as an approach to engage stakeholders on both problems and potential solutions for their resilience in relation to BIM.
- Qualitative industry surveys: To assess in practice some of the barriers to adoption of HBIM, qualitative industry survey research was employed by Dauda et al. (2025).
- Crisis-context case studies: In order to challenge traditional paradigms of adaptive reuse, crisis-context case studies were conducted by Saifi et al. (2025) at the level of soap factories located in the Levant.

The criteria for the selection of the cases followed a maximum variation logic and included all studies that are geographically and/or technologically and/or socially distinct from each other and therefore

provide evidence that differs in terms of governance structure, technological maturity, and socio-economic context. For this purpose, a matrix was developed for analyzing each case study with two axes: (1) risk and governance related to PM and (2) stakeholders, values, and sustainability related to BA. These matrices enabled a comparative assessment of how different research methods have satisfied or challenged the proposed PM-BA model.

Table 2. The PM-BA Heritage Governance Model

Axis	Main Focus	Typical Tools	Example from literature
PM	Governance, scope, risk, technical coordination	IPD, BIM Execution Plan, risk registers	Brahmi et al. (2022), Mazzetto (2024)
BA	Stakeholders, value, traceability, participation	Stakeholder mapping, value co-creation, requirements analysis	Gravagnuolo et al. (2021, 2024); Pintossi et al. (2023)

4. DISCUSSION

Integrating architectural thinking with project management and business analysis principles addresses fragmentation in heritage projects. The subsequent discussion analyzes how the evidence supports the two axes of the proposed model, followed by a critical counterpoint.

Table 3. Example Mapping of Selected Studies to PM and BA Axes

Study	PM Axis Elements	BA Axis Elements
Kim et al. (2023)	Collaborative governance design	Conflict management, stakeholder roles
Gravagnuolo (2024)	Project evaluation, criteria	Heritage community, co-decision
Mazzetto (2024)	Digital Twins for risk/disaster	Limited direct participation
Dauda (2025)	HBIM workflow governance	Barriers: client perception, skills

Saifi (2025)	Context constraints on reuse	Misalignment with community survival
--------------	------------------------------	--------------------------------------

4.1.The Project Management Axis: Governance and Risk

The PM axis provides the “rules of engagement” which means it governs the PM process, while at the same time reducing risk. In other words, the PM axis develops rules so that PM processes occur in a predictable way, and therefore, lessens the risk that occurs with unpredictable processes. When there is no collaborative governance structure among stakeholders, as was identified in Kim et al. (2023), then local government will frequently have more power than private interests. For PM to be effective, stakeholders must take collaborative action that is a mechanism for coordinating actors. Mazzetto (2024) has identified technical governance as another major component of PM. He states that when Digital Twins are incorporated into the management workflow, they can increase the effectiveness of disaster management efforts and generate a shift from being reactive in repair to proactively governing. This corresponds to the “Scope Discipline” of the PM-BA model, ensuring that all collected data is both accurate and usable (Nieto-Julián et al., 2021).

4.2.The Business Analysis Axis: Value Alignment and Stakeholder Engagement

The BA-axis ensures that the project produces value, social, cultural and economic. According to Pintossi et al. (2023), "lack of participation" is one of the most common reasons why reuse does not occur. The PM-BA model resolves this problem of lack of participation through stakeholder traceability. Fabbicatti et al. (2020) support the use of stakeholder traceability in a similar manner by demonstrating that the socio-economic context of heritage assets is what determines the level of resilience of those assets. Therefore, without actively engaging stakeholders, projects may lead to cultural estrangement. Zhang and Dong (2024) further illustrate that “value co-creation” is dependent

on the relationship between knowledge and social capital, and that social capital acts as a “lubricant” to sustainability.

4.3.The Role of Architectural Thinking as a Methodological Bridge, Translating governance and value requirements into spatial form:

The role of architectural thinking is to translate abstract requirements and values related to governance into real space. An examination of the literature reveals three main mechanisms through which architectural thinking acts as a methodological bridge:

- The Diagnostic Mechanism: The diagnostic function of architectural diagnostics (e.g., GPR; Photogrammetry), as described by De La Plata et al. (2022) allows for identification of potential risks and thus provides the basis for the Project Management (PM) axis.
- The Digital Container: Nieto-Julián et al. (2021) and Mazzetto (2024) illustrate that the architectural model (HBIM/Digital Twin) functions as the central “container” where PM and BA converge, embedding institutional accountability directly into the design process.
- The Visualizing Mechanism: The use of Design Thinking by Quattrini et al. (2025) transforms raw technical data into an accessible vision. Chiacchiera and Mondaini (2023) have demonstrated that this design-led synthesis of technical and creative elements can be employed to develop “strategies for circular creativity” that facilitate adaptive reuse, meeting both the historical authenticity and modern sustainability needs of heritage buildings.

4.4.Counterarguments: Obstacles to Implementing the PM-BA Model

The model for integrating PM and BA advocated by some researchers assumes a high level of technological integration of governance. Recent research has presented counterexamples of how the PM-BA model does not work due to structural barriers. These barriers include contextual limitations.

- "Digital Divide" vs. "Digital Container". The "enthusiasm" for HBIM is highlighted by Dauda et al. (2025). However, according to this same study, there are two fundamental barriers to the adoption of HBIM: First, "the cost"; Second, "the perceived lack of value" from clients. Clients who are interested in heritage and consider using existing buildings in new ways don't believe they should spend money on new technologies. The "digital container" can therefore also be seen as a barrier to entry to PM-BA governance if workflows that are cost-effective are not being used.
- Museum Models vs. Crisis Contexts. Saifi et al. (2025) suggest that the BA axis's assumption that cultural value will always lead to sustainable reuse is incorrect. The "museum model" for preserving cultural heritage is not applicable to crisis zones in the Middle East. Instead of focusing on preservation and long-term reuse, crisis zones require solutions for immediate survival needs such as shelter and housing. Therefore, stakeholders' immediate needs for shelter and housing may fundamentally contradict the conservation governance principles represented by the museum model and the strict application of conservation charters.

5. CONCLUSION

This work supports the field of heritage governance by (1) establishing an explicit Project Management - Business Analysis integration model where governance protocol mechanisms are linked to stakeholder value creation mechanisms; (2) presenting recent international case studies illustrating how Architectural Thinking enables the integration of governance protocol mechanisms and value creation mechanisms; and (3) providing identification of structural barriers to the implementation of the integration model (crisis conditions and the digital divide).

The research presents a framework that integrates Architectural Thinking with Project Management and Business Analysis to support sustainable cultural governance. The results confirm that traditional,

siloed approaches to heritage are inadequate to meet the demands of modern cultural governance. As noted by Fabbicatti et al. (2020): “Ignoring social dynamics generates estrangement”, whereas Mocerino (2024) states that to ensure resilience, one needs to innovate.

According to the results of this research study, Heritage Managers are expected to be able to address technological challenges and conflicts as a result of navigating through the project management dimension; however, it will be as a direct result of being able to use the business analysis dimension that heritage managers will be able to assess whether or not their projects will support the values that they are attempting to develop (Mazzetto, 2024; Chiacchiera & Mondaini, 2023). Nonetheless, the counterpoint positions by Dauda et al. (2025) and Saifi et al. (2025) provide valuable reality checks for the proposed PM-BA model. Therefore, the PM-BA model must be flexible and advocate for “context-sensitive” policies that promote community survival during crises and access to digital workflows. In summary, the proposed integrated approach ensures that cultural heritage is managed as a resilient ecological system able to adapt to changing cultural environments.

DECLARATIONS

Ethics Statement: This study did not include human participants and therefore did not require ethical approval.

Conflict of Interest: The author declares no conflict of interest.

Funding Information: This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial or non-for-profit sectors.

AI Statement: This manuscript was written entirely by the author. No generative AI system was used to generate original scientific content, analysis, interpretation or argumentation in this manuscript.

Grammarly for Windows (version 2025.12) was used to correct grammar, spelling and phrasing. ChatGPT-5 and Google Translate were used to translate excerpts from Turkish language into English.

REFERENCES

Boniotti, C. (2021). The public–private–people partnership (P4) for cultural heritage management purposes. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/jchmsd-12-2020-0186>.

Brahmi, B. F., Sassi Boudemagh, S., Kitouni, I., & Kamari, A. (2022). IPD and BIM-focussed methodology in renovation of heritage buildings. *Construction Management and Economics*, 40(3), 186–206. <https://doi.org/10.1080/01446193.2021.1933557>

Cao, Z., Huang, L., Mao, Y., Mustafa, M., & Mohd Isa, M. H. (2025). Navigating complexity in sustainable conservation: A multi-criteria decision making of architectural heritage in urbanizing China. *Journal of Building Engineering*, 102, 111906. <https://doi.org/10.1016/j.jobbe.2025.111906>

Chiacchiera, F., & Mondaini, G.. (2023). Another Chance: Adaptive reuse of the built heritage strategies for circular creativity. *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 7(2), 75–84. <https://doi.org/10.25034/ijcua.2023.v7n2-5>

Dauda, J. A., Bower, N., Adebisi, W. A., Saad, A., Saka, A. B., Kazemi, H., & Ajayi, S. O. (2025). Exploring the application of heritage building information modelling (HBIM) for heritage conservation: insights from industry practitioners. *Journal of Architectural Conservation*, 31(1-2), 99-112. <https://doi.org/10.1080/13556207.2025.2518661>

De La Plata, A., Franco, P., & Sánchez, J. (2022). Architectural Survey, Diagnostic, and Constructive Analysis Strategies for Monumental Preservation of Cultural Heritage and Sustainable Management of Tourism. *Buildings*, 12, 1156. <https://doi.org/10.3390/buildings12081156>

Fabbricatti, K., Boissenin, L., & Citoni, M. (2020). Heritage community resilience: towards new approaches for urban resilience and sustainability. *City, Territory and Architecture*, 7, 17. <https://doi.org/10.1186/s40410-020-00126-7>

Gravagnuolo, A., Angrisano, M., Bosone, M., Buglione, F., De Toro, P., & Fusco Girard, L. (2024). Participatory evaluation of cultural heritage adaptive reuse interventions in the circular economy perspective: A case study of historic buildings in Salerno (Italy). *Journal of Urban Management*, 13(1), 107–139. <https://doi.org/10.1016/j.jum.2023.12.002>

Gravagnuolo, A., Micheletti, S., & Bosone, M. (2021). A Participatory Approach for “Circular” Adaptive Reuse of Cultural Heritage: Building a Heritage Community in Salerno, Italy. *Sustainability*, 13(9), 4812. <https://doi.org/10.3390/su13094812>

Kim, H., Kim, H., & Woosnam, K. M. (2023). Collaborative governance and conflict management in cultural heritage-led regeneration projects: The case of urban Korea. *Habitat International*, 134, 102767. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2023.102767>

Maietti, F. (2023). Heritage Enhancement through Digital Tools for Sustainable Fruition—A Conceptual Framework. *Sustainability*, 15(15), 11799. <https://doi.org/10.3390/su151511799>

Mazzetto, S. (2024). Integrating emerging technologies with digital twins for heritage building conservation: an interdisciplinary approach with expert insights and bibliometric analysis. *Heritage*, 7(11), 6432–6479. <https://doi.org/10.3390/heritage7110300>

Mocerino, C. (2024). Innovation and Resilience in the Redevelopment, Restoration and Digitalisation Strategies of Architectural Heritage. *Materials Research Proceedings*, 40, 323-349. <https://doi.org/10.21741/9781644903117-35>

Nieto-Julián, J., Lara, L., & Moyano, J. (2021). Implementation of a TeamWork-HBIM for the Management and Sustainability of Architectural Heritage. *Sustainability*. <https://doi.org/10.3390/su13042161>.

Pintossi, N., Kaya, I., & Roders, P. (2023). Cultural heritage adaptive reuse in Salerno: Challenges and solutions. *City, Culture and Society*, 33, 100505. <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2023.100505>

Quattrini, R., Ferretti, M., & Di Leo, B. (2025). Combining Digital Heritage and Design Thinking: A Methodological Bridge Between Research and Practice for Inner Areas Regeneration. *Heritage*, 8(4), 126. <https://doi.org/10.3390/heritage8040126>

Saifi, Y., Zawawi, Z., & Yüceer, H. (2025). Adaptive reuse of industrial heritage in crises zones: the soap factories in the Levant. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 1–24. <https://doi.org/10.1080/13467581.2025.2498725>

Saldin, M., Buckley, K., Tantinipankul, W., Teeraparbong, K., & Sweet, J. (2025). Applying the UNESCO Competence Framework for Cultural Heritage Management at Chiang Mai, Thailand. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*. <https://doi.org/10.1108/jchmsd-01-2024-0006>

Trillo, C., Aburamadan, R., Makore, B. C. N., Udejaja, C., Moustaka, A., Awuah, K. G. B., ... & Mansuri, L. E. (2021). Towards smart planning conservation of heritage cities: digital technologies

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

and heritage conservation planning. Lecture Notes in Computer Science, 133-151.

https://doi.org/10.1007/978-3-030-77411-0_10

Zhang, Y., & Dong, C. (2024). Sustainable Development of Digital Cultural Heritage: A Hybrid Analysis of Crowdsourcing Projects Using fsQCA and System Dynamics. *Sustainability*, 16(17), 7577. <https://doi.org/10.3390/su16177577>

RAFAEL LOZANO-HEMMER (NABIZ ODASI) VE DAAN ROOSEGAARDE
(SUYUN IŞIĞI) ÜZERİNDEN GÖRME REJİMİNDEN ARAYÜZE ETKİLEŞİMLİ
MEKÂN DENEYİMLERİ

RAFAEL LOZANO-HEMMER (PULSE ROOM) AND DAAN ROOSEGAARDE
(WATERLICHT): FROM VISUAL REGİME TO INTERFACE — INTERACTIVE
SPATIAL EXPERIENCES

Orcid: 00 00000174679456

Prof. Ayşegül Türk¹

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi

Görsel Sanatlar Bölümü Ankara, Türkiye

gulturkgulturk@gmail.com

ÖZET

Çağdaş sanat ve mimarlık, artık yalnızca biçimsel üretim alanları değil, deneyim üreten arayüzlerdir. Bu arayüz, izleyiciyle mekân arasında kurulan geçirgen bir zemin olduğu kadar, aynı zamanda mekânın kendisinin bir yapıt hâline gelmesinin de ifadesidir. Artık sanat, nesnenin değil, mekânın bizzat temsil aracına dönüştüğü bir bağlamda işler. Bu dönüşümde mekân, içindeki yapıtı taşıyan nötr bir çerçeve olmaktan çıkar; kendi maddeselliği, ışığı, sesi ve teknolojik duyarlılığıyla bir sanat organizması gibi davranır. Bu nedenle “arayüz” kavramı, çağdaş sanatta yalnızca bir teknik terim değil, mekânın yapıtlaşma sürecini tanımlayan bir epistemik eşiktir: hem görünürlüğün hem bedensel temasın hem de katılımcı deneyimin kesişim noktasıdır.

Bu çalışma, çağdaş sanatta görme rejimlerinin disipliner yapısından duyumsal temasa doğru geçirdiği dönüşümü, mekânın arayüzleşmesi üzerinden inceler. Araştırma, Rafael Lozano-Hemmer’in Pulse Room (Nabız Odası, 2006) ve Daan Roosegaarde’in Waterlicht (Suyun Işığı, 2015) adlı yerleştirmeleri üzerinden sanatın temsil üretme işlevinden çıkarak, mekânın kendisini yapıt hâline getiren interaktif biçimlere nasıl dönüştüğünü tartışır. Bu iki yerleştirme, mekânın edilgen bir zarf değil, bedensel verinin, ışığın ve kültürel belleğin etkileşim içinde işlediği aktif bir organizma olduğunu görünür kılar.

Çalışmada nitel ve kavramsal çözümlene yöntemleri kullanılmış; her iki yapıt da mekânsal düzen, ışık kullanımı, izleyici katılımı ve bedensel etkileşim açısından değerlendirilmiştir. Michel Foucault’nun “görme rejimi” ve “disiplin estetiği” kavramları, mekânın modernist denetim yapısından posthümanist katılıma geçişi anlamak için bir temel sunarken; Donna Haraway ve Rosi Braidotti’nin düşünceleri, bu dönüşümde mekânın yaşayan, etkilenebilir bir beden olarak kavranmasını mümkün kılar.

Pulse Room “Nabız Odası”, modern gözetim estetiğini gönüllü katılım biçimine dönüştürür; izleyicinin kalp atışı, mekânın dokusuna yerleşir ve ampuller aracılığıyla kolektif bir ritme dönüşür. Waterlicht “Suyun Işığı” ise doğa, teknoloji ve beden arasındaki sınırları geçirgenleştirerek, mekânı ışık ve atmosferin ortak organizmasına dönüştürür. Her iki işte de mekân, artık temsilin sahnesi değil, temsilin kendisidir.

Sonuç olarak çağdaş sanat, temsili çoğaltan bir araç olmaktan çıkmış; mekânın yapıtlaşması üzerinden, insan ve insan-olmayan varlıklar arasında paylaşılan, katılımcı ve duyumsal bir deneyim alanı kurmuştur. “Arayüz” bu dönüşümün hem kavramsal hem estetik omurgası olarak, çağdaş sanatın mekân, beden ve teknoloji arasındaki yeni ilişkiler rejimini tanımlar.

Anahtar Kelimeler: Görme Rejimi, Temsil, İnteraktif Sanat, Rafael Lozano-Hemmer, Daan Roosegaarde.

ABSTRACT

Contemporary art and architecture have evolved beyond formal production fields to become experiential interfaces. This interface functions not only as a permeable surface between viewer and space, but also as an expression of the transformation of space itself into an artwork. Art no longer operates within the framework of the object but within the spatial environment that becomes a medium of representation. In this transformation, space ceases to be a neutral container for artworks; it acts as a living artistic organism defined by its materiality, light, sound, and technological sensitivity. Therefore, the concept of the “interface” in contemporary art is not merely a technical term but an epistemic threshold that defines the process of spatial becoming—it marks the intersection of visibility, bodily contact, and participatory experience.

This study examines the transformation of visual regimes in contemporary art from disciplinary structures toward sensory engagement through the lens of spatial interfacing. It focuses on Rafael Lozano-Hemmer’s Pulse Room (2006) and Daan Roosegaarde’s Waterlicht (2015), analyzing how these works shift art from a representational function toward an interactive form in which space itself becomes an artwork. Both installations reveal space as an active organism where bodily data, light, and cultural memory interact dynamically rather than as a passive architectural shell.

The research employs qualitative and conceptual analysis methods, assessing each work in terms of spatial configuration, use of light, viewer participation, and corporeal interaction. Michel Foucault’s concepts of the “visual regime” and “disciplinary aesthetics” provide the framework for understanding the transition from modernist systems of control to posthumanist participation, while

the ideas of Donna Haraway and Rosi Braidotti enable the conceptualization of space as a living, affective body.

Pulse Room transforms modern surveillance aesthetics into a form of voluntary participation; the viewer's heartbeat is inscribed into the texture of space, becoming part of a collective rhythm through pulsating light. Waterlicht, on the other hand, dissolves the boundaries between nature, technology, and the body, turning space into a shared organism of light and atmosphere. In both works, space becomes not the stage of representation but representation itself.

Ultimately, contemporary art ceases to serve as a vehicle for multiplying representations; through the process of spatial becoming, it establishes a participatory and sensorial field shared between human and non-human entities. The “interface” thus emerges as both the conceptual and aesthetic backbone of this transformation, defining a new relational regime among space, body, and technology in contemporary art.

Keywords: Visual Regime, Representation, Interactive Art, Rafael Lozano-Hemmer, Daan Roosegaarde.

ARKEOLOJİK MİRAS ALANLARINDA ZİYARETÇİ DENEYİMİNİN

MEKÂNSAL ANALİZİ: ÇATALHÖYÜK ZİYARETÇİ MERKEZİ

SPATIAL ANALYSIS OF VISITOR EXPERIENCE IN ARCHAEOLOGICAL

HERITAGE SITES: THE ÇATALHÖYÜK VISITOR CENTER

Ayşenur DAĞ GÜRCAN ^{1*}

ORCID 1: <https://orcid.org/0000-0002-4713-9734>

Öğr. Gör. Dr. Ayşenur Dağ Gürcan, KTO Karatay Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık
Bölümü, Konya-Türkiye

aysenur.dag@karatay.edu.tr * (Sorumlu Yazar)

Fatma Nur BACAK ²

ORCID 2: <https://orcid.org/0000-0001-8570-9315>

Öğr. Gör. Dr. Fatma Nur Bacak, KTO Karatay Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü,
Konya-Türkiye

fatmanur.bacak@karatay.edu.tr

ÖZET

Arkeolojik miras, geçmişin kültür ve inanç izlerini yansıtan, dönemin teknolojisini, bilgi ve birikimini aktaran, insan-çevre-mekân ilişkileri hakkında ipuçları veren, insanlık tarihinin dönemsel gelişimine ışık tutan maddi kalıntılar bütünüdür. Arkeolojik miras alanları ise geçmiş dönemlere ait toplumların yaşama düzenlerini yansıtan alanlardır. Ancak bu miras alanları özellikle tarih öncesi yerleşimlere ait olduğunda çoğunlukla iz niteliğinde buluntuları içermektedir. Bu kalıntıların sergilenmesi ise bilgi aktarmada yetersiz kalmakta, toplumda diğer kültürel miraslara kıyasla daha düşük farkındalık oluşturmaktadır. Arkeolojik yerleşim alanlarında ziyaretçi ile daha güçlü bağlar kurmak adına arkeopark projeleri gerçekleştirilmekte olup bünyesinde deneysel yapılar, model evler, gezi rotaları,

bilgilendirme panoları, eğitim mekânları, atölyeler ve ziyaretçi merkezleri gibi uygulamaları içermektedir. Ziyaretçi merkezleri ise kullanıcı deneyimini ön plana alan, interaktif yaklaşımlar sunan, alan ziyaretçilerini önceden bilgilendirmeyi amaçlayan yeni bir yapı türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle arkeolojik alanların tarihi çevreyle olan ilişkisine aracılık eden bu çağdaş yapılar, ziyaretçinin belli bir döneme ait dair deneyimlerin şekillenmesi anlamında ön plana çıkmaktadır. Bir anlatım kurgusuna sadık kalan ve ziyaretçiyi yönlendirerek bir akış içerisinde devam eden bir yapıya sahip olan merkezler geçmişin günümüze aktarımında bir köprü görevi görmektedir. Ziyaretçiler bu alanlarda kültürel üretimleri ve mekânsal pratikleri sağlayarak arkeolojik alanı daha iyi özümsemektedir. Geçmişe dair bilgileri günümüz diliyle ifade eden bu merkezler mekânsal organizasyon ve ziyaretçi yönelimini belirleyen alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmada ise Çatalhöyük Ziyaretçi ve Karşılama Merkezinin kullanıcı odaklı erişilebilirliğini, sunduğu rotasyonu, yönlenme yaklaşımını, mekânsal organizasyonunu, mekânlar arası görünürlük ve bütünleşme ilişkisini, konu alan bir mekânsal analiz yaklaşımı benimsenmiştir. Neolitik dönem yerleşkesi Çatalhöyük kentsel örgütlenmenin ilk örneklerinden biri olarak dünya tarihine ışık tutan önemli bulguları içermektedir. İki höyük, onların arasında kalan eski bir dere yatağı, üç kazı alanı, kazı evi ve model evlerden oluşan bu yerleşkede ziyaretçi merkezi 2023 yılında faaliyete geçmiştir. Ziyaretçi Merkezi, yerleşkedeki miras alanlarını, farklı dönemlere ait yapıları ve coğrafi oluşumları bir organizma olarak kabul ederek ona eklenen bir omurga işlevi sunmaktadır. Bu bağlamda Çatalhöyük Ziyaretçi Merkezinin mekânsal bütünlüğünün organizasyon ve yönlendirme açısından ele alınması çalışmanın amacını oluşturmaktadır. İlk olarak projeye dair raporlarda sunulan tasarım kararları ile bağlamsal yaklaşımlardan elde edilen veriler üzerinden kavram haritası çıkarılmıştır. Sonrasında sahada elde edilen gözlem ve fotoğraflar ile bu kavramlar arasında ilişki aranmıştır. Daha sonra ise mekânsal analizlerle ziyaretçinin yapıyı algılamasına yönelik veriler elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde ziyaretçi merkezinin giriş ve avlu alanlarında

yüksek bütünleşme değerleri görülmüş, yönlendirme açısından ziyaretçinin bir akış içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışma, Çatalhöyük Ziyaretçi ve Karşılama Merkezinin mekânsal örüntüsünün akışkan ve yönlendirici bir şekilde tasarlandığını ortaya koymaktadır. Kullanılan analiz yöntemi ile proje tasarım yaklaşımı ve kullanıcı deneyimi arasındaki ilişki test edilerek nicel veriler ile desteklenmiştir. Gelecek çalışmalarda, farklı arkeolojik alanlardaki ziyaretçi merkezlerinin benzer mekânsal analiz yöntemleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmesi, kullanıcı deneyiminin iyileştirilmesine yönelik daha kapsamlı tasarım ilkelerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arkeolojik miras, Çatalhöyük, Mekânsal analiz, Ziyaretçi merkezi

ABSTRACT

Archaeological heritage comprises material remains that reflect past cultures, beliefs, technologies, and human-environment-space interactions, providing critical insights into the temporal development of human societies. Prehistoric sites often preserve primarily trace-level artifacts, which limits effective knowledge transfer and results in lower public awareness compared to other forms of cultural heritage. Visitor centers, as contemporary mediators, prioritize user experience by offering interactive approaches and facilitating the interpretation of the historical and environmental context. Following a coherent narrative flow, they guide visitors through the site, acting as bridges that translate the past into comprehensible experiences. By participating in cultural and spatial practices, visitors develop a deeper understanding of the site and its historical significance. This study presents a spatial analysis of the Çatalhöyük Visitor and Welcome Center, focusing on user-centered accessibility, circulation patterns, orientation strategies, visibility, and spatial integration. Opened in 2023, the Visitor Center functions as a backbone, acknowledging the campus's heritage sites, structures from different periods, and geographical formations as a single organism. In this context, the aim of this study is to examine the spatial integrity of the Çatalhöyük Visitor Center in terms of

MİGÜKON 2025

MİMARLIKTA GÜNCEL KONULAR SEMPOZYUMU 2025

04 – 05 ARALIK 2025 | İSTANBUL SABAHATİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ | HALKALI KAMPÜSÜ |
İSTANBUL

organization and direction. Using conceptual mapping derived from project documentation and field observations, spatial analysis revealed high integration in entrance and courtyard areas, with visitors following a clear, continuous flow. The findings demonstrate that the center's spatial organization effectively guides visitor movement and enhances engagement. Future research could apply similar spatial analysis methodologies across other archaeological sites to develop comprehensive design principles that optimize user experience and support heritage interpretation.

Keywords: Archaeological heritage, Çatalhöyük, Spatial analysis, Visitor center.

KALICILIK VE GEÇİCİLİK KAVRAMLARININ KESİŞİMİ ÜZERİNE BİR
MEKANSAL OKUMA

A SPATIAL READING ON THE INTERSECTION OF PERMANENCE AND
EPHEMERALITY

Bilge İŞERİ O^{1*}

ORCID 1: 0009-0005-1748-6881

Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ), Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Bina Araştırma ve Planlama Yüksek Lisans
Programı, İstanbul-Türkiye

mim.bilgeiserio@gmail.com (Sorumlu Yazar)

Prof. Dr. Ayşen CİRAVOĞLU²

ORCID 2: 0000-0002-1640-6051

Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ), Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul-Türkiye

aysenc@yildiz.edu.tr

ÖZET

Mimarlık, tarih boyunca kalıcılık ideali etrafında şekillenmiş; yapıların dayanıklılığı, maddesel sürekliliği ve temsiliyet gücü mimari değerler olarak görülür. Antik dönemden moderniteye uzanan süreçte mimari eserler, toplumsal kimliği ve kolektif belleği taşıyan yapılar olarak konumlanmış; anıtsal yapılar, tipolojik süreklilikler ve kent dokusunun tarihsel katmanları bu anlayışın belirgin yansımalarını oluşturmuştur. Buna karşın her yapı, zamana, toplumsal değişimlere ve dönüşen kullanım biçimlerine bağlı olarak sürekli yeniden tanımlanan bir varoluş sürecine sahiptir. Modern-sonrası tartışmalarla öne çıkan geçicilik kavramı ise bu kalıcılık merkezli yaklaşımı sorgulayarak mimarlıkta zaman, kullanım ve deneyim odaklı yeni yorumlara zemin hazırlamıştır.

Bu çalışma, kalıcılık ve geçicilik kavramlarının mimarlık literatüründeki düşünsel dönüşümünü görünür kılmak amacıyla betimsel nitelikli bir kuramsal analiz ve karşılaştırmalı kavram çözümlemesi yöntemleriyle yürütülmüştür. Çalışma, bu iki olgunun karşıt uçlar olarak değil, aynı mekânsal varoluşun iç içe geçmiş zamansal katmanları olarak ele alınması gerektiğini öne sürmekte; kavramları mekânsal, teknolojik, kültürel ve algısal boyutlara ayırarak çok katmanlı bir analitik çerçevede incelemektedir.

Elde edilen bulgular, kalıcılığın artık yalnızca fiziksel dayanıklılık veya uzun ömürlülükle sınırlı olmadığını; dönüşümü barındırabilme, uyarlanabilme ve zaman içinde yeni anlamlar üretebilme kapasitesiyle yeniden tanımlandığını göstermektedir. Geçicilik ise kısa süreli var olmanın ötesinde; olaylar, ara kullanımlar ve gündelik pratikler aracılığıyla kalıcı mekânsal etkiler üretebilen, belirli anlarda istikrar kazanan ilişkisel bir mekânsal yoğunluk olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak çalışma, güncel tasarım ve uygulama pratiklerinde ortaya çıkan paradigmatik krizin, mimarlığın yeniden düşünülmesi için önemli bir fırsat sunduğunu ileri sürmektedir. Mimarlığın geleceğine yönelik yenilikçi yaklaşımların kalıcılık ve geçicilik arasındaki dinamik etkileşimden beslendiği; tasarımın ise toplumsal, kültürel ve teknolojik dönüşümlerle sürekli yeniden şekillenen bir süreç olarak görülmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kalıcılık, geçicilik, hafıza, mekânsal dönüşüm, mimarlık kuramı

ABSTRACT

Architecture has long been shaped by the ideal of permanence, with durability, material continuity and representational capacity regarded as key components of architectural value. Throughout history, architectural works have functioned as carriers of social identity and collective memory, while monumental structures and the layered urban fabric have reflected this permanence-oriented

perspective. Yet buildings continuously evolve under the influence of time, social change and shifting modes of use. The concept of ephemerality, emphasized in postmodern debates, challenges permanence-centered thinking and opens new interpretations of architecture grounded in time, use and experience.

This study has been conducted through a descriptive theoretical analysis and a comparative conceptual examination in order to make visible the intellectual transformation of the concepts of permanence and temporariness within architectural literature. The study argues that these two phenomena should not be regarded as opposing poles, but rather as intertwined temporal layers of the same spatial existence; it analyzes the concepts within a multilayered analytical framework by distinguishing their spatial, technological, cultural, and perceptual dimensions.

The findings show that permanence is no longer defined solely by physical durability or long lifespan; rather, it is reinterpreted through the capacity to accommodate transformation, adapt, and generate new meanings over time. Temporariness, beyond merely having a short-term presence, is evaluated as a relational spatial intensity that can create lasting spatial effects through events, interim uses, and everyday practices—an intensity that gains stability at specific moments.

In conclusion, the study asserts that the paradigmatic crisis emerging in contemporary design and implementation practices offers an important opportunity to rethink architecture. It emphasizes that innovative approaches to the future of architecture are nourished by the dynamic interaction between permanence and temporariness, and that design should be understood as a process continually reshaped by social, cultural, and technological transformations.

Keywords: Permanence, ephemerality, memory, spatial transformation, architectural theory